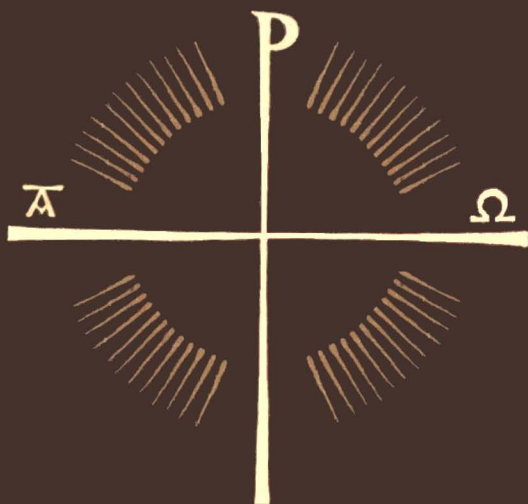

CHARLES S.J. - GÁLFFY S.J.

PÁL GY.

ISTEN KÖZELÉBEN

III.

KORDA R.T. KIADÁSA BPEST

ISTEN KÖZELÉBEN

ELMÉLKEDÉSEK.

IRTA:

P. CHARLES S. J.

FORDITOTTA:

GÁLFFY LÁSZLÓ S. J.

III. KÖTET

HARMADIK MAGYAR KIADÁS

B U D A P E S T, 1943

K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nr. 16/1942. Imprimi potest. Budapestini, die 15.
Jan. 1942. P. Eugenius Somogyi S. J. Praep. Prov.
Hung. — Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi
censor dioecesanus. Nr. 1223/1942. Imprimatur. Stri-
gonii, die 19. Februarii 1942. Dr. Ioannes Drahos
vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest.

BEVEZETŐ

*Ubi sum ego.
Ahol én vagyok.*

A jelen élet a jövőendő örök életnek előkészítése és próbaideje sokkal mélyebb értelemben, mint gondolnók. Előkészítése nem csupán azért, mert jó és rossz cselekedeteink fejében a túlvilágon jutalmat és büntetést kapunk, hanem azért is, mert már itt a földön megkezdjük azt, amit az örökkévalóságban teszünk. Szokások fejlődnek bennünk, elveket érlelünk és szeretetet élesztünk lelkünkben és mindez már jóval halálunk órája előtt kialakítja lelkünk egyéni arculatát s a választott vagy kárhozott vonásait vési bele.

Tehát csak egy a fontos ránk nézve: az, hogy beletanuljunk a boldogok életmódjába, hogy begyakoroljuk a választottak szerepét. A bennünk lakozó isteni kegyelem már itt a földön a jövő megdicsőülés kezdete; a hit pedig forrása Isten színről-színre való szemléletének és a szeretet megteremti a tökéletes egységet a mi akaratunk és az isteni akarat között s ezt az egységet a halál sem szakíthatja szét.

Az egész lelki élet nem egyéb tehát, mint Isten megtalálásának művészete. Nagyon jól tesszük, ha erre a célra munkaterveket készítünk, ha megvonjuk életünk pontos útírányát, de a legfontosabb az, hogy *eljussunk* a célhoz. Nem a törekvések és szándékok, hanem az eredmények mutatják meg, mit érnek a módszerek.

Krisztust, Istent meg kell találnunk! Szent Ignác világosan és határozottan megmondja, hogy imádságunk akkor jó, ha eljut ehhez a célhoz, és hogy *hiábavaló aggodalmaskodás* (Exerc. spir., additio 4.), volna minden törekvés, amely másra irányítaná az imát vagy nem hagyná megnyugodni ezen a boldog állomáson. Isten ugyanis éppen arra van számunkra, hogy utunk célja legyen, és ha a végtelenhez eljutottunk, nincs más tennivalónk, mint hogy önátadással megnyugodjunk benne . . . Istent megtalálni nem közönséges tudomány, de mégis számos út vezet hozzá. És talán az együgyű kis gyermekek apró lépéseikkel hamarabb megjárják ezeket az utakat, mint mi.

Ami nekünk különösen nehéz, az az, hogy újból egyszerűek legyünk és hogy jól megtisztult szemmel nézzük a dolgokat. Nehéz megadást tanúsítanunk s nem nyugtalankodnunk, ha korlátozva érezzük magunkat és ha úgy látjuk, hogy Isten keményen bánik ve-

lünk vagy távol van tőlünk. Ilyenkor ingadozunk, a lázongásból a lemondásba esünk és a gyengeségből, gerinctelenségből a kevélységbe. Holott ha egyszerűen térdre borulnánk a mi egyetlen Megváltónk előtt, talán megtalálnók a világossággal együtt lelkünk egyensúlyát is. Ha megtörnők ellenállásainkat, találkozhatnánk az Örökkévalóval.

Az elmélkedések e harmadik csoportja azt akarja megmutatni, hogy Istenhez lehetséges eljutni és a föltételek előre meg vannak állapítva. Vannak áldozatok vagy inkább van egy teljes, tökéletes áldozat, amely Istenhez vezet. S hiába próbáljuk magunkat ez áldozat alól kivonni: ez az áldozat a lemondás, a szegénység, az önmegtagadás. A lelki élet követelményei határozottak. A közepszerűség kedvelői saját kárukon tanulják meg ezt az igazságot.

Hogyan közeledhetünk mi Istenhez s hogyan közeledik ő felénk: ez volt az első két kötet tárgya. Most azt akarjuk megmondani, hova vezet bennünket Isten, hogy az ő kegyelme mily végleges célhoz igyekszik irányítani akarátunkat. Nincs más úti cél, mint Isten. Végére is mindenki az Udvőztőhöz jut. És ha lelki állapotunk megegyezik az ő szent akaratával, akkor ez a végső

találkozás az örök élet; ha pedig vétkes akaratumk szembehelyezkedik az övével, akkor ez a találkozás a kárhozatba vezet. Tehát egész életsorsunk válaszúton van. Hogy előkészítsük lelkünkben a végleges életirányt az örökkévalóság számára, szükséges, hogy a csendben nyugodtan elmélkedjünk. És hogy az elengedhetetlen áldozatokat magunkra vegyük, jó, ha megfontoljuk az áldozatok jelentőségét.

Ha valakinek úgy látszik, hogy e sorokban egyik vagy másik mondat éles és kemény, ne gondolja, hogy azt valamiféle megvetés sugalmazta. Mi, mai emberek bizonyára nem érünk többet, mint őseink, de szívesebben vesszük, mint ők, hogy kertelés nélkül elénk állítsák a színigazságot. Az olyan vallás, amelyben alkudozni lehetne s amely árendeményekkel kecsegtetne, határozottan elütne Krisztus szellemétől s nem aratna nálunk sem más sikert, mint csendes szánakozást. Miért ne mondanók ki nyugodtan, hogy az igazi keresztény élet követelése határtalanok, és hogy Istennek a bennünk lakozó kegyelem mértéke szerint szolgálhasunk, le kell törnünk a mi kis nézőpontunkra támaszkodó önzésünket s örvidenünk kell, hogy a megváltás nagy művében valami hasznunkat vehetik.

E kis elmélkedések formáján pedig semmit

sem változtattunk. Csalódni fognak azok, akik lírai ömlengést vagy polémiát keresnek bennük. A tartós lírai hang hamar nevetségessé válik; imádságunknak tartósnak, állandónak kell lennie, tehát jelentős kárára volna, ha a lírai formában akarna érvényesülni. Ha szívünk mélyéből kibékültünk minden kötelességünkkel, ha a komor környezet, igénytelen helyzet és a száraz tennivaló nem akadályoz bennünket az imádságban, akkor megkezdjük az állandó imádságot és nem szűnünk meg Istent megtalálni. A pusztaságban megtalálhatunk mindent vagy semmit sem, a szerint, hogy milyen vágyak hajtják lelkünket. Aki ott mulatságot és lakomát keres, az éhen pusztul, aki a magány és béke után vágyódik, az visszamegy oda, mint a jól védett menedékhelyre.

Az isteni kegyelem szívünkbe oltotta a vágyat, hogy Istenhez mindenáron eljussunk. Mi az ő aklának juhain vagyunk, az ő házának gyermekei, a szőlőtő vesszői, az Ige tanúi, az evangélium apostolai. Lehetetlen lelkünk tökéletességét elérnünk, ha nem jutunk el az örökkévaló, eleven állomáshoz, a Megváltóhoz, az Ember Fiához.

E három kötetben csak száraz kenyérdarabkákat adtunk. De talán mint hajdan Galileában, az Úr Jézus áldása ezeket is átváltoztatja a sok ismeretlen keresztény éré-

nyeira való tekintetből. Legyen áldott érte
előre is.

Louvain, Xavéri Szent Ferenc ünnepén,
1923-ban.

P. Charles S. J.

I.

*Usque ad summum.
Szinig.*

Hogy nehézkes lelki életem lendületet kapjon, volna akár tízezer tanító is számomra. Körülvesznek a hősi példaképek és számtalan életrajzban előttem áll a dicső nagyságok tündöklése. S miért hagy engem mégis hidegen mindez a lelkes rajongás? Nincs-e igazam, Istenem, ha az én egyhangú életemben s az én rövidlélekzetű törekvéseimmel nem a hegycsúcsok megmászását próbálom meg, hanem az én kis prózai és feltűnés nélküli világomban keresem tökéletességem mértékét. Sohasem mondtad, Uram, hogy: boldog az ábrándozók. Tehát evangéliumodban sem keresem a főszerepeket, hanem az igénytelen szolgálat útját. Úgy látom, hogy ez való nekem és ilyen szerepet tolakodás nélkül magamra vállalhatok.

Amikor Kánában kinyilatkoztattad isteni hatalmadat, hogy tanítványaid hitét megerősítsed és amikor a vizet borrá változtattad, a fal mellé állított nagy kővedrek mellett ott voltak a hallgatag szolgák. Azt hiszem, Uram,

hogy ezek a hűséges és figyelmes szolgák megtaníthatnak engem a kötelességemre. Ott álltak csendben és Szűzanyád, aki ismer téged, odaszólt nekik szinte titokban: tegyétek, amit nektek mondani fog. S azok megértették az utasítást. Amikor pedig elhangzott a parancs, hogy: töltsétek meg a vedreket vízzel, szó nélkül, egyszerre megtöltötték azokat — *színig*. — Ime, ez volt az egész tenni-valójuk és ez elég volt. Nem lehetett kívánni tőlük egy cseppel sem többet.

Színig — ez a szó is a tökéletességet jelenti! Akarod-e, Istenem, hogy ez legyen az én jelszavam is, a mi jelszavunk? Csak színtelen, íztelen vizet öntöttek a vedrekbe; nem volt egyebük. De az ő szegénységükön annál jobban felragyogott a te hatalmad. Nekem sincs egyebem, mint akaratom, vágyaim, napjaim és esztendőim, mindez, amit én beleönthetek az örökkévalóság kővedreibe, szintén íztelen, színtelen, nincsen illata, sem zamatja. Néha megdöbbenek, ha látom, hogy életem némelyik szakaszáról csak jelentéktelen szürkéséget látok emlékezetemben. Napjaim úgy folytak le, mint a semmirevaló víz a kőmedencékbe. Vágyaim is szétömlöttek dicstelen törekvéseimre és még hűséges kitartásomban sem találok fénylő pontokat.

Színig! — De legalább teljesíthetem kötelességemet *színig* és nem szabad megnyugod-

nom csak akkor, ha már nem tehetek többet. Víz is lehet királyi magatartással önteni, amint az egyszerű feladatot is lehet tökéletesen végezni.

Ha magamra tekintek, látom, hogy nem öntöttem *színig* a vedret. Hanyagságból vagy fősvénységből nem adtam oda mindazt, amit adhattam volna. Magamnak tartottam fönn az életem fölött való rendelkezést, a helyett, hogy neked engedtem volna át. Meg akartam őrizni szabadságom irányítását és a képességet, hogy elhagyhassalak, mihelyt érzem, hogy végtelen tökéletességed nyomasztólag hat reám. Azt mondtam magamban: vigyázzunk, nehogy sokat adjunk, nehogy túlozzunk az önfeláldozásban és elveszítsünk valami jogos alkalmat az élvezetre. Hiszen te sem mondtad azoknak a szolgálóknak, hogy az edényeket *színig* töltsék meg. Rájuk hagyta, hogy értsék meg maguktól parancsaid értelmét.

Mit jelent az, hogy valami kötelességet *teljesítünk*? Miért volna szükséges egészen a lehetőség határáig menni? Vajjon köteles vagyok-e mindig a jobbat tenni? Talán elrontom az Isten művét, ha elvonom a fölséges Úrtól azt, amit különben sem követel? Ime, a hamis bölcsesség így okoskodik és szónokol lelkemben, ha a fölött kell döntenem, hogy mennyit adjak neked, Istenem. Okos-

kodik és én hallgatom s azon mesterkedem, hogy megtaláljam a kényelmes kis megoldásokat, hogy megmentsem a látszatot és ne áldozzak fel többet, mint amennyit kell . . . És ezek az átkozott habozások, halogatások, ezek a beteges méregetések megakadályozzák, hogy szabad legyek és hogy életembe a lehető legtöbb hűséget öntsem.

Színig! — *Színig*, méregetés nélkül; mint a kisgyermek, akik egész szívvel szeretnek, akik ökölbe szorított kézzel alszanak, minden erejükből futnak, teljes őszinteséggel kacagnak és bőségesen könnyezve sírnak. Azért olyan színtelen, értelmetlen az életem, mert semmiben sem vagyok teljes. Azért látszik életem nagy felkiáltójelnek vagy férlénk dadogásnak, mintha szüntelen elharapnám a mondat felét, csupa esetlenség, balfogás az egész. Boldogok, akik az Úr elé állnak és azt mondják neki: Ime, életem évei, mint a kővedrek a százados fal mentén egyenként! S én betöltöm azokat, Uram, *színig*, visszatartás, vonakodás nélkül, örök fogadalmaimmal, betöltöm azokat teljesen hűségemmel. Tied lesz mind egytől-egyig s azután te töltöd be életemet, veled lesz tele.

Töltsük be tehát *színig* a rideg, hétköznapi kötelességet, az önfeláldozást, a munkát! Be kell töltenem lelkemet világossággal, ameny-

nyi csak belefér. Meg kell töltenem akaratomat eleven, erős szeretettel és emlékezetemet tiszta gondolatokkal, örök emlékekkel. Oda kell adnom minden erőmet tennivalómnak, egész életemet felebarátomnak! Mert ez az én igazi üdvösségem és a te igazi dicsőséged, Uram! Szükséged van csordultig tele szívekre. A kánai kővedrekben is mindent átváltoztattál csodás borrá . . .

Add, hogy megértsem evangéliumodat s belássam, hogy elveszíttem mindazt, amit kívüled őrzök meg magamnak. Át kellene adnom neked minden kincsemet s akkor megtudnám, mit jelent az, hogy te vagy az Úr és hogy minden jó tőled árad ránk. És a te kegyelmed olyan értéket adna színtelen, íztelen erényeimnek, hogy választottaidd mind örvendeznének fölötte.

Van-e nagyobb oktalanság, mint a tiszta vizet gyűjtögetni, tartogatni, holott a forrás kifogyhatatlan? Van-e nagyobb esztelenség, mint magunknak tartogatni gyatra életünk szüntelen folyó áramát a helyett, hogy egy nagylelkű mozdulattal visszavonhatatlanul mindent átadnánk Istennek. Magam előtt látom azokat a kánai szolgálkat, amint tekinted rájuk irányul és ők végrehajtják parancsait. Látom őket, amint biztos kézzel, této-vázás nélkül tele öntik a kővedreket *színl*g, és lelkem azt sugallja, hogy kegyelmed által

talán én is megérthetném ennek az igénytelen jelképnek végtelen értelmét.

II.

*Aedificantes.
Az építők.*

Az építészet legszebb elmélete sem nyújt senkinek hajlékot, s ha valaki eső elől menedéket keres, egy ütött-kopott pajta többet ér neki, mint Vitruvius könyve. Nem elég csak ismeretet gyűjteni, gondolkozni, elképzelni vagy következtetéseket levonni, hanem meg kell fogni a vakoló kanalat, hozzá kell látni az építőmunkához, mert ez a mi feladatunk. A mi műveink után fognak bennünket megítélni.

Az építés pedig fáradsággal jár. Bámulom, de nem értem azokat, akik az Isten szolgálatáról úgy beszélnek, mintha az csak valami elragadó költői élmény, magasztos megittasulás volna. Az építők keze megkérgesedik a durva téglától és a vakoló eszközök hosszú használatától, ujjaikon kemény büttyök támadnak s körmük eldurvul. A kő bizony ellenálló, érdes és nehéz; ütni, vágni kell, hogy hasznavehető legyen — s magától nem fekszik oda a neki szánt helyre.

Megértettem-e ezt a komoly leckét? Gyerekes gondolkozással azt hiszem talán, hogy

szószaporítással is lehet építeni, vagy mint a régi mesebeli hősök, akik belefújtak a sípba és az épület kinőtt a földből.

Idegenkedem a kemény munkától. Minek is kell ütni azt a szöget, hogy bemenjen a falba? Nem lehetne ugyanazt rábeszéléssel is elérni? Vagy nem volna-e elég a nyomás, minek oda ütés? Nem lehetne-e lassan lekoptatni a kőnek kiálló, felesleges részét a helyett, hogy a vésővel leütnők? . . . Nem lehetne-e kalapács és zaj nélkül, minden erőszakot és ütődést elkerülve építeni, egyszerű elhatározással vagy kívánsággal? . . .

Ilyen oktan ábrándozásban élnek azok, akik félnek a valóságtól. Istenem, add, hogy szeressem a kemény munkát. Én magam is építőkő vagyok, de nincs még rendes formám, sok rajtam az érdes hiba, sok szeszélyes vágyam és kúsza, szabálytalan szándékom, törekvésem van. Itt állok előtted Uram, mindenestül és várnom kell, hogy kegyelmed munkája által kialakuljon belőlem az alkalmas és tartós gránitkő az örökkévalóság számára.

Gondviselésednek hosszú ideig kell törnie ellenállásomat, hogy kiszakítsad belőlem mindazt, amit nem akarok önként elhagyni. Ez a kemény művelet kegyetlennek látszik: vésőd hirtelen, éles ütései néha lázongásba hozták egész valómat. Régóta kovácsolsz

rajtam, s azt is gondoltam, hogy kegyetlenül éppen az én nyomorúságomra vetetted magadat, mintha féltékeny lettél volna mindenre, amit kívántam s mintha más gondod sem lett volna, csak hogy óhajaimat meghiúsítsad. Uram, így gondolkoztam.

Nagy oktalanság volt, igaz, de a látszat ellened szólt és nagyon okosnak kell lennie annak a kőnek, amelyik nem őriz meg semmi bosszús haragot a munkás ellen, aki üti és vágja. S nekem nem volt meg ez az okosságom. Panaszkodásaimból meg lehetett mérni oktalanságom nagyságát. Mindig hajlandó vagyok hinni, hogy a vad és nyers állapot a rendes formám és hogy veszedelmes ellenségem mindenki, aki formálni s csiszolni igyekszik engem. Szent kegyelmeddel megkísérlem, hogy nem tiltakozom többé és nem ragaszkodom az én érdes szögletességemhez s nem törekszem kikerülni kalapácsütéseidet.

Az építők! — Te vagy az építő, de nekem is annak kellennem. Nem elég, ha átengedem magamat, hogy tegyenek velem valamit. Azt akarod, hogy hathatósan tevékeny legyek s építsek. Igen unalmas munkát kívánsz tőlem! Százszor is ugyanazt a mozdulatot! S az igénytelen építőkövek is egyformák és a fal, amelyet alkotnak, mindenütt egy vonalban emelkedik. Nem valami magasztos erény-tervezeteket kívánsz, hanem valóságos

erény-próbákat, gyakorlatokat. Tehát marandó művet kell hátrahagynom, én magam pedig felörlődhetem a munkában. Istenem, építsünk együttesen szilárd erényeket!

Aligha értettem meg valaha annak a jó régi, papos szónak az értelmét, hogy: *épületes*. Azt hittem, mást nem jelent, mint tartózkodó, óvatos, csendes . . . Nem hallottam ki a szótagokból az építők szerszámának csörrenését, nem vettem észre kívánságodat, hogy építőnek kell lennem s határozott rendben kell sorra építenem jócselekedeteimet napról-napra. S íme, úgy látom, hogy nincs lelkemben semmi szilárd és nincs tevékenységemben semmi biztos törekvés.

Tudsz-e egyáltalán valamit építeni az én gyatra gyöngeségemmel? Nem kell-e előre is lemondanom róla, hogy az ég felé emelhessek valami szilárd épületet az én nehézkes tehetetlenségemből, a szétmálló agyagból? Nem. Mert palotákat, templomokat, egész városokat lehet századokra építeni égetett földből. Csak engedje magát a föld jó keményre verni s jól kiégetni, akkor eltűnik szétmálló puhasága s oly szilárdan áll, mint a gránitszikla. Tehát gyöngeségem nem akadály, ha átadom magamat kezedbe, hogy jól megkeményítsd s hogy a tűzkohóba tégy. Így azután megőrzöm a formát, amelyet kegyel-

med öntött belém akkor is, midőn hűséget tűzpróbára teszed.

Igaz, hogy nehézkes vagyok, nehézkesebb, mint gondolnám vagy még inkább, mint mások gondolnák s úgy látszik, hogy nem emelkedhetem a magasba, főleg pedig nem maradhatok a lelkes istenimádás magaslatán. De arra gondolok, Istenem, hogy a te templomaidban is kövek, nehéz kövek keresztezik egymást a csúcsívekben és az üvegfestmények merészen felnyúló, finom vonalainál. És íme, azok a nehéz kövek egészen jól betöltik szerepüket ott fenn a fejünk fölött, mert összetartja őket az egész építmény.

Igy talán én is alázatosan remélhetem, hogy megállom helyemet, ha azokra támaszkodom, akik jól betöltik helyüket Egyházadra, vagyis a próféták és apostolok alapzatára s az ismerős vagy ismeretlen lelkekre, akik imádkoztak értem, s különösen a szegletköre, amely a boltozat egész súlyát tartja, a szegletköre, amelyet az Atya adott nekünk a te személyedben, isteni Megváltónk!

Tehát remélem, hogy a te üdvözítő nagy tervedre, irgalmadra támaszkodva, én sem leszek méltatlan kő épületedben és lehet valami szerepem a mennyei Jeruzsálemben, örök művedben. Nem vonakodom tartós, hűséges kő lenni, de én nem tudom magamat elhelyezni. Életem értelmét a te kezedből

kapom meg. Egyedül te tudod, hogy mire való vagyok és milyen szándékoknak felel meg életem a te dicsőséged összhangjában.

III.

Beati qui lugent.
Boldogok, akik sírnak.

Bevallom, Uram, hogy ez a mondat keménynek látszik előttem. Megesett, hogy félttem tőle. Nem mertem szembenézni igazságoddal. Valótlannak, nyugtalanítónak láttam, mint valami rémképet. Ha a halál letöri a zsenge gyermekéletemet, csak nem mondhatom a síró anyának, hogy boldog. Ha a kis tüdőbajosok sápadt, vértelen arcát ott látom a fehér párnákon, nem merem mondani, hogy e kis betegek boldogságot szereznek zokogó szüleiknek.

Istenem, igen sokszor kell gyászolókat vigasztalnom, s mondd, vajjon hirdethetem-e kegyetlenség nélkül evangéliumi jó híradat a bánat közepette és mondhatok-e szerencsekívánatokat az általános részvét idején? Úgy tudom, hogy a *boldogság* hangoztatása csak a lázongást fokozná s úgy hangzanék, mintha nevetés sértené meg az igazi szenvedést. Mert szenvedünk, Istenem, sokat szenvedünk e földön és az emberi nem szüntelen gyászol

és sír, mert a halál sem szűnik meg csapásait osztogatni különféle formában.

Jöjj velem, Uram, tekintsünk be a gyászoló hajlékba, ahol a testvérek, az atya és az anyja zokognak. Nézzük meg azt a családot, ahonnan a gyermekeket egymás után mindig nagyobb koporsóban vitték ki a temetőbe. S ez legyen a boldogság otthona? Miért vesszük meg a szerencsétleneket az egyetlenről, amihez nyomorúságukban ragaszkodnak: attól, hogy joguk van siratni bánatukat? Miért mondjuk nekik, — hiszen oly furcsán hangzik — hogy irigylésreméltók és hogy nem tudják, mi az ő boldogságuk?

Uram, aki hajdan megmagyaráztad apostolaidnak otthon, a csendben példabeszédeid rejtett értelmét, mondd, mit jelentenek a te meglepő szavaid és tüntesd el a botránkozást, amelyet a látszólagos kegyetlen ellentmondás támaszt. Gondolom, hogy aligha értettem meg máig is valamit a könnyek boldogságából, s ha nem értek meg valamit, mindjárt kész vagyok a következtetéssel, hogy nincs is mit megértenem.

Boldogok, akik sírnak! — Tehát sírhatunk a nélkül, hogy rosszat tennénk vagy hogy a tökéletességet megsértenők. Könnyei miatt senkit sem lehet lebecsülni. Azt hiszem, amikor e szavakat mondtad, az akkori világ nem adott mindenütt igazat állításodnak. A sírást

gyöngeségszámba vették. És ha te boldogságnak nevezted, ezáltal legalább lemostad róla a szégyent és megengedted, hogy őszinték lehessünk.

A te tanításod nem azt mondja, hogy a sírás rossz. Te elveted a stoikusok ridegségét, akik oktalanságot látnak a bánatos könnyekben. Te nem tiltod meg az anyáknak, hogy sirassák halandó gyermeküket. Te nem a logikával s nem a szofizmákkal akartad meggyógyítani sebeinket, te boldoggá avattad a könnyeket s mindenekelőtt megengedted, hogy hadd folyjanak azok akár bőségesen is. Annyira hozzászoktunk a te jósággal és gyöngédséggel teli bölcs bánásmódodhoz, hogy eszünkbe sem jut megköszönni tanításodat, amely által szenvedéseinkről letörölted a gyöngeség és gyávaság látszatát is, lelkiismeretünkben pedig eltávolítottál minden keserű szemrehányást.

De ez még nem minden. Te sohasem mondtad, hogy a szenvedés nem fáj. Te csak azt mondtad, hogy akik sírnak, azoknak a te vigasztalásodra külön jogcímük van. Megígérted nekik, hogy irántuk a te igazságosságod részvéttel lesz és szigorúságod élet nem érzik. Ha valaki szerencsétlen, az már valamiképpen olyan, mintha érdemet szerzett volna. S akik sokat sírtak, azok szeméből a

te ítéleteid nem egykönnyen fakasztanak újabb könnyeket.

Megköszönöm, hogy ilyen evangéliumi jó hírt rejtettél el nyomorúságunkban s hogy megtanítottál bennünket nem arra, hogy a szenvedés élvezet, hanem hogy abból éltető remény fakad, és védelemre, oltalomra számíthat. A bánatos szenvedők védve vannak kemény ítéleteidtől s az őszinte könnyek is megteremhetik azt, ami különben csak a magábavonult, kitartó, erényes élet gyümölcse.

A te bölcseséged igazán összhangzó és egyensúlyozott, de mi nagyon lassúk vagyunk a hitben és hogy boldogságaidat jól megértjük, szükségünk van belső kegyelmedre, amely minket felvilágosít és a te jóságos szelídségedre, amelyet a tanulékony szívekbe öntesz a nélkül, hogy észrevennék.

Ez a te első vigasztalásod, amelynek erejéből megállhatjuk helyünket a megpróbáltatás idején s amely nem engedi, hogy hiábavaló panaszokban és sopánkodásban öntsük ki és szórjuk szét lelkünket. Taníts meg jól, hogyan kell szenvednem.

Nem mondhatom a betegeknek s az árváknak, hogy boldogok olyan értelemben, mint ha mindenki irigyelné őket, de mondhatom, hogy könnyeik, szenvedésük külön isteni kegyelemhívás számukra. Nem kell letörölni

könnyeik nyomát, hogy neked tessenek. Nem a kényes és érzékeny hatalmasságok közül való vagy, akik annak tudatában, hogy jelenlétük a legnagyobb szerencse a jelenlevőkre, sértve érzik magukat s udvariatlanságnak tekintik, ha valaki szomorú arccal jelenik meg előttük. Nem kívántad a gyermekektől, hogy felnőttek legyenek, ha előtted megjelennek.

Azok a kis galileai falusi gyermekek sem voltak nagyobb hibák nélkül, nem voltak kifogástalan megjelenésűek; olyanok voltak, mint a gyermekek, nyugtalanok, akik minden kényesillemszabályellenéreszüntelenizegnek-mozognak, fészkelődnek. De te úgy tekintetted és úgy fogadtad őket, amint voltak, s megváltó két kezed átölelte őket.

Te mindig úgy veszed az embereket, amilyenek. Nem követeled meg azt sem, hogy hagyjunk fel a sírással, hogy országodban helyet kapjunk s irgalmadból részt kérjünk. A rossz könnyek egyedül a düh bosszú-könnyei, az irígység vagy képmutató gyöngesség könnyei.

De vajjon én magam betöltöttem-e a bánatos könnyek mértékét? Félek, nehogy érdemeim szegénységéhez még a szenvedésben s bánatban való szűkölködés is hozzájáruljon. Félek, hogy Gondviselésed túlságosan enyhén bánik velem. Ha sírni látok

valakit valami baj miatt, amely engem nem érint, olyformán érzem magamat, mintha hűtlen lettem volna őrhelyemhez vagy mintha nem venném ki részemet a közös teherből.

Imádkozni akarok azokért, akik sírnak. Valaha a régi keresztények szíves szeretettel tették ezt gyakran. Én, aki nem szenvedtem eddig hosszú, makacs betegségben, aki nem láttam a szüntelen lesújtó s pusztító gyászeseteket, csak másoknál, én kérlek, Uram, helyezd elém kegyelmedben s országodban a siránkozó szegényeket, az elhagyottakat, a vigasztalanokat, mindazokat, akiknek kemény az élete, akiknek vérzik a szívük, a betegeket, a nyomorgókat. Áraszd el őket kegyelmeddel, vigasztald őket ígéreted szerint s velem csak azután törődjél.

IV.

Beati pauperes.
Boldogok a szegények.

Azt mondják, hogy a királyok száma megfogyatkozott. Pedig ha kimegyek az utcára, akár százat is találok. A szegények kisgyermekai azok. Hosszasan nézem őket, hogy megtudjam, mire akar engem Isten oktatni általuk és mennyi üdvös leckét meríthetnék alamizsna gyanánt az ő gondtalan életükből.

A kis szegények kis királyok. Mindenütt otthon vannak. Úgy is mennek be a múzeumokba s úgy állnak ott az üvegszekrények előtt, amelyekben a Fáraók múmiái alusznak. Úgy mennek az erdőbe s fészket szednek és úgy üdvözlik tapsolva a nagy nemzetközi gyorsvonatokat, mintha számukra volnának. Csodálkozó örömük naponkint újraéled; nekik játszik a katonazenekar, ő miattuk állnak ott szép sorban a templom előtt az esküvői fényes hintók, számukra rendeznek díszkivilágítást a nagy üzletek a kirakatokban; nekik esik az eső s nekik süt a nap.

Mi mogorva, sietős emberek, mi bosszankodunk, ha esik az eső, féltjük kalapunkat, cipőnket, ők pedig nevetnek, ha zuhog a zápor; azt hinnők, hogy saját élvezetükre rendelték meg. Órahosszat is eljátszanak valami megrepedt esőcsatorna mellett s a víztócsákon a fellobogózott kis papírhajócskákka!l tengerészetet rendeznek. Kincset talál!nak, ha üres konzervdobozhoz jutnak s egész indulókat dobolnak lyukas fazekakon. Ebben az egy szóban: *játszani*, több tiszta öröm, szabad boldogság van számukra, mint Ceasarnak volt a galliai háborúban és Nagy Sándor nem volt oly boldog, mikor legyőzte Dáriust, mint ők, ha vadgesztenyét

gyűjtöttek a sárgult falevelek alól vagy ha szép makkot találtak a tölgyerdőben.

Istenem, bizonyára szeretnéd e kis királyokat, ha újra közénk jönnél. Magad köré gyűjtenéd őket s történeteket, példabeszédeket mondanál nekik, s nekünk, a fölényes, büszke embereknek újra azt mondanád, hogy nem mehetünk be országodba, ha hasonlókká nem leszünk a kicsinyekhez. Tehát szeretnéd ezeket is vagyis inkább szereted őket. Hiszen lehetetlen, hogy nekünk éppen a galileai kisgyermekeket kellene példaképül vennünk, holott egyet sem láttunk közülük. Példaképeid korszerűek és kortársaink, amint parancsaid is örökkévalók. Tehát magam körül kell szétnéznem, hogy lássam, miként lehet királyi lelkületre szert tennem, miként lehetünk a mennyország urai — mert övék a mennyek országa. (Mt. 5, 3.)

Elégedetlenség emészti lelkemet. Nem tudok semmi szépet, nemeset megízlelni, mert vágyaim beteggé tesznek. Az emberek különösek. Azt hiszik, hogy nem lehet igazán semmi az ő tulajdonuk, ha másokat abból ki nem zárnak, azt hiszik, hogy a lakatok, a vasrács s a pán célszekrény az igazi gazdagság feltétele.

Ha nem helyezted volna oly magasra a csillagokat, Uram, már rég kioltották volna fényüket, s a mennyboltot is telekkönyvezték

volna, csakhogy haszon nélkül ne álljon ott. Nem tudják, hogy minden igazi erény mélyén valami nagyszerű, királyi gondtalanságnak kell lennie. Nem tudják, hogy a hűséges lélek ment minden aggályosságtól és félelemtől és mindenütt otthonos, mert mindenütt nálad, veled van.

Úgy szeretnék járni-kelni a te alkotásod szép művében, mint azok a kis szegények, akik derült békében játszanak e pázsiton. Nem kell újból gyerekeseknek lennünk, csak azt kell jól megértenünk, hogy a legnagyobb gyerekesség az önkéntes szolgaság, amellyel az emberek vágyaik révén a dolgokhoz tapadnak. A lelki szabadság pedig az isteni kegyelem ajándéka.

Eláraszt bennünket s elfojtja lelki szabadságunkat, örömünket a sok irigység, bosszúvágy, sérelmeskedés, számíttatás. Nem akarunk semmit, csak a mi vágyaink szempontjából s a mi tevékenységünknel arra gondolunk, hogy milyen kedvező lesz reánk nézve.

Ezt a szegényekről szóló boldogságot is otthagyjuk szépen kegyelettel, mint valami hervadt virágot az evangélium lapjai között. Csak valami megható elméletnek tekintjük. S megtaláltuk hozzá a kényelmes exegésist, magyarázatot, amelytől nyugton fősvények vagy kapzszik lehetünk. Ki vállalkozik reá közülünk, hogy egy csapásra otthagyja földi

zarándokútján az összes holmiját, hogy megváltik tőle leltárjegyzék és térítmény nélkül és folytatja útját a felszabadult lelkek *Magnificatját* és nyolc *boldogságát* énekelve?

Istenem, pedig ez volna az igazi lelki felszabadulás! S ebben a lelki szegénységben egyedül csak téged keresnélek és örvendhetnék mindennek, ami velem történik vagy méginkább annak, ami velem nem történik. A nappal és az éjjel isteni híradás volna számomra s tudnám, hogy a csillagokkal teli égbolt nekem ragyog.

Valahányszor kutatjuk, miért voltunk rosszak, úgy látjuk, hogy botlásunk oka valami hűtlenség volt: nem hittünk a szegénység jótékony erejében. Az Egyház, hogy hitvallóinak és az ismeretlen hívők ezreinek hősiességét dicsőítse, megelégszik azzal, hogy a Szentírás szavait ismétli, hogy Isten barátai *nem bíztak a pénzben és kincsekben*. (Sir. 31, 8.)

De vajjon csupán csak a pénzről van itt szó? Nem, hanem minden gazdagságról, amelyhez ragaszkodunk s amelynek pénz a jelképe.

A kis szegények faluhelyen évenként megismétlik vízkeresztkor a három királyok járását: aranyozott papírkoronát tesznek fejükre és dicsőítik a Messiást. Ilyen gyermekded hittel és lelki tisztasággal kellene ne-

künk is eltelnünk. Akkor nem vetnők meg Isten adományait s nem járnánk fölényesen és kétkedően Isten teremtett szép világában s a lelkek még szebb birodalmában. Akkor minket is mint a kisgyermekeket örömgyullasztana a nyári nap verőfénye és a tél hava s gondtalanul hajtánók álomra fejünket, amint azt a szent zsoltosma Completo-riuma sugalmazza: *békességben alszom és megnyugszom.* (Zsolt. 4, 9.) Hiszen a mennyország sem egyéb, mint a szegények boldogsága, akiknek te lettél egyedüli gazdagságuk, Istenem!

V.

*Et saturabuntur.
És betelnek.*

Kik? Bizonyára a gazdagok? Dehogy; a szegények. Őróluk mondja a Szentírás, hogy: *megelégszenek.* (Zsolt. 21, 27.) Szeretnék most ismét a szegénységről szóló örökértékű tanításra visszatérni. Nagyon rászorulunk. Elsorvad a lelkünk, haldoklunk, mert nem vagyunk igazán szegények. Eltévedünk, mert ez az egyetlen világító fény nem ragyog mindig vakoskodó szemünk előtt s mert elfelejtjük, hogy a lemondás milyen útja vezet az örökkévaló gazdagsághoz. Megvetjük a szegénységet s a szegényt is minden szé-

pen hangzó beszédünk ellenére. Ki vállalkoznék rá, hogy megcsókolja az elhagyott, rongyos szegénynek lábát? De főképen ki gondolná, hogyha ezt tenné, önmagát tisztelné meg? Kinek jut eszébe, nem az, hogy köszönetet mondjon annak, akitől alamizsnát kap, hanem hogy megköszönje a szegénynek, hogy elfogadja az alamizsnát?

A szegénység minden hazugságtól megszabadítaná életünket. Mert egyedül a szegénység dicső, a szegénység igaz. A mi kis észjárásunk ezt nem érti. A mi fényűzésünk telve van hamissággal s azt hisszük, sajnos, hogy az erény is bizonyos fajta fényűzés. A mi életművészetünk is pogány, hiú ékeskedés. Nem tanultuk meg, hogyan láthatjuk az egyszerű dolgok szép vonásait.

S ez a mi gyöngeségünk szellemi életünkön is meglátszik. Az üres, fellengző szónoklás nem sérti-e az őszinte lelki szegénységet? Pedig mennyit szavalunk, szónoklunk szüntelen életünk során. Nagy hangon beszélek, pózokat vágok, szónokolok, előtérbe kerülök, feltűnést keresek; s nem gondolok rá, mennyire ellenkezik ez a lelki szegénységgel. Még ha hozzád szólok, Istenem, még akkor is hatalmába ejt ez a rossz ízlés s ha megjelenek előtted, teleaggatom társalgásomat szívből nem fakadó külső járulékkal, betanult szép szavakat mondok s ragyog-

tatom előtted díszes öltözetemet, mint a jöttment emberek.

Ki tud megélni a fellengzős szavalásból? Kinek az éhségét csillapítja az, ha hosszú lére eresztett szóáradattal tartják? Ki lett erősebb a nagyhangú szavaktól? Egyedül az egyszerű, nemes igazság táplálhat és erősíthet: az igazság úgy, amint az a te kezedből kikerült, Istenem. Amit mi önteltségünkben hozzáadni igyekszünk, az csak hamis gazdagság. Az erdő nem rendezteti magát a kertészekkel, hogy nagyobbnak vagy szűzebbnek lássék; az állat nem mesterkedik, hanem őszintén bőg az istállóban. A gyümölcs sem mindig oly költőiesen bársonyos és hamvas, ha összeszedik a nedves fűben, miután a vihar leverte; de tettetés nélkül olyan, amilyen.

Szükségem van az őszinteségre. Ismerek olyanokat, akik hogy másoknál hatást érjenek el, úgy tesznek, mintha mindent tudnának, pedig sejtelmük sincs semmiről. Talán restségük folytán nem volt módjuk megtudni a dolgot. Vannak olyanok is, akik minden reményüket a politikus fölényeskedésbe vetik és semmiségüket kölcsönvett szólásformákkal, közismert sarkigazságokkal és számítgató hallgatással takargatják. Ezek is hamis gazdagok, akiknek minden színlelő

mesterkedése sértő gyalázat az isteni kegyelem őszinte egyszerűsége ellen.

Nem kell durvának lenni, nem kell félrelökni az udvariasságot! Csak a vadak gondolhatják, hogy az igazság egyenlő a faragatlansággal és neveltlenséggel. Minden önlegyőzés, amelyet magunkra kényszerítünk, hogy másoknak hasznára lehessünk, hogy terhüket megkönnyítsük, minden fáradság, amelyet magunkra veszünk, letöri bennünk a kevélységet és előre segít egy lépéssel a boldogító lelki szegénység királyi útján.

Irtóznunk kell azonban attól, hogy hazugságba burkolózzunk s megtéveesszünk valakit a felől, hogy mik vagyunk vagy mit műveltünk. Nem akarok szebb látszatot keresni szegény javaimnak. Ha érényeim a legegyszerűbb fához, a puha fenyőfához hasonlítanak, nem akarom azokat átfesteni, hogy tölgyfának lássák őket. Nem akarom az okosság s megfontolt józanság mázával bevonni tétova tehetetlenségemet. Nehézkességemet sem fogom hódolatos engedelmességnek címezni. Az éles belátás hiányát nem akarom állítólagos gyakorlati, ügyes felfogással takarni és nem nevezem tiszteletreméltó hagyományos eljárásnak azt, ami éppen énbennem szokássá merevedett. Nem akarom elhitetni, hogy régóta tudok valamit, noha éppen az imént értesültem

róla, sem hogy kitudja, milyen mélyen behatoltam valami kérdés tanulmányozásába, holott talán csak futtában foglalkoztam vele.

Ha életemet egyöntetűen a színigazságból építeném föl, életem szegény, de szép és szent volna s a rozsdá és moly nem emészthetné meg, mert nem volna benne egy csöpp hazugság sem.

De félek csupán csak az lenni, ami vagyok. S minthogy nincs más fegyverem, keresek magamnak álarcot, hogy a mögé rejtőzzem. Nagy bátorság kell ahhoz, hogy valaki önként, őszintén lelki szegény legyen s hogy ne adjon semmi sallangot, hamis dísz az ő igazi lényeges mivoltához.

Mi nem becsüljük azt, ami nem zörög, nem csörög. Mesterkedünk és építgetünk magunknak szövevényes látszatokat; lakásunk boltozatát teleaggatjuk függő tárgyakkal, csecsebecsékkel, bútorainkat telerakjuk mindenféle dísz tárgyakkal. De úgy teszünk beszédünkkel és viselkedésünkkel is, azokon is több a mesterkéltség, mint az igazi. Mikor jössz el, Uram, hogy visszaállítsd lelkünkbe a kristálytisztá őszinteséget, nyíltszívűséget, amelyet elvesztettünk a sok lim-lom között? Mikor teszed szemünkre az orvosságot, hogy visszakapjuk látásunkat, mint az öreg Tóbiás? Engedd látnunk a tiszta igazság tündöklését,

hogy ennek a fényénél megérthessük a lelki szegénység teljességét és kincseit.

Micsoda nemes öröm is fakad az egyenes-lelkű életből, az őszinte igazi érzületből! Micsoda magasztos lelki öröm az egyszerű gyermekded szeretet, a nyíltszívű meghitt bizalom. Micsoda öröm az, ha valakinek nincs egyebe kincsei közt, csak örökkévaló érték és ha valaki minden nyomasztó lelki bajtól megszabadult a leplezetlen, teljes őszinteség által! Micsoda öröm van ebben a lelki egyensúlyban s összhangban s abban, hogy valaki felnőtt, meglett ember létére is üde, ifjú lelket őriz keblében! . . .

Hiszen a jó Istenen sincs semmi díszlet, semmi sallang. Az ő gazdagsága, kincse nem egyéb, mint az ő mivolta. Nekem sem kel-
lenek mondvacsinált erények s mesterkélt magatartások, ünnepélyeskedő mozdulatok, hanem a színigazságba, mint otthonomba kell belegyökereznem egyszersmindenkorra.

Istenem, tisztíts meg engem minden hízeltől és vágytól. Ne engedd, hogy kedvemet leljem a hamisságban, a hazugságban. Adj lelkembe mindenekfölött diadalmas vonzalmat az igaz valósághoz. Egy mozdulatoddal söpörd ki lelkemből véglegesen a ravaszkodást, számtíogatást, a kerülgető latolgatást, mindezt a gyermekes, együgyű viselkedést, amelyet mi talán okosságnak nevezünk. Egyeneslelkű,

becsületes akarok lenni, mint a dolgok a maguk valóságában, mint a mezők lilioma s az ég madarai, amelyeket példaképül állítottál elénk. Mily szabadulás lelkemre nézve, Istenem, ha nem kell többé azon fáradoznom, hogy hazugságokat építsek!

VI.

*Discipulus ille non moritur.
Az a tanítvány nem hal meg.*

Mikor mennybemeneteled napján eltűntél a magas felhőkben, apostolaid hosszú ideig ott maradtak az Olajfák hegyén és bizonytalankodva néztek utánad; azt hitték, hogy újból megjelenysz és folytatod velük beszélgetéseidet. De nem szálltál vissza a hegyre, s tekintetük hiába keresett aznap este is az utolsó vacsora termében, hogy nem jössz-e be a zárt ajtókon.

Elementél, mégis szükséged volt tanúkra itt a földön. Miután eltávoztál, apostolaid folytatták hivatásodat. Ha valaki rájuk tekintett s őket hallgatta, megtalálhatta mozdulataikban és szavaikban tanításod és parancsaid ereklýeit. Azt mondtad nekik, hogy: *aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg.* Tehát eleven képmásaid voltak. S az első keresztények körük csoporthozultak, hogy veled maradhassanak és

az ő beszédükben a te szavaid visszhangját hallgatták.

De a halál nem feledkezett meg az emberek fiairól. Egymásután elköltöztek. Nem maradt csak János Efezusban. János, aki kebleden nyugodott az utolsó vacsorán. És az a hír kelt szárnyra híveid között, hogy — *ez a tanítvány nem hal meg; (Jn. 21, 23.)* — hogy ő itt marad és őrt áll, virraszt a szentváros ormán mindaddig, míg egyszer csak messziről újra fel nem tűnsz a poros országúton vagy a felhők között, hogy ítéletet tartsz szolgálád fölött.

Nem megfelelő-e, hogy maradjon egy közöttünk, aki ismert téged s aki a nagy napon újra felismer s azt mondhatja: íme, ő az! Nem kíváncsi-e, hogy egy valaki az emberek között átvethesse tapasztalata hídját első eljöveteledről a másokra és biztosítson minket az Antikrisztus minden ámtása és ravaszsága ellen s bizonyítsa Isten Fiának azonosságát.

Az a tanítvány nem hal meg! — Mégis miért tűnt el ő is, amikor napjai beteltek? Miért tért nyugovóra sírjába ő is, mint a régi próféták? S ki fogja most folytatni a szent hivatalt s ki nyilvánítja ki azt, akinek jönnie kell?

Régen közénk helyezted, Istenem, azt a tanítványt, aki nem hal meg, akkor, midőn azt mondtad a szegényről, hogy amit neki

teszünk, azt neked tesszük. Ettől a naptól fogva a szegény megkezdte köztünk az ő szent küldetését és hivatalát, s a te szavad, *nekem cselekedtétek*, megszentelte őt hivatásában. Ez a tanítvány nem hal meg. — *Szegények mindenkor vannak veletek.* (Mt. 26, 11.) — És ha több hitünk volna, nagyobb tisztelettel s nagyobb szeretettel tekintenénk a szegényre.

De mi erről megfeledezünk, hitünk aluszékony s nem vesszük észre, hogy a szegények ránk emelt szemén keresztül az Úr tekintete irányul felénk.

Amikor a kenyeret isteni kezébe vette s apostolainak adta, azt mondta: ez az én testem. Ettől a naptól fogva az Úr konszekráló szavai értelmében a hívő keresztény letérdel a kis ostya előtt, mert a nagyon is gyatra és nagyon alázatos külső alatt Krisztus jelenlétét ismeri el, akinek hatalma és ereje nem szűnik meg soha.

Midőn folytatni akarta művét itt a földön, átadta hatalmát tanítványainak és nem engedte meg, hogy a mi engedelmességünk valaha különbséget tegyen közte és az apostolok között: — *aki titeket hallgat, engem hallgat.* — S ettől a naptól fogva Krisztus megszentelő szavai miatt a hívő keresztény meghajlik a pap előtt, mert a gyarló és néha nagyon

is közönséges külső alatt elismeri Krisztus jelenlétét, akinek ereje nem hal meg.

Midőn meg akarta ismertetni a világgal a tökéletes szeretet titkát és el akarta vetni közöttünk isteni irgalmasságának magvait, a szegényekre gondolt, akik szenvednek és nélkülöznek s azt mondta, hogy: amit nekik tesztek, azt nekem cselekszitek, és nem akarom, hogy a szeretetben különbséget tegyetek köztük és köztem . . . S azóta az Úr szavai miatt, amelyek a szegényeket krisztusivá alakítják és megszentelik, a hívő kereszténynek le kellene térdelnie a szegény előtt és a visszataszító, nyomorult külső alatt fel kellene ismernie Krisztus jelenlétét, akinek ereje nem hal meg.

A tanítvány, aki tanúja Betlehemnek s a szegény, nélkülöző életnek, aki tanúja az Ember Fiának, amikor nem volt hova lehajtania fejét, aki tanúja a fájdalom emberének, midőn az egész nép gyötörte, aki tanúja a Megváltó művének és jelképe a szenvedő embernek, az a *tanítvány nem hal meg*, mert — *szegények mindenkor vannak veletek.* (Mt. 26, 11.)

Miért is kérdezzük, hogy mi a nevük? Senki se kérdezze: — *Te ki vagy? tudván, hogy az Úr az.* (Jn. 21, 12.) — Mert mindazok akik szenvednek, valamiképen az Urat ábrázolják.

Ha fel akarom eleveníteni lelkemben a

hitet, ha jól meg akarom ismerni isteni Bírám vonásait. ha előkészülni akarok az Úr második eljövételére, ha nem akarok csalódní a nagy felhívás napján és fel akarom ismerni azt, akinek látása az örök boldogság, ha meg akarok tisztulni minden nyomorúságomtól, — akkor a szegényhez közeledem és köntöse szélét érintem.

A szegények szent hivatást töltenek be köztünk. Ezt sohase feledjük. Tehát keresztény lélekkel kell rájuk tekinteni s feléjük közeledni. Bocsásd meg, Uram, hogy ezt nem értettem meg előbb s kemény szívemben pogány lelkületet őriztem. A szegényekben csak a koldust láttam. Azt hittem, hogy elég, ha egy kis alamizsnát dobok nekik s ha a nagy ünnepeken egy kis erőltetett mosolyt s néhány kényszerült jó szót kapnak tőlem. Nem mertem kitérni lelkemet, hogy a te gondolataid teljes fénye elárasszon. Az én előítéleteim homályt borítottak lelkemre . . .

Elég kellemetleneknek is tartottam a szegényeket. Úgy gondoltam, hogy sok köszönni valójuk van velem szemben, s e kötelességüket nem nagyon buzgón teljesítik. Meg is rágalmaztam őket; azt mondtam róluk, hogy nem képesek nemes, nagy erényekre, s az érdem kiváltságos birtoklását csak a kasztombelieknek tulajdonítottam. Pedig töredelmes bánatom hangosan kiáltja lelkemben, hogy

én vagyok az a nyomorult szegény, akiben nincs készség nemes lelkielőre, lelki nagyságra, én vagyok az, aki tele vagyok gyöngességgel, szégyenletes gyarlósággal s mindaz a megvetés vagy lenézés, amellyel másokat sujtottam, visszahull reám, mint nehéz kő, amelyet az ég felé dobáltam. Adj, Uram, alázatosságot szívembe, hogy őszintén szeressem szegényeidet s hogy kibéküljek azzal, ami vagyok, mert magam is a valóságban szegény vagyok, minden igazi értékem tőled van.

VII.

Inídeli deterior.

A hitetlennél alábbvaló.

Mindíg okos embereknek tartottam azokat, akik engem tehetségesnek, szellemesnek mondtak és jó emberismerőknek neveztem azokat, akik engem érdemes jellemnek gondoltak. De ha valaki kételkedni próbál kiválóságom felett, magyarázatot kívánok, bizonyítékot követelek, sőt néha még a bocsánatkérést is elvárom. Kevélységem még az isteni kegyelemből is táplálkozik, mert önmagamban akarom megtalálni annak az okát, hogy Isten a természetfölötti hitre meghívott, önmagamban keresem lelki értékem forrását.

Kérlek, Uram, hogy jó kemény igazságok-

kal törd izzé-porrá bennem ezt a hazugságot. Jól tudom, hogy nem lehetek apostolod, ha csak az alázatosság lelkembe nem száll és rajongva nem szeretem azt. Hogyan jelenjem meg tehát a hitetlenek előtt szolgalelkűség vagy fölényes kevélység nélkül, megvetés vagy félelem nélkül? Minthogy evangéliumod számára akarom megnyerni őket, kell, hogy meghallgassanak és kell, hogy tiszteletet is gerjesszek bennük. Minthogy pedig te vagy az egyetlen Úr és Mester, szükséges, hogy én eltűnjem és kisebbedjem, te pedig *nővekedjél*.

Nem tudnád-e te, örök bölcsesség, megvilágosítani sötétségemet és elhárítani az akadályokat? Mutasd meg, hogy mi vagyok és milyen isteni terv alapján jutott hozzám kegyelmed.

A te eljárásod következetes. Ráismerhetünk jellegzetes vonásaira. És ha látható eljöveteledről elmélkedem, behatolhatok rejtett gondolataidba s üdvös tanítást meríthetek belőle.

Izrael népének ígért meg téged az Atya. E népfaj testét öltötted magadra és Betlehemben kértél csendesen, ismeretlenül helyet magad számára. De nem adtak helyet s nem törődtek veled azok, akiket megváltani jöttél. Judea e népét és városkáját választottad. Sehol sem fogadtak volna ily rosszul. Jerusálem, amelyet annyira szerettél, megölte a

prófétákat s megkövezte hirnökeidet. Nem értett meg semmit szerető Gondviselésed törekvéseiből, pedig kiterjesztetted gyöngesége fölött védő szárnyadat, mint a tyúk fiókái fölött.

S ez a nép volt a te néped, amelyet a gyűlölet népének nevezteél s amelyről tudtad, hogy keménynyakú s megátalkodott szívű. Vajjon miért kezdted megváltásod művét a legnehezebb ponton? Miért hangzottak el irgalmasságod első igéi a legkonokabb fülekbe s miért történtek csodáid a vakoskodók előtt? Tirus és Szidon vezeklésben és gyászban tartott volna bűnbánatot, ha elmentél volna hozzájuk; és a kegyetlen Ninive megtért volna beszédeid által, amelyek miatt Belzebub nevével gyaláztak téged. Miért szórtad magvaidat a sziklára? Miért mentél először a leghűtlenebb s legellenállóbb néphez?

Ha valamely darab földet föl akarunk emelni, az ásót nem a darab föld közepébe tesszük, mert így nagy része ott marad. Tehát legalulra kell tenni az ásót s egészen alája kell nyúlni a mélyben. — Uram, te az egész emberiséget meg akarod váltani. Nemde, te is legalul kezdted munkádat? S így az első meghívottak a népek között nem a legméltatlanabbak-e? Ez a megváltói terv nagyon rád vallana.

Nem akartál angyallá lenni, hogy közénk

jöjj, hanem Ádám nemzetségéből akartál születni és a mi gyarló emberi természetünk legalacsonyabb pontján akartad megkezdeni megváltásunk, újjászületésünk művét. Nyomorúsága legmélyén kellett az embert megfogni s először a legbetegebbeken segíteni, amint az orvos is otthagyja a lábadozókat, ha nagy beteghez hívják, s azokat igyekszik megmenteni, akik a legnagyobb veszélyben vannak.

Tanítványod, Szent Ágoston eleinte nem így vélekedett. Azt hitte, hogy először azokhoz jöttél, akikről mindentudásod azt mondta, hogy a legtanulékonyabbak lesznek. De evangéliumod bizonyossága meggyőzte őt tévedéséről és ezt ő maga meg is cáfolta a *Retractationes* c. könyvében. Nem, az első meghívtak nem a legméltóbbak és a lakoma terme nem fogadta be őket. Nem a legméltóbbak, hanem talán olyanok, akik legkevesbbé készültek rá, hogy téged szívesen fogadjanak.

Ó, ha ott születnél volna a Ganges partján vagy Vindhya hegység lejtőjén, a kínai síkságon vagy a japánok közt, vagy ha a rézbőrűek közt jelentél volna meg, akiket a mi barbárságunk legyilkolt, vagy a négereknél, akiket büszkén lenézünk, ha nem választottál volna minket, hogy művedet megkezdjed, minket, a kevély követelőzőket, civakodókat

és kapzsikat — Istenem, talán jobb fogadtásban részesültél volna és szívesebb szeretettel környeztek és hallgattak volna téged, mint Megváltót s jobban megvigasztalták volna Egyházadat. Minket választottál, mert mi csökönyösek voltunk s könnyen megkövezzük prófétáidat és mert megváltó hatalmad első erős csapásának a te legnagyobb ellenségeidre kellett lesujtania és első megbocsátásodra a legnagyobb bűnösök szorultak rá leginkább és mert te magad végzed személyesen mindig a legkeményebb munkát.

Azért kell az apostolnak és hithirdetőnek mély alázattal eltelnie úgy, hogy saját népe miatt bűnbánatot is érezzen. Nem személyes adományt visz ő a hinduknak, kínaiaknak, szerencseneknek, hanem Isten ajándékát. Ezt adja nekik és így szólhat hozzájuk: ez a tietek, pogányok és nektek kellett volna jutnia először e kincsnek; az én apostolságom nálatok némiképen visszatérítés, kártérítés. Igen, inkább kártérítés, mint ajándék.

Ha Isten nálatok kezdte volna megváltó művét, a karácsonyi dicsőítő éneke ti egybehangzóbban, odaadóbb szívvel feleltetek volna. Ideje, hogy megkapjátok részeteket ebből a kincsből, amelyet kétségkívül ti sem érdemeltek meg, de nem voltatok rá oly méltatlanok, mint mi. A görögök is felülmúlták a zsidókat, az első meghívottakat. És mi

azt kívánjuk, hogy ti is felülmúljatok minket buzgóságban, odaadásban, teljes meghódolásban és imádásban az egyetlen Megváltóval és az igazi Atyával szemben.

Istenem, öntsd lelkembe ezt az érzületet, akkor alázatosan őrzöm isteni adományodat s még kegyelmedben és megelőző szeretettedben is találok fegyvert, hogy letörjem lelkemben a kevélységet. Mert ha valaha olyan oktanul elfogult lennék, hogy azt hinném, azért választottál engem mások előtt, mert én voltam a szeretetreméltóbb, akkor rögtön alábbvaló lennék a *hitetlennél*. (I Tim. 5. 8.)

VIII.

Lumen cordium.

A szívek világossága.

Uram, a te Szentlelked igen titokzatos. Mintha alig hallanók őt, pedig a pünkösdi liturgia azt mondja róla, hogy szava elhat a földkerekség legtávolibb részére is. Ő az, akiről azt mondtad, hogy oktatni fog minket és alkalmas időben felidézi emlékezetünkben minden tanításodat. Nem kellene-e tehát jobban megismerni őt? Nem botrányos-e, ha annyi megkeresztelt ember úgy felel, mint a szegény efezusiak: *még azt sem hallottuk, ha vagyon-e a Szentlélek*. (Ap. cs. 19, 2.)

A Szentlélek szüntelen dolgozik a csend-

ben. Talán azért nem vesszük észre, mert mindenütt ott van? Talán azért nem tűnik föl, mert őt leheljük be, őt lélekezzük lelkünkbe? Nem lehet őt valami kis elhagyott helyre korlátozni. Nincs üdvös cselekedet, legyen bár a legszerényebb, amely kivonhatná magát hatásköréből és kezdeményezéséből. Ott van ő lelkünkben, mint belső világosságunk forrása. Az ő csendes működése folytán ver gyökeret bennünk a természetfölötti élet. Szó nélkül birtokába vett minket a keresztségben, s azóta sem szólt semmit. Akik dolgoznak, azok nem szóval, hanem munkával felelnek. Nekem is a Szentlélek eleven feleletének kell lennem a tagadókkal és kételkedőkkel szemben.

Mi mindig azt hisszük, hogy csupán a kivételes a fontos. A Szentlélek századok óta formálja a világot és mi vakoskodók észre sem vesszük.

Ha a nehézkedés erejének munkáját akarám megítélni, vajjon elég lenne-e csupán a nehéz súlyokkal kísérletezni? Elég volna-e megfigyelni mindazt, ami esik és szétzúzódik? A csúcsívek, amelyek alatt imádkozom s a szobám boltozata nem áll fönn a levegőben másként, csak a nehézkedés erejénél fogva. A templom nyílhegyes ívei csak azért lehetnek oly légszerűen finomak, mert nehezek.

Ha a gyermek arcán lepereregnek a könyvek vagy ha a föld forog tengelye körül — egy és ugyanaz a nehézkedési törvény érvényesül. A nehézkedés lép be a kórház ablakán üdítő szellő formájában és végigsimítja a lázas, beteg fejeket, meglebbenti a függönyöket. Ugyanaz az erő dönti le robajjal a nagy hógörgeteget és hullatja le csendben a rózsza szirmait. Ugyanaz az erő hatása, hogy a léghajó fölemelkedik, az ejtőernyő pedig leesik. Ugyanaz az erő ragadja fel a finom pelyhet és viszi el messze földre és ugyanaz tartja egy helyben a nehéz sziklatömböt. Ugyanaz a láthatatlan erő az alapja a föld egyensúlyának — ugyanaz az erő tartja fejünket a párnán, amikor alszunk s az tart meg bennünket koporsónkban, ha eltemetnek.

A te Szentlelked, Uram, minden természetfölötti mozdulat, élettevékenység forrása. Ő készít elő bennünk mindent, mielőtt még sejtelmünk volna őróla. Ő irányítja a világ folyását és a lelkek történetét. Neki kell átformálnia lassan mindent a te képedre. Caesar midőn Galliában járt, nem tudta, hogy a Szentlélek megelőzte lépteit és így előkészítette az evangélium útját. Augusztus, midőn kiadta a parancsot a birodalom népszámlálására, nem tudta, hogy a Szentlélek eszköze a Szentírás beteljesedésében. Nagy

Sándor nem tudta, miért vezette embereit a porus-i birodalmon túl. Karthágó sem tudta, hogy isteni tervnek szolgálatában cselekszik.

Szentlelkedet nem látni; de az igazi, jól vezetett hadjáratban sem látni a vezért. Mindenütt érzik irányító erejét, de sehol sem látják . . . Szentlelked művét nem tudjuk megmérni. Pedig ő az indító erő, amelyet nem látunk, de mindenütt elevenen működik. Ha több hitünk volna, térdre borulnánk a világtörténelem egy-egy lapjának olvasásánál.

A szívek rejtekében is ugyanazt műveli a Szentlélek. Sohasem tudjuk elbeszélni az ő művének csodáit. Ő, aki az egész Egyházat és világot irányítja — ő sugalmazza a kisgyermeknek, hogy mondjon le egy kis cukorkáról és a kisleánykának, hogy ne sírjon, még ha fáj is a foga.

Minthogy ő ott volt minden érdemszerző cselekedetünk eredeténél, van jogunk mondani, hogy édesanyánk által ott őrködött már bölcsőnk felett. Van jogunk mondani, hogy apostolaink által ő hódítja meg a távoli népeket a hitnek, az ő ereje viszi szét az evangélium jóhírét. Mondhatjuk, hogy az ő szeretete készít elő minden kibékülést s az fakasztja a lelkekben az odaadó önfeláldozást. És az a sok erény is, amely körülöttünk virágzik, azokból a magvakból sarjadt, ame-

lyeket ő vetett s amelyek az ő gondos ápolása mellett fejlődtek.

A szívek világossága! — Ime, ez az égi fény ragyogja be és világítja meg életemet s a többi emberekét. Nem szabad a dolgokat másképp tekinteni, mint Istenhez való viszonyukban. Tévedés azt gondolni, hogy a Szentléleknek a teremtes nagy művében csak valami kis korlátolt szerep jut, mintha a fölséges Szentháromság is felosztotta volna a három személy közt a mindenséget a mesebeli hamis istenek módjára. S mintha a világ megszentelésének műve nem hatna át mindent s nem jelentene újjászületést.

Nem, semmi sem esik ki a Szentlélek hatásköréből. Ő készítette a sziklaüreget, ahol palermo-i Rozália élt, ő gondoskodott Szent Benedek számára a Subiaco melletti barlangról vagy a franciskánusok alvernoi menedékről. Ő készítette az appiai utat, hogy Szent Pál Rómába mehessen s az olajfák hegyét, hogy az isteni Ige haláltusájának tanúja legyen. Ő rendezte az én egész életemet is. Őbelőle és a Szentháromság mélységéből fakad minden természetfölötti életerőm, a részvét, a szeretet s a lelki buzgóság gerjedelme. A természetfölötti élet egy vérkeringése lüktet az egész Egyházban, amint egy nehézkedési erő uralkodik földünkön s egy

nap világít nekünk és árasztja ránk fényét az a nap, amelyet Ádám is látott.

Istenem, a te Szentlelked nyugodt és szerény, mert erős; csendes, mert örökkévaló és nem siet, mert csak azt nem hódítja meg jószágos kegyelme, aki magát elveszteni akarja.

IX.

*Erat autem nox.
Vala pedig éjtszaka.*

Hogy valaminek a fontosságát megértsük, néha az a legjobb módszer, ha elgondoljuk, hogy az a valamink hiányzik, s igyekszünk megmérni azt a szakadékot, amelyet eltűnése okozna életünkben. A kenyér értékét csak az éhség idején ismerjük meg igazán — ez a régi közmondás még mindig rejt magában új tanulságot.

Elgondolom, hogy reggel, mikor fölkelek és még mielőtt keresztet vettem volna, éppen midőn fölemeltem kezemet, hogy megkeresztelt homlokomat az üdvösség jegyével jelöljem — egy ismeretlen hang azt kiáltja felém, hogy az isteni kegyelem nincs többé. Eltűnt mindenestül. Ne keresd azt többé a földön, mert nem találod: magadra maradtál!

A kegyelem eltűnt. Isten eltüntette. Elmerült, mint a hajó, amely fölött az utolsó víz-

gyűrű is elsímult. Tehát a kereszt jelének semmi értéke sincs többé. S így e nélkül a reggeli megszentelés nélkül kell kezdenem napomat. Imazzámolyomról is eltűnt a kereszt, amelyre annyiszor tekintetem. Valamelyik láthatatlan angyal elvitte. Minthogy eltűnt a kegyelem, fölösleges annak jele is. Nem látom többé a Megváltó képét. Nem éneklük többé a templomban a *Pie Jesu*-t. A templom is eltűnt. Helyén nagy üresség: eladó telkek, amelyekre hat hónap alatt talán már bankházakat, üzleteket emelnek. Nincs több oltár, sem pap, sem gyóntatószék, sem feloldozás. A temetőben a halottak nem várhatják a boldog feltámadást. Nincs szentek egysége, amely összekapcsolná őket velünk az imádságban. És őrző angyalom? Az sincs többé.

Egyedül vagyok. Szentolvasóm, misekönyvem és szenteltvíztartóm, amely hűségesen és mozdulatlanul folyton nyitva állott számomra, mint Krisztus jósága? . . . Az is eltűnt. Nincs Szent Szűz sem többé s testvéremet, húgomat vagy anyámat nem hívják többé Máriának. Nincs védőszentem. A harangok nem szólnak. A kolostorok kihaltak . . . Nincs hitoktatás az iskolában, sem esti ima, sem vecsernye. Nincs lelkipásztor. Egyedül vagyunk. Róma már csupán a császárok városa. Lourdes nem egyéb, mint egy

barlang, amelyet a Gave áradásai előntenek. Paray-la-Monial pedig vad mogyorócserjével benőtt vidék. A dombtetőkön nincs sehol semmi bazilika. Nem áldják meg többé a házasságot, nem bocsátják meg bűneidet, nem térdelnek le melléd imádkozva halálos ágyadnál s nem teszik szépen össze halotti kezedet. Egyedül vagy. Nincs isteni kegyelem és Jézus Krisztus is csak üres szó.

De a látható Egyházzal együtt eltűnik a lelkek virágzó élete is, halálveszedelem fenyegeti őket. Túlságosan el vagyunk hagyatva, semhogy hatásosan küzdhetnénk minden bennünk levő rossz törekvés ellen. Az isteni kegyelem gyöngéd vonzásai, a nagy türelem, az odaadó élet kedvelése, az áldozat szeretete, a tiszta, önzetlen szeretet és jóság — mind, mind eltűnt. S amint a virág, ha nem ápolják többé, visszatér régi, vad formájára, elveszti szépségét, illatát, mint a fa, amelyet a kertész nemesített meg, nem terem édes gyümölcsöt, ha elvadul — íme, így leszek én is kegyelem nélkül, kitör rajtam a nyers természet — bosszúálló, erőszakos, haragos, kétségbeesett leszek s másokat, még a leggyöngébbeket is eltiporva, igyekszem előre jutni.

Magam körül is ugyanazt látom a mogorva, zárkózott arcokon, ugyanazt az önző számíttatást, gonosz gyanakvást, ugyanazt a hara-

gos, epés szenvedélyt, amely felcsap a lélekből, mint a szennyes hab . . . Elhagyatottak vagyunk, de a mi magányunkban nincs semmi béke, mert olyan, mint a kárhozottak egyedülléte, akik önmagukat gyötrik. Az isteni kegyelem nélkül halálveszedelem környékez s nincs sehol biztonság számunkra. — Hogyan is tudnánk kegyelem nélkül megküzdeni az áteredő bűn ránk nehezedő sok csapásával?

A kegyelem látható hatásain kívül ott van még láthatatlan birodalma: az örök élet s az isteni hívások rejtett munkája a lelkekben s mindaz a néma gondviselés, amely tudtunkon kívül is szüntelen vigyáz reánk. Mindez eltűnt. Nincs többé kegyelem . . .

Istenem, ha a kegyelem eltűnnék, egész életem elsorvadna: megvakulnék s olyan volnék, mint azok az állatok, amelyek sötét barlangokban laknak; nem hallanék egyebet lelkemben, mint tehetetlenségem haragos kitöréseit s gyógyíthatatlan pusztulásom jajkiáltását . . .

De te vagy az Udvözítő s általad jogunk van Istent Atyánknak tekinteni, a Szentlelket szívünkbe fogadni, általad áll fönn az Anyaszentegyház s minket is megőriz és van gyógyító írja minden bajunkra és megfelelő teret nyit minden erényünk érvényesülésének.

Hálát adunk neked a te nagy művedért. Annyira hozzászoktam irgalmasságodhoz, hogy könnyen megfeledekzem annak ingyen kegyelem-voltáról. Pedig benne élek s megnyugszom rajta, amint megpihenni szoktunk valami tengerparti sziklaszirten a nélkül, hogy a tenger vagy a szírt engedélyét kérnők. Köszönöm, hogy teremtetél s még inkább, hogy magadat adtad nekünk és a te kegyelmedet.

Most már megértem Szent Ignácot, hogy neki a kegyelem elég s ha az megvan, semmi sem hiányzik életében. Köszönöm, hogy megengedted, hogy térdenállva kérjelek s meghallgatod kiáltásamat. Köszönöm, hogy nem zártad el a mennyországot az első nagy bűn után, hogy irgalommal vagy irántunk. Ezért mondom oly szívesen a Kyrie eleisont. Ezért és nem más érthetetlen okból találok oly nagy lelki örömet irgalmas bocsánatodban.

Köszönöm, mint kiváló ajándékot jóságos Anyádat, védőszentjeinket, az ismeretlen vértanúkat s az alázatos, erényes lelkek tömegét, amely körülveszi mulandó életemet. Kegyelmed hajnalcsillaga ragyogott életem kezdetén, kegyelmedben akarok meghalni és kegyelmed erejéből feltámadni . . .

Néha azt halljuk, hogy: őrizkedjete az emberi félelemtől s ne szégyenkezzetek hinni

és megvallani az isteni kegyelmet. Az Istent szerető léleknek nem szükségesek az ilyen szavak. Mert vajjon kell-e ajánlgatni a jegyesnek, hogy ne szégyelje megvallani azt, akit szeret vagy van-e ott emberi félelem, ahol Isten ereje uralkodik? — *Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok!* (I Kor. 15, 10.)

X.

*Respiciens retro.
Aki hátranéz.*

Ezt a mozdulatot megtiltottad nekünk. Azt mondtad, hogy aki visszatekint, nem méltó hozzád. Nehezen értem meg ez éles szavak értelmét. Talán örökös feledésben kell élnünk? Vajjon mint a gyermekek, mindennap szinte érintetlen, tiszta lélekkel újra kell kezdenünk életünket, mintha semmire sem emlékeznénk? Pedig Egyházad által azt ajánlod nekünk, hogy vizsgáljuk meg lelkiismeretünket és azt kívánod, hogy a bűnbánat szentségénél soroljuk el bűneinket. Hogyan gyónhatunk jól, ha sohasem tekintünk vissza multunkba? Hogyan tehetünk szert a bölcseségre, ha elfeledjük, elvetjük a mult tapasztalatait? Hogyan kerüljük el a jövő baleseteket, ha nem fontoljuk meg előbbi ügyetlenségünket?

A te állításod mindamellettt határozott és érzem, hogy igaznak kell lennie. Minden sötétségem ellenére kiárad rám szavaidból egy fénysugár, amint a sötét szobába is behatolhat az ajtó kis hasadéka egy fényfónál. Tudom, hogyha kinyitnám az ajtót, beléphetnék teljes világosságodba. Tudom, hogy kell lennie egy módnak, hogy elfeledhetjük a multat s azáltal lelkünk elevenebb s határozottabb, igazabb és tisztább lesz, biztosabban ragaszkodik hozzád és kevésbbé fél a haláltól. És ez a szent merészség belső világosságból meríti erejét . . . Mutasd meg, Uram, tanításod belső fényét! Mit akartál mondani e szavakkal?

Aki hátratekint, az Isten jelen művét a hajdani szerint ítéli meg s kárhoztatja vagy megcsonkítja a jelent, mert nem olyan, mint a mult. Minden eretnek így tett. Engedelmeskedni akartak az apostoloknak és nem a pápának. Elfogadták az ősi evangéliumot, de elvetették a csalhatatlan tanítóhivatalt. Azt mondták, hogy csupán csak a kezdet volt tiszta és igaz s a mai napnak nincs joga létezni, ha nem azonos a tegnappal.

Ebből az oktalanságból beszűrődött valami az én gondolataimba is. Azon vettem észre magamat, hogy lelki életemet gyermekkori buzgósággal és kezdő erényeimmel hasonlítottam össze. Életem szüntelen folyik, én

pedig azt hittem, hogy mindig ugyanott, a legelején kell újból kezdenem. Nem tudtam készségesen alkalmazkodni s beletörni merevségemet a mindig új és időszerű kötelességbe. Föl akartam támasztani az elmúlt életformákat és újból meg akartam tenni ugyanazt az utat, amely valaha ifjúságomat hívogatta és lelkesítette.

Úgy látszik, én azt hittem, hogy ifjúnak lenni azt jelenti, hogy vonakodjunk megöregedni, pedig ez lehetetlen. Midőn a férfi és nő új családot alapít, nem az a céljuk, hogy újra gyermekek legyenek és a játékszerek s a bölcső nem nekik vannak szánva. Az ő új családjukban újra kezdődik egy ismert életszakasz, de most ők a szülők és nem a gyermekek . . .

Visszanézek, hogy lássam, mi voltam valaha. Keresem magamban a gyermekkor kedves erényeit és nem találom. Hajdan azt hittem, hogy ha egyeneslelkű és szíves, készséges vagyok, biztosan sohasem lesz ellenésem. Előre is úgy tekintettem mindenkit, akivel találkoztam életemben, mint önzetlen munkatársakat, akik ugyanannak az Istennek szolgálataért élnek. Azt mondtam, hogy nem ütik meg azt, aki nem hord fegyvert. A felebaráti szeretet könnyű volt nekem, mert akkor senki sem bántott.

Régente hittem lelki erőmben és azt gon-

doltam, hogy rendszeres munkával biztos határidőn belül kiírtom szívemből a még gyenge hibákat. Minthogy nem volt határozott, önálló véleményem, nem foglalkoztam eredeti tanulmányokkal és kutatással, tele voltam tudatlansággal és így nagy tisztelettel voltam mások tudása iránt. Nem gondoltam nagyon nehéznek az engedelmességet s a vélemények összeütközését lehetetlennek, oktalanságnak tartottam. Miért ne csatlakozék az ember a jobbik véleményhez és ha két jobb véleményről van szó, miért ne lehessen azokat valami bölcs kapcsolattal egybeolvasztani? Hajdan nem kellett tanácsokat adnom, nem kellett fontos ügyekben döntenem, nem léptem ki a küzdőtérré . . .

De ma rámnehezedik a sok felelősség s úgy vagyok, mint a háborúban, erőm és tevékenységem legjavát kell adnom a legnagyobb mértékben és még a megfontolási időm is ki van szabva. Ó, milyenek is ezek a szabálytalan, hullámzó, eleven harcvonalak, midőn itt is, ott is hézag támad és tömegeket kell megmozgatni, ide vagy oda vetni. Mennyire különböznek ezek a műfelvonulásoktól és hadgyakorlatoktól, amelyeket a kaszárnya udvarán próbálgatnak. Mennyire más az igazi harci felvonulás! . . . Ezekről függ a győzelem; a díszszemlék pa-

rádéi nem szabadítottak fel még egy országot sem.

Jól tudom, hogy ha most vissza akarnék tekinteni és vágyakoznám reám nézve lehetetlen erényforma után, ez a vágyódás meg hiúsítaná a számomró most szükséges erény megszerzését. Nem szerethetem az embereket úgy, mint azelőtt. Sokkal jobban kell őket szeretnem és egészen másként, a való életnek megfelelőbben, sokkal tevékenyebb formában, a nélkül, hogy értékük felől ámitani és rászedni hagynám magamat vagy hogy azt hinném, mintha pusztá szép szóval és barátságos mosollyal el lehet hárítani a nehéz akadályokat az igazságosság útjáról.

Nem tudok úgy engedelmeskedni, mint valaha, amikor még nem volt önálló véleményem, amely szembekerülhetett volna a kapott paranccsal. Engedelmeskednem kell most is, de nagyobb lelki erővel, tágabb s nagylelkűbb öntudattal. Nem kis érzelmi okokkal, sem szigorú tekintettel vagy fenyegető mozdulattal indítanak engem az engedelmességre — s nincs is jogom rá, hogy magamat ennyire lebecsüljem. Az én nagy és tökéletes engedelmességem indítóoka az, hogy a lelki egész és közösség, amelynek része vagyok, többet ér, mint én s az isteni nagy tervek szövevényesek és hogy semminek sincs értéke, hacsak meg nem

egyezik Krisztus akaratával. Tehát sokkal erősebblelkűnek kell lennem, mint valaha.

Ha visszaszálna lelkem gyermekéletembe, ha odatapadna szívem ahhoz az egyszerű áhítathoz és a tiszta, őszinte gyermekvágyakhoz, a mult fölött való ábrándos révedezés keserűséggel tölténé el lelkemet jelen küzdelmeimben. Elengedném az ekeszarvát és sírnék, mint egy balgata.

Istenem, a te kegyelmednek is megvannak a maga évszakai, mint a mi esztendőnknek. Meg kell értenünk az évszakok szerepét és szeretnünk kell azokat teljes odaadással. Hűségesen tartom tehát az ekeszarvát és tolom azt egyenesen magam előtt, nem törődve a hőséggel vagy a hideggel, sem a köves talajjal vagy a szétmálló agyaggal. Visszatekinteni nem azt jelenti, hogy ne gondoljunk a multa — ezt sohasem tiltottad meg — hanem hogy ne kívánjuk azt, amit elhagytunk, mert ezzel a te jelenlétedet tagadjuk meg.

XI.

Nescio, Deus scit.

Nem tudom, Isten tudja.

Nem szeretném lelkem egyensúlyát az érzelemre alapítani, még kevésbé az önámításra vagy szomszédaim véleményére. Az örökkévalón szeretnék megnyugodni. De akár-

hogyan keresem azt a rendületlen sziklát, nem találom azt lelkemben. Magamban csak változót és mulandót találok. Segíts, Uram, hogy megtaláljam a szilárd, végleges békét!

Ritkán szoktunk az isteni tulajdonságokra támaszkodni. Úgy tekintjük azokat, mint távoli, szép, elvont fogalmakat. Szó esik róluk a tudós könyvekben. De nem tudjuk, hogyan állítsuk be azokat életünk fenntartó alapjául. A pusztá fontolgatáson és szemléleten kívül, másra nem használjuk őket.

Pedig rajtuk nyugszik a világmindenség. Kitekintettem néha a magas tornyokból s odatámaszkodtam a vaskorláthoz, amelynek oltalma alatt biztosan álltam s nyugodtan nézhettem szét a szédítő mélység fölött. Ó, az a jó vaskorlát, amelyre biztosan rá lehet támaszkodni! Ha az nem volna, nem merészkednénk föl a magasba a meredek sziklaormokra s nem mernénk oly nyugodtan fönt állni és jobbra-balra mutogatni a távoli meszesességben a városok nyomaira. De általa nagyszerű látvány szemléletéhez jutunk s az egész vállalkozás kedves emléket hagy lelkünkben.

Én is szeretnék úgy rátámaszkodni a te örökkévaló tulajdonságaidra, Istenem. Tudom, hogy mindentudó vagy. De miért marad ez az ismeretem elvont fogalom? Miért nem válik életté bennem, miért nem lesz életem alapjává, talajává?

Te mindent tudsz s íme, ezáltal találkozhatunk, mert hazugság nélkül nem mondhatom, hogy én meg semmit sem tudok. Ismerlek téged és te ismersz engem, tehát van kölcsönös ismeretünk s erre szent, meghitt barátságot alapíthatunk. Mindenben, amit tudok, valamiképen benne vagy, mert amelyik dolog mélyére hatolunk, látjuk, hogy az a te tudásod tárgya. Ha jól megnéznék mindent, én is úgy tehetnék, mint az antik vázák s régi festmények szakértői, akik azt mondják, hogy ez ilyen formákhoz tartozik, az meg olyan műiskolából való. Én is minden dologról elmondhatnám, hogy a te örökkévaló tudásod műveiből való.

Ha a hegyvidéken eltévedünk, mily jól esik valami sziklakunyhóban tűzhely nyomára bukkanni vagy a havon az utasok lábnyomát látni. Így nekem is jóleső öröm, hogy végtelen tudásod nyomait felfedezem az enyémben. S mily magasztos érzés az, ha arra gondolok, hogy veled együtt ugyanazt ismerem meg. Nem kell magyarázgatnom neked, kik az én testvéreim és unokatestvéreim, nem kell rokonaimat jellemeznem, hogy megismerjed őket, mert mindent tudsz róluk.

Ha a történelmet tanulom, elmondhatom, hogy te ismered Caesar tragikus halálának minden részletét és tisztán látod a háborús, bonyodalmak szövevényének minden szálát

A te tudományod birodalmában járkálok akkor is, ha az anyag szerkezetén gondolkozom vagy az élet mivoltát kutatom. Ami igaz, az mind birtokodban van. Te vontad meg az elvezető utat, amelyet értelmem megtesz, mikor egyik tárgyról a másikhoz jut.

Te mindent tudsz, tehát elárasztasz, túlárasztasz engem, mert körülveszed tudatlanságom mélységes örvényét, amely fölött gyakran ingadozom és tétovázom. Te mindent tudsz, tehát rátámaszkodhatom a te örök, végtelen tudásodra és rábízhatom a gondot, hogy engem megítélj. Nem szükséges pontosan tudnom, hogy hány láb mély az erényem, sem hogy hány öles áldozatot hoztam. Elég, ha te ismersz engem, te tudod szerény értékemet és te látod mindazt, amivel szereteted betöltötte nyomorúságom szakadékait.

Nem tudom, mi történik szeretteim lelkében — Isten tudja. (II Kor. 12, 3.) — Te tördöl üdvösségükkel és semmi sem kerüli el figyelmedet, ami segíthetne rajtuk. Nem tudom, vajjon a halál a kegyelem állapotában találta-e őseimet. A helyett, hogy hiábavaló találgatásba bocsátkoznám, ok nélkül nyugtatnankodnám vagy elhanyagolnám az értük való imádságot, inkább a De Profundis-t imádkozom és a te mindentudásodra támaszkodva, minden halottamat neked ajánlom, a te végtelen irgalmadba.

A tudás nagy örömmel tölti el a lelket, de kimondhatatlanul édes a nemtudás is, ha olyan, mint egy boldog sziget a végtelen tenger közepette, vagyis a te végtelen tudásodtól övezve. Minden, amit tudok, egyesít engem veled és minden, amit nem tudok, hódolatra hajt engem előtted. Tudomásom belső, meghitt kapcsolat, amely hozzád fűz. Megbecsülöm értelmemet, mert látnom engedi azt, amit te látsz s mert a te fényességed világossága járja azt át. Tudatlanságom pedig visszatesz engem az én helyemre és megérteti velem, hogy mennyire fölülmúlsz engem és én szeretem, ha kicsinynek érzem magamat nagyságod előtt.

Ha nem tudnál mindent, az én tudatlanságom kínos volna. De nem kell-e örvendeznem, ha arra gondolok, hogy az Igazság te vagy és hogy te mélyebbre hatolsz lelkembe, mint önmagam? Tehát így nincs titok, amelyet föl nem deríthetsz. Az az ősi kínzó kérdés csak gonosz mese. Nincsen sárkány, amely megölje azt, aki a te mindentudásodba menekül és aki imádja a te végtelen világosságodat.

Ha fölemelünk egy nedves talajon nyugvó követ, egész sereg kis csúszó-mászó állatot találunk, amelyek ott húzódtak meg a nedves rejtekben. A mozdulat és a fény megriasztja őket és szertefut a sok kis rovar,

mintha félnének, hogy meglátják őket. Istennem, jó volna, ha a te világosságod ráesnék hirtelen arra a sok furcsa és titkos élősködőre, amely ott tenyészik lelkem rejtekében. Jó volna, ha fényességed lecsapna a sok nyugtalankodásra, bánkódásra, aggályoskodásra és lelki gyötrelemre. Ha hosszasan kitárnám lelkemet az igazság fényének, hogy: *Isten tud* mindent — ha engedném, hogy ez a ragyogó nyilvánvalóság keresztülvilágítson lelkem éjtszakáján, akkor lelki életem sok élősködőtől szabadulna meg. Megszűnöm kapkodó és nyugtalan lenni s nem esném kétségbe, ha sötétség vesz körül.

Istenem, aki mindent tudsz és mindent megtehetsz, akinek változatlan bölcsességében benne van életem egész értelme, add, hogy megpihenhessek benned jobban, mint bármiben, amit az ember kívánhat és hogy örvendjek végtelen tudásodnak az én korlátolt kis értelmemmel, az én feneketlen tudatlanságom közepette. Add, hogy minden oldalról elárassza lelkemet az igazság szent boldogsága.

XII.

*Orta tribulatione.
Ha üldözés támad.*

A jámborság gyöngéd szó nagyon erős dolognak a kifejezésére. A jámbor ifjú vagy

az áhítatos szemlélődő lélek képét az emberek oktalansága annyira elferdítette és a közbeszéd annyira elkoptatta, hogy alig mutat egyebet, mint határozatlan, bizonytalan vonásokat. Mintha még az erényt is kikezdték volna, pedig az erőre emlékeztet, mert az erőből fakad.

A lelkek, amelyeket te formálsz, Uram, erős lelkek. Miért találunk mégis oly keveset belőlük? Miért nem vagyok én is gerincesebb a nehézségben, állhatatosabb a megpróbáltatásban, szilárdabb, ha fáradságos munkáról van szó vagy ha előre nem látott veszély lep meg? Az a hosszú iskolázás miért nem tudja a lelkeket állhatatossá tenni a jóban? Miért nem érezzük hatását éppen olyankor, midőn a nagy kötelesség és felelősség ideje elérkezett?

Némely homályos gondolkozású ember pedig azt hiszi, hogy megtalálja e kérdések megoldását, ha arra figyelmeztet, hogy vannak passzív és aktív erények, van pozitív és negatív módszer a lelki életben. De ez a felosztás meglehetősen mesterkelt és határozatlan. Attól tartok, hogy sok tévedést is rejt magában.

Mások meg a gyógyulást emlegetik gyógyszer gyanánt s azt mondják, hogy felelősségérzetet kell önteni a hívek lelkébe és tevékeny, kezdeményező szellemre kell őket ne-

velni. Az ilyenek nagyszerű lelki programokat adnak, csak az a baj, hogy éppen a kérdés megoldását mindig föltételezik.

Miért ne maradjunk inkább a te kinyilatkoztatásod világosságában, ha feleletet keresünk? Minek is más mesterhez fordulnunk ezekben az életbevágó kérdésekben?

Te azt mondtad, hogy mélyen bele kell gyökereznünk természetfölötti életünk talajába. E gyökerek pedig nem szavakból, még parancsszavakból sem állanak, legyenek bár ezek mégoly pontosak és számosak, hanem valódi, belső meggyőződésből, amely lassan fejlődik és növekszik a lélek mélyében. Nincs könnyebb, mint rendeletet adni, de nincs fáradtságosabb és néha kétségbeejtőbb vállalkozás, mint a meggyőzések kialakulását valakiben kívülről segíteni. Eldönteni, hogy ilyen vagy olyan esetben mit kell tenni — általában nagyon egyszerű; megjelölni, hogyan kell tenni s megmutatni a módszer alkalmazását — ez már nehezebb; pontosan megokolni, hogy miért kell úgy tenni és ezt meggyőző okokkal megmagyarázni — rendkívül nehéz feladat, amelyre nem áhítozik senki.

Akik parancsolnak, azoknak van joguk, hogy ne mondják meg mindig indítóokaikat, de nincs joguk, hogy ne legyen indítóokuk. Nem menthetik föl magukat a kötelesség

alól, hogy meggondolják a dolgot, még annak az ürügye alatt sem, hogy akinek parancsolnak, az úgysis végrehajtja a rendeletet. Sohasem vonhatjuk ki magunkat az alól a kötelesség alól, hogy mindenben őszintén hűségeseeknek kell lennünk. Ha valami kellemetlen és terhes, azáltal nem szűnik meg szükséges lenni. És igen szükséges, hogy elvek emberei legyünk, hogy másoknak is adjunk elveket.

Azt hiszi talán valaki, hogy nekibuzdulások és gyöngéd érzelmek által megszerezheti a lelki erősséget és nagy haladást tehet? A bűn mindennap rációfol erre az önámításra. Azt hiszi talán valaki, hogy megszelídítheti a pusztaság szilaj lovait, ha azokat a kocsi-rúd mellé fogja? És ha egy pillanatra lecsendesülnek, az nem jelent sikert, mert féktelen vadságuk mindjárt újból mutatkozik.

Hogy valaki tanítványokat formáljon, ahhoz szükséges, hogy hitet tudjon beléjük önteni; a személyes vonzóerő nem elég, annál több kell, tanítás és elvek kellenek. Személyes felelősségünket senki sem veheti el tőlünk. Még ha engedelmeskedünk is, felelősek vagyunk, számot kell adnunk engedelmességünkről. Minthogy a fogadalmak megtartása és a tekintély előtt való hódolat érdemszerző cselekedet, tehát mindig a szabadakaratból

kell fakadnia, ennélfogva felelősséggel is jár mindíg.

Ha a híveket valami megrendíti, nagyon gyakran meginognak, mert hitük csak külső életforma s nem lélekbe gyökerezett meggyőződés és erényük talán nem egyéb, mint hogy nincs alkalmuk rosszat tenni. Istenem, adj nekünk acélos, erős lelkeket, amilyenek a válságos időben támadnak Egyházadban. Adj rendületlen erényeket. Add, hogy tökéletesen őszinték legyünk és szeressünk téged és tudjuk is, hogy miért szeretünk. Csak a pogány szeretet vakoskodik. Az Énekek énekének szerelmese olyan éles látású, hogy már meszsziről ráismer jegyesére, csupán hajának színéről, amely fekete, mint a holló.

Szent feladatunk megtudni kötelességünk miértjét. Egyházad elítélte azokat, akik megvetik az értelmet vagy száműzik a bölcseletet. Midőn ellentmondások ostromolnak, könnyebben ellenállunk és kitartunk a hűségben, ha ismerjük az elveket, amelyek a valóságot és igazságot hordozzák magukban.

A tapasztalat régóta megmutatta, hogy még a legelszántabb elhatározásokat is könnyen romba lehet dönteni, amint a marcona harcosokat ábrázoló, nehéz bronzszobrokat is egy kis emelővel felboríthatjuk. De több fáradságba kerül a puha fenyőfa kidöntése, mert az mint élőfa szorosan és mélyen egye-

sül talajával a gyökerek által. Istenem, a te kegyelmed ültesse lelkembe azoknak a meggyőződéseknek a magvát, amelyek tartósabbak, mint az elhatározások; a te kegyelmed oltsa belém a szilárd és bensőséges, mély hitet, amelynek meg kell előznie a gyakorlati keresztény életet, és élessze bennem a te igazságod szenvedélyes szeretetét!

Igaz, hogy az erős meggyőződések néha rideg külsejűek, és aki nagyon határozottan akar valamit, az könnyen beleütközik embertársába. Az úszó nem halad, ha nem hasítja és löki a hullámokat. Ha utat kívánunk készíteni az erdőben, ki kell döntenünk a fákat az út irányában.

Még nem látom, hogyan lehetek nagyon erős és szigorú magammal szemben a nélkül, hogy egy kissé kemény legyek másokkal szemben. Uram, csak te adhatod meg nekem a természetfölötti tapintatot. Nem akarom, hogy a lágy gyöngeség uralkodjék rajtam, amely azt sugalmazza, hogy a szenvedés már magában véve rossz, és hogy a szelíd lélek sohasem okoz másnak szenvedést.

A szenvedés nélkül, amely engem formált és alakított, semmi sem volnék. Életemnek nem az a célja, hogy dédelgessem és becézzem felebarátomat, hogy mindenkinek fülébe édes dallamokat zengjek, hanem hogy Isten művének tökéletes kialakulásán fáradozzam

és a teremtményt méltóvá tegyem Krisztusához. Ha ehhez az is szükséges, hogy felebarátom szenvedjen és sirjon, gonoszságot követnék el, ha elhárítanék tőle minden erőfeszítést és elvenném tőle az érdemszerzés alkalmát. De nem kell sérteni hiába, nem kell elkeseríteni, sem elkedvetleníteni a gyöngéket, nem kell letörni a hajlott nádszálat. A te kegyelmed sohasem engedi meg az alkudozást követeléseid fölött. A te kegyelmed kérlelhetetlen és mégis oly jóságosan szelíd. Istenem, alakíts engem a te példaképed szerint és add, hogy tevékenységem hasonló legyen a tiedhez!

XIII.

*Superseminavit zizania.
Konkolyt vetett.*

Midőn a példabeszédben a szolgák észrevették, hogy a gabonatábla meg van rontva, kérdezték urukat, honnan van a baj. És az úr nem okozta sem a talajt, amelyet választott, sem a magot, amelyet vetett. Csak azt mondta, hogy van egy ellensége és az rossz magot vetett az első vetés fölé.

A mi vallásos életünknek is szép, dús kalászatok kellene teremnie. Istenem, te vagy minden szépség és nagyság eredete. A keresztény lélek is részesedik tökéletességében, ha őszintén átadja magát kegyelmed munká-

jának. A talaj jó, a mag kitűnő. Miért termel mégis a mi barázdánk annyi rút giz-gaszt?

Nem beszélek most a bűnről. Az a mi legnagyobb ellenségünk és jól tudjuk, mily rossz. Istennek oltalmaznia kell bennünk az ő művét a mi vétkeinkkel szemben; s ez természetes dolog. De hogy művét még azzal szemben is kell védelmeznie, amit mi erényünknek nevezünk: ez már különösebb és bizonyára komolyabb dolog.

Vannak, akik azt hiszik, hogy ha áhítatosak akarnak lenni, mogorva, rideg magatartásra van szükségük és el kell magukat különíteni mindentől, ami elevenen sűrög-forog és bizvást, örömet dolgozik. Azt is gondolják némelyek, hogy a jámborság ellensége a jó ízlésnek, hogy minden csiszolt, fínom viselkedés hiúskodás és minthogy egyedül a jószándék érdemszerző, munkáink véghezvitelében nem kell törődnünk a formával. Mások meg azt hiszik, hogy a tevékenyen küzdő jellemvonásaihoz tartozik az is, hogy erőszakoskodó legyen. Az ilyenek a régi keresztesháborúban nem látnak egyebet, csak harcot és nem látják a szent helyek felszabadítását, Jeruzsálem megtisztítását.

Vannak olyanok is, akik ráhagynak mindent a hit bizonyosságára, hogy ne kelljen fárasztani magukat értelmi munkával. Némelyek azzal hízelegnek maguknak, hogy enge-

delmesek, azt mondják, hogy boldogok, mert van vezetőjük, de nem azért, hogy tevékenységük színterét kitérítse és az örökkévaló szent ügyeknek szolgáljanak, hanem azért, mert megszabadultak a felelősségtől és gondoktól nyugodtan játszhatják a transzmissziós szíjak könnyű szerepét.

Néha azt mondjuk: el akarok kerülni minden kevélységet és beleesünk a restségbe. El akarom kerülni a nagyratörést és jelentéktelenné teszem magamat Isten művének fejlesztésében. Engedelmeskedni akarok és nem tudok magamnak parancsolni. Meg akarom menteni lelkemet és elhanyagolom szomszédomét. Megelégszem, ha áhítatos, jámbor életet élek és vonakodom hasznos szolgálatot teljesíteni.

Láttam jószándékú, apostoli törekvésű hívőket, akik bizonygatták, hogy ők — mint mondták — „majd lenyeletik a hitetlenekkel a hit piluláját”, megmutatják nekik, hogy egy titokkal több vagy kevesebb, az nem számít, attól ne borzongjanak. Utóvégre is alig tudunk más téren is valami biztosat. És kezdték diadalmaskodva elsorolni a tudomány vereségeit és megvetést keltettek a tudással szemben, semmibe vették lelkünk elemi törekvéseit és vonzalmát az igazság és világosság felé. Úgyis minden csak köd és füst, mit okoskodtok, mit botránkoztok meg azon,

ha dogmáink sem elégítik ki az értelmet? Az a *szegény emberi értelem* nem érdemel meg annyi figyelmet. Annyi sok sántikáló elmélet és ingatag bizonyosság közepette szoríthattok egy kis helyet a *Credo* számára is . . .

Igy beszéltek a konkolyhintők, pedig telve voltak jószándékkal. És a rossz mag, amelyet a lelkekbe vetettek, elfojtotta azokban az egyeneslelkűség és őszinteség csíráit, a világosság és határozottság gabonáját, amely elevenen törekszik az igazság felé. A hit lelünknek nem megcsonkítása, nem a mi gondolatainkat megemésztő, megsemmisítő áldozat, hanem a hódolat áldozata, amelyben az értelem tisztelettel meghajlik s mint a tanítvány, átadja magát mesterének. Mint az, akit szomjúság gyötör, az üdítő forrásvizet emeli ajkához, mint a mag, amely átadja magát a barázdának, hogy gyümölcsözővé legyen.

A hit első tanítása nem az értelem megvetésére oktat, hanem annak öntudatos megbecsülésére. Tiszteljük magunkban Isten adományát — megismerő tehetségünket, ezt a bámulatos képességet, amelynek révén megtalálhatjuk Istent. Ha arra gondolok, Uram, hogy mikor valamit megismerek, értelmem örökkévaló pilléreken nyugszik; ha meggondolom, hogy ami ellentmondó értelmem számára, az önmagában lehetetlen és amit értelmi műveletem igazán bebizonyít, azt sem-

mi meg nem cáfolja; ha meggondolom, hogy magának a létnek törvényeit boncolgatja eszem — akkor ez az öntudat, hogy ember vagyok, mérhetetlen örömmel töltheti el kis szívemet és látom, hogy mennyire káromkodnak azok, — a nélkül, hogy tudnák — akik azt mondják: hogy a hitet elfogad hassuk, előbb meg kell vetnünk értelmünket. Miért akasztják oda sokan ezt a hitvány kétkedést természetfölötti igazságodra? Nem mondta-e a tisztes antiochiai Ignác Polikárpnak: *„Kérd Istentől, hogy még nagyobb értelmet adjon neked”*?

Kik azok, akik a keresztény jellemnek oly gyászos és siránkozó külsőt adnak? A félénkek, akik azt hiszik, hogy kegyelmed törekény és vak, akik sohasem bíznak a jövőben, azok, akik a kislelkűség konkolyát hintik a keresztény földekre; akik folyton sóhajtoznak és telve vannak oktalan sopánkodással, peszsimista jövendölésekkel. Igazán nem árasztanád ránk többé az örök élet ígét?

Akik sötéten látnak, azt mondják, hogy az ifjúság a teljes züllés útján halad lefelé. Azt mondják, hogy minden rosszul megy. Csukjuk be az ajtót a hívek kisdud csoportja mögött. Óvjuk azt, ami még megmaradt, húzzuk fel a felvonó hidat, hagyjuk ott az ekét és boronát, éljünk csendes visszavonultságban s

várjuk, míg a Gondviselés maga hozzá nem lát, hogy mindent megváltoztasson . . .

Szégyenletes gyöngeség az ilyen gondolkozás! Istenem, te mindig felvirulni láttad az erős lelkiséget, valahányszor hathatós kegyelmed annak a magját elvetette. Hogyan merészelik tehát ezek lebecsülni már előre a te jövő aratásodat? Az ifjúság nincs végszetszerűen kárhoztatva, hogy mindent rosszszabbul tegyen, mint mi. Még arra sincs kárhoztatva, hogy mindent oly rosszul tegyen, mint mi. És ha mi belevetjük a mi feladatainkba, munkáinkba minden odaadásunkat, minden erőnket, minden időnket, egész életünket, akkor, Istenem, te bizonyára nálunk hasonlíthatatlanul jobb keresztény nemzedéket formálsz azokból, akik most utánunk jönnek.

Nemde ez az irányító elv az, amelyet az idősebbek a fiatalabbaknak átadni kötelesek az Egyházban úgy, mint a harcosok hosszú sorában egyik átadja a másiknak a kapott parancsot?

Annak kell igazán örvidenünk, hogy az utánunk következők jobban cselekednek, mint mi, hogy téged, Istenem, jobban szolgálnak, mint mi és értelmesebb erőmegfeszítéssel dolgoznak műveden, mint mi tehattük.

Mi az ígélet gyermekei vagyunk és a mi imádságunk elősegítheti azt az időt, amikor az Egyház kulcshatalma japán pápa kezében

lesz, amikor a fekete Afrikának meglesz a maga papsága, saját egyházkormányzata, híveinek nagy tömege. A mi imádságunk elősegítheti azt az időt, amikor a pünkösdi csoda új formában jelenik meg, mert a föld minden nyelvén, az országok és földrészek minden sarkából felhangzik az istenimádás hangja, s mindnyájan egyesülnek és egyértelműen dicsőítik Istent. Csak arra kérünk, hogy a konkoly el ne rontsa művedet!

XIV.

*Pro mundi vita.
A világ életéért.*

Félek, hogy a mi kicsinyeskedésünk és gyatra hibáink szüntelen áramlata lekoptatja a te határozott parancsaid biztos vonalait és letompítja azok metsző élet. Félek, hogy nem vagyunk elég követelők önmagunkkal szemben és a nélkül, hogy észrevennők, oda-jutunk, hogy a te gondolataid helyébe a mi szegény terveinket csúsztatjuk és a te mindenekfölött álló rendelkezéseid helyébe a mi hitvány módszerünket és a mi ügyefogyott próbálkozásainkat tesszük.

A mi feladatunk félelmetes. Megborzongok, ha rágondolok; mert veled együtt az egész világ üdvéért kell átadnom magamat. Hogyan tegyem ezt és ki mutatja meg az eszközöket?

Én nem mentem el távoli országokba, hogy a hitetleneket térítsem, de ha meggondolom, mit kíván kegyelmed az igazi hithirdetőtől, úgy érzem, hogy minden erőmből azért kell imádkoznom, hogy a te hithirdető apostolaidnak legyen elég lelki erejük — *a világ életéért.* (Jn. 6, 52.) Életet kell adniok az egész világnak és számot kell adniok vállalatod sikeréről vagy megghiúsulásáról, mert az ő kezükbe titted annak munkálását.

Vannak, akik azt hiszik, hogy a hitetlenek megtérítésére elég, ha valaki szeret. Hallottam ilyen beszédet: szeress, légy buzgó, áldozd föl magad és egyébbel ne törődjél! — Istenem, úgy látom, hogy ez nagyon kurta bölcsesség. Hiszen te sokkal mélységesebb önfeláldozást kívánsz azoktól, akiket társul veszel magad mellé a megváltás művében.

Nem, még ha úgy látszik is, nem a szeretet az első tennivaló, aminthogy nem a szeretet a legfőbb boldogság. Az első tennivaló a megismerés és a legfőbb boldogság az igazság birtoklása. Akiknek ez a tanítás ridegnek tűnik föl, azok magukra vessenek és ha ezt a tanítást meg nem szívlelik, minden építményük romba dől.

Ha valaki partra száll Kínában és kijelenti, hogy ő szereti a kínaiakat, ez a viselkedés sem a természetes, sem a természetfölötti rendben nem a leghelyesebb taktika. Aki

beront szobámba, nyakamba borul és kijelenti, hogy nem megy el tőlem, azt alkalmatlan vendégnek tartom és ha ragaszkodása meghatározható, mégis helytelen a viselkedése és igyekszem őt eltávolítani.

Mielőtt szeretnénk valakit, először megtanuljuk őt — megbecsülni, amint illik. Meg kell őt ismernünk és le kell vetnünk azt a titkos kevélységünket, amely a részvét kötösébe öltözve akar szerepelni. Ha valaki nagyon sajnálkozik rajtam, az izgat. Úgy látszik, mintha azt hinné, hogy nem tudom megadással elviselni megpróbáltatásomat. Az ilyen áradozó részvétben nem találok elég megbecsülést személyem iránt.

Meg kell becsülnünk és tisztelnünk kell a gyermeket, amelyet nevelünk. Tisztelnünk kell azt az értelmet, amelyet hivatva vagyunk felvilágosítani. Tisztelnünk kell az akaratot s nem letiporni, sem gúzsba kötni, sem elernyeszteni. Nem szabad úgy odaállítani véleményünket, mintha a mi értelmünk volna minden dolog mértéke, sem módszerünket, mintha a gépiesen megszokott módszerünkbe nem rakódott volna le valami kényelemszeretet vagy restség.

Izlésünket se erőszakoljuk másokra, mert nem mi vagyunk a világ urai. Ime, egy-két példa, hogy mennyi önfegyelmezésre van szükségünk; és ettől borzong a mi természete-

tünk, mert annyi önmegtagadást kíván, hogy sajog bele önszeretetünk. Talán sokan meghaltak idegen földön a nélkül, hogy rájöttek volna, hogy ezeknek a nagy elveknek és kötelességeknek meg nem ismerése vagy félreismerése miatt volt terméketlen apostolkodásuk, mint a kiszáradt fügefa, amelyet gyökerében támadt meg valami baj.

Tehát nagy önmegtagadásra van szükség a világ életéért. Midőn Ábrahámot megtetted egy nagy nemzet atyjává és ígéreteid örökösevő, azt kívántad tőle, hogy hagyja el otthonát és rokonságát. És neki bele kellett nyugodnia ebbe a teljes átalakulásba s nem tekinthette magát Úr és Kaldea lakosának. Istennem, azt hiszem, hogy akiket kiválasztottál, hogy lélekben atyjuk legyen a japánoknak és hinduknak, azt hiszem, hogy akik a keresztény lelkületet öntik bele ezekbe a régi világ-részekbe, nem érnek célt hithirdetésükkel, nem sikerül másként munkájuk, hacsak ők maguk is japánokká és hindukká nem lesznek.

Szükséges, hogy e népek iránt úgy megnövekedjék a tisztelet és oly teljes legyen a vonzalom a hithirdető szívében, hogy a jövőendő keresztények szemében a keresztény hit apostola eleven megszemélyesítője, bámulatos beteljesedése legyen mindannak, amit az isteni kegyelem századok óta előkészített

a pogány népekben és amit elénk rajzolt vágyaikban. A hithirdetés akkor üli diadalát, ha a japán úgy szólhat a hithirdetőhöz: Ime, ez az, ami után őseink és én is vágyakoztam, íme, ez a kivirágzása mindannak a rejtett erénynek, amelynek csirája bennünk volt.

Tehát hogy keresztények lehessünk, nem szükséges elátkoznunk Japánt, nem kell megtagadnunk semmit, ami jó, hanem mindent tökéletesíteni kell és beteljesíteni Krisztusban, aki nem jött hozzánk, hogy mindent lerontson, hanem hogy fölépítsen és teljessé tegyen. Hogy keresztény lehessenek, elég, ha szentül japán vagyok. Valamely nehéz szöveg megértésére sem kell elhagyni szavakat, hanem azokat a szerző gondolata szerint rendezni. Ha majd így beszélhetnek az újonnan megtértek, akkor egész Ázsia és Afrika közel lesz üdvösségéhez, és a választottak örvendeznek az égben.

Híszen a gyermeket sem ölik meg, hogy újjászülessék, hanem megkeresztelik. Nem kell semmit sem lerontani abból, amit kegyelmed művelt. Mindazokat, akik még távolról is Krisztus felé irányulnak a jóság, bátorság, nemeslelkűség és békeszeretet útján, mindazokat te irányítod s neked engedelmeskednek a nélkül, hogy tudnák.

A gyarmati tisztviselők és hithirdetők közt a külső különbség nem igen nagy, de az

előbbiek közt kevés, az utóbbiak közt sok a vértanú. Amikor hajóra szállnak, egyikük és másikuk is egyformán istenhozzádot int családjának, rokonságának, s a felületes szemlélő azt gondolhatja, hogy hasonló pályára lép a tudományos kutató és a hithirdető; az egyik a tudás, a másik a hit szolgálatába áll. S mégis a különbségnek lényegesnek kell lennie. A hithirdető elhagy mindent, a gyarmatosító pedig magával visz mindent, amit csak tud s elmegy, hogy Kínában lakjék, a hithirdető pedig elmegy, hogy kínaivá legyen és ezentúl az ő anyja, atyja, nővérei a kínaiak, akiket újra kell szülnie Krisztusban. Szeretnie kell tehát mindenkit, nemcsak egyszerűen jótevő szeretettel, amely másra árasztja saját gazdagsága fölöslegét, hanem éber, odaadó szeretettel, amely igyekszik mindent megérteni, eltalálni és lehetőleg alkalmazkodni, s mindenből, amit észrevesz, igyekszik eszközt kovácsolni, hogy embertársában kialakítsa Krisztust, akit a Szentlélek vázlatosan a lélekbe rajzolt.

Én is, Uram, én is a világ üdvösségét akarom szolgálni. Nincs jogom, hogy tevékenységem mezejét korlátozzam. Az egész világért kell dolgoznom s azt feléd terelnem. S ezt meg kell tennem utolsó lehelletemig, még betegségem közepette is. Azáltal pedig, ha én magamnak mindennap jobban meghalok,

remélhetem, hogy te élsz mindinkább minden megváltott lélekben.

XV.

*Cum esses sub licu.
Midőn a lügefa alatt voltál.*

Isten csodálatos mindenben, amit művel és bámulatos mindenben, amit előkészít. Mi útban vagyunk célunk felé és a mi tökéletességünk ma még nem befejezett valóság. Jól tesszük tehát, ha elmélkedünk az isteni működés tapintatos előkészítő munkájáról.

A mennybemenetel az Úr földi életének dicső befejezése, amelyet a mi régi litániánk csodálatosnak nevez. A föltámadás húsvéti győzelmes alleluját zeng, s ez is egy beteljesedés és tökéletes mű önmagában véve. Az Úrnak minden megjelenése fönséges. És illő, hogy mélységes hálával köszönjük meg mind ezt az Úrnak. Kitörülhetetlen lelkünkől az Eucharisztia egy-egy diadalünnepe, midőn a tömegek térdreborulva hódolnak az Úr előtt. Mindez jól van így és sohasem dicsőíthetjük eléggé azt, aki a kerubimok fölött trónol és letekint a mélységbe.

De a Megváltó oly végtelen kincs számunkra, oly kimeríthetetlen sok szempontból tekinthetjük őt, hogy sohasem végezzük be áhítatos tanulmányunkat. Most a Gondviselés

néma és csendes működéséről szeretnék elmélkedni, arról, hogy milyen szeretettel készít ő elő mindent, aminek jönnie kell.

Mikor rátekintettél Fülöpre, aki a fügefá alatt ült, ő észre sem vett. És mégis már ez az isteni tekintet telve volt megelőző szeretettel, a te örök szereteted felvillanása volt és te kegyelmed munkájába vettéd azt az alvó embert a nélkül, hogy tudta volna. Szeretem és megbecsülöm ezt a csendes megváltói tettet, a te láthatatlan tekintetedet. Ma is biztosan rátekintesz így valamelyik kisgyermekre, aki golyókkal játszik vagy szitakötő után futkos és ez a kisfiú nem tudja, hogy te őt már kiszemelted és ő egy félszázad múlva helytartód lesz a földön; nem tudja, hogy rá bízod egész Egyházadat. És senki sem tudja közülünk, de a te éberséged megelőzi a mi gyarló ítéletünket és te szüntelen előkészítéd kegyelmeddel azokat, akik később folytatni fogják művedet.

Te tudod, hogyan lehet embereket halászni, s tudod, hogyan lehet őket vonzani. Amikor kigyujtottad Kelet egén a titokzatos csillagot, amelyhez a mi csillagászaink nem értenek, akkor a bölcsek figyelmét akartad szelíden fölkelteni és bár még nem született meg, megszerveztéd és megindítottad az örök hitzarándoklatot Betlehem felé.

Tudom, hogy életem során is sok kegyel-

mi csillagot ragyogtatott meg előttem gondviselésed. Pogány fejemmel azt hiszem, hogy könyvtáram könyvei, barátaim beszédei és a gondolatok, amelyek átfutnak elmémen, nincsenek rendezve, hanem csak valami számba sem vehető véletlen sorakoztatja őket egymásmellé. De ha meghallgatom keresztény hitem szavát, akkor tudom, hogy te készítettél elő mindent, te rendeztél el úgy mindent, hogy a pusztában vagy városokon keresztülvezető utak, a kapott tanácsok, az olvasott könyvek révén eljussak hozzád és imádjalak téged, mint a napkeleti bölcsek is: *leborulván imádnák őt.* (Mt. 2, 11.)

Ha a nyári hőség nyomasztó hatását érzem, akkor is te akarsz engem meghódítani és szét akarod olvasztani merev ellenállásomat. S emlékszem, hogy valahol egy elhagyott vidéken egész éjjel szóltál hozzám egy zárdaromból egy kiáltozó bagoly panaszos hangja által. A bölcseket csillag által vonzotad magadhoz, miért ne tehetnéd, hogy megindíts és felvilágosíts például az erdők illata vagy a vízesések dörrenő zaja által, a hegyek vagy a pirkadó hajnal látása által? Hiszen annyi dolgot láthattam már az éjtszakák fényében.

Amikor imádkoztál, hogy Péter hite meg ne fogyatkozzék, senki sem tudott róla. Te csak azt mondtad meg neki, hogy már imád-

koztál. Szeretem és becsülöm ezt a rejtett imát tanítványodért. Ő nem tudta, hogy abban a pillanatban az ő örök élete forgott kockán és hogy te megmentetted őt azáltal, hogy különösen az Atyának ajánlottad. Gondolhatom, hogy értem is mondottál csendes, megváltó imát, mint apostolodért. Nem kétkedem, hogy ismerted a veszélyt, amelyben forgok és mindenható imádságoddal előkészítetted lelkem teljes szabadulását. Nem megkapó és szívhez szóló-e az én életem rejtett története, amely a te szereteted titkos tervei közepette folyt le? Hogyan lehetnék hiú s hogyan hihetnék saját kiválóságomban, ha látom, hogy minden erényem kezdete a te szeretetedben vész el?

Mikor a pusztában az éhes tömeg közé egy kisfiút helyeztél néhány árpakenyérrel és két hallal, senki sem sejtette, hogy diadalt készítesz elő és hogy az Oltáriszentséget fogod kinyilatkoztatni. S ez a kisfiú elhagyta otthonát és magával vitte szegény útra-
valóját a nélkül, hogy tudta volna, hogy Szentlelked irányítja lépteit és hogy valami félelmetesen magasztos, egyetlen, örök esemény történik e sovány kis tarisznya révén. És velünk is hasonló történik. Gondviselésed zajtalanul biztosítja számunkra hitéletünk erőforrásait, készíti bennünk a kitartás szüntelen folyó készletét, megszervezi az erények

térhódítását és szétesztja hathatós segítségét a megfelelő időre.

Te készítetted elő az erdőben kereszted fáját, azt az egyetlen fát, amelyet gondviselésed erre a célra növesztett. Te készítetted elő a csodálatos halat, amely Péter számára az adógarast adta. Te készítetted elő híveidet, hogy rád hallgassanak, mint Lidiát is, a bíborárust, *akinek az Úr megnyitá szívét, hogy figyeljen a Páltól mondottakra.* (Ap. cs. 16, 14.)

Te vagy a rejtett Isten. Te tudod, hogyan kell építeni a csendben, hogyan kell összeállítani, egyesíteni, összhangba hozni valamit. Nemde ez volt a mesterséged köztünk is, mert — *az ács fia* — voltál. Ilyen munkában fáradoztál Názáretben is. Te tudod, hogyan kell a mi gyarlóságunk törékeny dirib-darabjából megépíteni örök művedet.

Sajnos, mi tovahaladunk életünkben és nemtörődömségünk alig veszi észre a Gondviselést, átmegyünk a hídon és észre sem vesszük a nagy folyót. Nem múlik el egy nap sem, hogy ne törődnél velünk, mi meg alig gondolunk rád és elmerülünk hitvány szórakozásainkba.

Mily másként volnánk, ha rászánnók magunkat, hogy rád gondolunk vagy legalább, ha megszűnnénk vakoskodni! Mert hogy én ma lábadoz boruljak, azt te tetted lehetővé;

te készítetted elő így századok óta a világ folyását. Minden jócselekedetünk felelet, amelyet a te örök szereteted nem szünt meg bennünk előkészíteni.

XVI.

Recta sapere.

Hogy a jót megkedveljük.

Azoknak a szavaknak, amelyek a te végtelen tökéletességedet jelzik, meglepően mélységes jelentésük van. Mikor egészen kicsi voltam minden tennivalómat egyetlen parancsba foglalták és azt mondták nekem: légy jó. Az ilyen beszéd gyermekeknek való — de miért ne szívlelhetném meg ugyanazt ma is, mikor napjaim már hosszabb árnyékot vetnek zárandokutamra, mikor már tapasztalattal és erénnyel kellene telve lennie életemnek? Te sem hiába állítottad eléem a gyermeket és kívánod, hogy ahhoz hasonló legyek.

Nem kell tehát egyik vágányról a másikra mennem, nem kell lelki irányt változtatnom, hanem ugyanazt szüntelen tökéletesítenem. Feléd való törekvésem nem olyan, mint a mókus szeszélyes ugrálása egyik ágról a másikra. Nem kell az erényeket mint a ruhát változtatnom, hanem ugyanazoknak az erényeknek kell fejlődniök bennem. Hogy növekedjünk, nem kell levetni bőrünket. Így nem kell félre-

dobni gyermekéletünk jóságát sem, hogy hozzád közelebb jussunk. A te parancsod mindig ugyanaz marad. A te akaratodban nincs hajnal vagy alkonyat. S az én természetem is ugyanaz marad, az emberek fia vagyok és maradok. És ami megszentelte ifjúkoromat, az nem pusztul el az érett korban.

Legyünk jók! Tudom, mit értenek ezen a kisgyermek, akikhez hasonlókká kell lennünk. Jók vagyunk, ha nem nyugtalankodunk és nem háborgatjuk a magunk körül levőket. Ez mindig időszerű lecke. Ha a felnőttek lelkébe tekintek, úgy látom, hogy sok nyugtalanság zaklatja őket és zavaros érzelmek sokszor megrendítik őket, esztelen vágyak zűrzavara gyakran felborítja békéjüket, a helyett, hogy szelíden megnyugodnának gondviselő kezében. És ha ezek a meglett emberek kitarják előttem terveiket, sikerelenségüket, ha nyugtalankodnak és izgalomba esnek, ugyanazok a szavak jönnek nyelvemre, mintha gyermekek volnának előttem, s nekik kellene mondanom: legyetek jók, legyetek nyugodtan, nem vagytok egyedül.

Jónak lenni: valaha azt jelentette, hogy nem szabad csalni a játéknál, hogy előbb be kell fejezni az iskolai feladatot és csak azután szabad a játékra gondolni. Azt jelentette, hogy megtanuljuk a leckét, ha nem ízlik

is és figyelmesen meghallgatjuk a hosszú magyarázatot, bármilyen unalmas is. Úgy látom, Istenem, hogy ebben sem változott meg semmi, csak a szereplők arca . . . A szerepek ugyanazok. Most sem szabad megcsalni a felebarátot az üzletben. Most sem szabad pávászkodni másnak szellemességével, mintha az a mienk volna. Nem szabad szégyelleni tudatlanságunkat. Nem szabad lustán megállapodni abban, amit valamikor tanultunk, hanem tovább kell tanulnunk és művelnünk lelkünket, hogy több jót tehessünk. Most sem szabad megtérni lelkünkben a kis szennyos foltokat, amelyeket az irígység vagy bosszúvágy tapaszt oda . . .

Jónak lenni azt jelenti, hogy teljesítjük hivatásos kötelességeinket, bármibe is kerüljön az, hogy engedelmeskedünk meddő panaszkodás nélkül még kevésbé szeretetreméltó előjárónak is. Jónak lenni azt jelenti, hogy szépen, gondosan összeadjuk a számokat vagy felírjuk, hogy hány mázsa szemet hoztak, azt jelenti, hogy odaadón vizsgáljuk meg betegeink szívverését vagy gyakorlatoztatjuk katonáinkat, hogy hűségesen gondozzuk a gyermekeket vagy hallgatjuk meg a koldusokat, a nélkül, hogy türelmetlenkednénk vagy haragosak lennénk. — Úgy látszik talán, hogy ezek apró erények? Nem. Ezek a tökéletes lelkiség életnyilvánulásai.

A gyermek nem hal meg, hogy a felnőtt élhessen benne, hanem ugyanaz a lélek folytatja a jól megkezdett munkát.

Jónak lenni azt is jelentette, hogy semmit el ne törjünk, semmit fel ne lökjünk, hogy ne kiabáljunk, ha a betegek vagy a koros szülők aludni akartak, hogy ne csapdossuk az ajtót, ne hajoljunk ki az ablakon, ne játszunk a tűzzel és ne hazudjunk . . . Istenem, úgy látom, hogy még mindig ugyanazok a veszélyek fenyegetnek s ugyanazok az esztelenségek hajszoznak engem. Most sem szabad semmit összetörnöm sem magamban, sem másban megvető szavakkal vagy lenéző kétkedéssel. Nem szabad félrelöknöm és felborítanom a kezdők félénk próbálkozásait azzal, hogy „az nem ér semmit”.

Nem szabad keserű bizalmatlankodással fogadnom azt az első jószándékot, amely a belső vereségek után fogamzik meg valamilyik lélekben. Nem kell sértő igazságokkal dobálóznom, ha érzékeny emberek hallgatnak és tudnom kell várni és csak akkor beszélni, midőn a hallgatóság képes megérteni. Nem szabad a társalgásban bántó szavakat mint ólomgolyókat ejtegetnem. Kerülnöm kell a haszontalan lármát és a drámai pózt. Nem szabad zajt csapnom saját jelentéktelenségem feltüntetéseire, hanem bele kell abba szerényen nyugodnom . . . Ime, ez is egy lelki-

ismeretvizsgálat a régi jelszó fölött, amely ugyanaz marad. És miért volna ez másként, hiszen mindig ugyanaz a Szentlélek irányítja a lelkeket!

Igaz, hogy a felnőttek nem hajolnak ki meggondolatlanul az ablakon, hogy valami madár után nézzenek, nem merészkednek oda a folyók csuszamlós partjára, hogy a boglárka virágát elérjék. De a rossznak csábító ereje megvan a felnőttek szívében is és ezek ha bukdácsolnak, ingadoznak vagy fuldokolnak, nem menthetik magukat tudatlanságukkal. Jól tudták, hogy a rossz hajlamok halálvesze-delem felé hajszolják őket.

A felnőttek sokszor nagyon is hasonlítanak a gyermekekhez. Pedig a kicsik egészen eltörpülnek mellettük — gondolják a nagyok. A különbség körülbelül két könyöknyi. Erre nem lehet nagyon rátartósnak lenni.

Istenem, add, hogy jó legyek a te bölcs szándékaid szerint, aki a gyermeket állítottad például még az ősz aggastyán elé is. Pedig az öregkort a bölcs jelzővel tiszteljük meg. Nem áztatom magamat, hogy könnyű mindent a te bölcseséged nézőpontjából szemlélni, mert nem elég csak növekednünk, hogy ezt a feladatot teljesítsük.

A bölcsesség örökkévaló kincs, mint a jó-ság is. S ez a két szó szent, mert mindkettő a tied, rád vonatkozik elsősorban és én soha-

sem hatolhatok le e szavak legmélyére. Választottaidat is egyszerűen *jóknak* nevezed, akiket elválasztasz a gonoszoktól vagy okos szűzeknek, akiket elkülönítesz a balgáktól. A bölcsesség és a jóság megőrizhet engem a földön minden bajtól és eltévelygéstől és táplálja lelkemet mindörökre.

XVII.

*Cum rediero.
Amikor visszatérek.*

Sok szó esett már a jó szamaritánusról. Amióta élénk állítottad őt a példabeszédben vagyis inkább amióta a te jóságodat megismertük az övéen keresztül, kedves lett ő nekünk, szeretnénk hozzá hasonlítani. És ez nagyon nemes törekvés bennünk. De megvallom, hogy néha tétovázom, ha alkalmaznom kell e példabeszédet sok rejtett keresztény életére.

Nem segíthetünk mindnyájan a szamaritánusnak a sebesültek fölkeresésében a jerikói úton. Gondviselésed nem bízta ránk mindig ezt a vezető szerepet a lelkek üdvösségében. Ha valakinek ötven esztendeig falusi kisgyermekeket kell oktatnia az iskolában, az nem hagyhatja el hivatalát, hogy nagy bűnösök keresésére induljon a cserjésekben s az országút mentén. Ha valakinek a család-

ban a jótévő nagynéni vagy a gondos nagymama szerepe jutott, nem meri azt mondani, hogy bort és balzsamot önt a tátongó sebekbe, sem hogy megmenti felebarátjait, akiket a rablók félholtra sebeztek. Csak színészeskedő szavalás volna az ilyen beszéd. Az őszinte lelkek pedig irtóznak az ilyentől, de éppen azért nem tudják, hogyan alkalmazzák magukra igazán gyakorlati módon az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédet.

Talán azt is gondolják, hogy az ő feltűnés nélküli életük eltévesztett, minthogy sohasem vettek fel a nyeregbe félholtra sebesültet és nem vitték azt a vendégfogadóba, mint az evangélium mondja. Tehát az ilyen lelkek számára nem hozna ez a példabeszéd semmi evangéliumi üzenetet?

A kápráztató nagy fényben nem szoktuk észrevenni az apró kis fényfoltokat. Így a jó szamaritánus ragyogása mellett is eltűnt az ő hűséges munkatársának, a fogadósnak derék jósága, erénye. Ezzel a fogadás *gazdával* bizony elég mostohán bánt a történelem. Nem sokat törődtek vele. Pedig ez a csendes, hű ember igen jó példaképül szolgálhat nekünk és az isteni bölcsesség a mi okulásunkra említette meg őt a példabeszédben. Ha jól meggondoljuk, úgy találjuk, hogy szinte övé a munka oroszlánrésze és ő tanúsította a legnagyobb hűséget. A lovasember letette se-

besültjét a vendégfogadóban: ime, jó ember, itt van ez a szerencsétlen, ápdold őt — *viseld gondját*. (Lk. 10, 35.) — S azután elővett erszényéből két tizest, amely nyilvánvalóan kevés volt és gondolta is, hogy nem fődőzi a kiadást, mert hozzátette: *amit ezenfőlül költesz . . .*

De legfigyelemreméltóbb az egészben az utolsó szó, amelynél meglepődhetik a mi haszonleső okoskodásunk: — *amikor visszatérek, megadom neked*. (U. o.) — Ez ugyan-csak gyöngén biztosított hitelezés! Hiszen nyilvánvaló, hogy ezen a vidéken az utasok élete gyakran kockán forog s az az ígélet, hogy — *amikor visszatérek* — csak a hiszékeny embereket elégíti ki.

Az irgalmas szamaritánus nagyszerűen kezdte megmentő szeretetművét, de éppen olyan nagyszerűen át is adta azt folytatás végett a szállás gazdájának. Pedig ha ez vonakodik közreműködni vagy elhanyagolja betegét, megakad a nemes jótett véghezvitele. A derék szamaritánus lóra kap és elmegy. Ki tudja, mikor látják ismét: *amikor visszatérek . . .* És most a szállásgazdán a sor, betegápolóvá kell lennie. Meg sem kérdezték, mi a véleménye vagy ideje sem volt felelni? Nem tudjuk.

Uram, ime, a nekem való példakép! Nekem nincs lovam, nem járok az országutakon és

sohasem volt alkalmam szenvedő embert föl-
emelni. Világtól elvonult szerzetesnő vagyok
s a zárdában élek. Vagy magam is beteg
vagyok és ágyban sínylődöm évek óta. Vagy
az vagyok, akit a világ kissé kegyetlenül
vénsleánynak nevez és úgy látom, hogy ve-
lem is úgy bántál, Uram, mint a szamaritá-
nus a szállásgazdával. Vagy szerény hivatal-
ban folyik le életem, nekem sem jut vezető-
szerep a közéletben. Nekem sem kell meg-
kezdenem valami művet, hanem folytatnom
kell a tiedet a rejtekben, a csendben, szíves
odaadással mindvégig.

Amikor visszatérek . . . — Majd ha vissza-
térsz, megfizeted nekem mindazt, amit adnom
kell. Súlyos kötelességet hoztál nekem és
gondviselészerű feladatok végzését bíztad
rá. Azt kívántad tőlem, hogy ne fogyjon ki
türelmem, amely szükséges a betegápoláshoz
vagy a neveléshez. Itt hagytál nekem nem
egy kellemetlen teendőt, körülményes mun-
kát, mint a betegek gondozása, akik igény-
beveszik éjjelemet és nappalomat. — *Viseld
gondját ennek!* — Istenem, hányszor hallot-
tam e szavakat ajkadról s még tiltakozni sem
volt időm, hányszor jött hozzám felebarátom
és kereken azt mondta, hogy tedd ezt vagy
azt: *viseld gondját ennek!* . . .

Pedig az ellenvetések seregestül jöttek
s a türelmetlenség is megmozdult bennem.

Hiszen nincs időm! Ez mégis csak sok! Föl-
emésztik egész nappalomat, elveszik még
nyugalmamat is, megfosztanak kis kedvtelé-
seimtől s még arra sincs erőm, hogy rossz-
kedvet mutassak. Azt hiszik, hogy nekem
más gondom sincs, mint folyton szolgálatot
tenni. Így füstölögtem magamban, pedig tud-
tam, hogy ez a sopánkodás és durcáskodás
oktalanság s ezáltal nem változtathatom meg
a gondviselésed-szabta rendet.

Te kényszerítettél, hogy hitelezzek neked.
Többet tettem, mint kötelességem kívánta
volna, fölőset is adtam: — *amit azonfelül
költesz . . .* — Lásd, Uram, életemet. Olyan
az, mint az erdő, amelynek fáját szüntelen
vágják, de a fa árát nem én kapom meg.
Lásd életemet! Ha sohasem jönnél vissza,
nemde nagy csalódás érne engem? *Amikor
visszatérek . . .*

Igen, a hitből kell élnem, napról-napra
tapasztalom, mennyire szükséges ez, és mily
nagy jótétemény, mily erőforrás a hit szá-
momra. Nekem is alig van alkalmam valami
nagy művet kezdeni. Folytatnom kell, amit
más megkezdett. Be kell fejeznem, amit a te
gondviselésed megkezdett, oktatnom kell a
gyermekeket, akiket keresztséged újjászült,
gyógyítanom kell az embereket, akiket szen-
vedésed megváltott, beszélnem kell azokhoz,
akiket Szentlelked kegyelme hívott s hozzám

utasított, vigasztalnom kell azokat, akiknek boldogságot megígérted, közre kell működnöm veled, Istenem, tétovázás és szószaporítás nélkül. Add, Uram, hogy szeressem tennivalómat, hogy alázatosan elfogadjam a példabeszédből a szállásgazda szerepét, hogy betöltssem az ő hasznos, szükséges, de igénytelen szerepét ismeretlenül s a világtól félrevonulva.

Ha nem vagyunk valamely vállalat kezdeténél, nagyon könnyen megesik, hogy kellenetlenül fogadjuk annak folytatását, mert mi nem a jót keressük, hanem a feltűnést, a szereplést. Szívesebben vágyunk jónak látszani, mint jónak lenni. Szabadíts meg ettől a balga észjárástól! Add, hogy szívesen éljek ott, ahová te helyezel és készséggel fogadjam a sebesülteket, amelyeket gondviselésed küld hozzám. Add, hogy megelégedjem a legszerényebb ellátással és hogy szívem mélyéből élő hittel várjam visszatéréseidet, nem azért, hogy megfizess nekem, hanem, hogy színről-színre lássalak.

XVIII.

*Nesciens quid diceret.
Nem tudván, mit mond.*

Sok oktalanságot mondtam életemben, neked, Istenem, az embereknek és önmagamnak. Némelyiket észrevettem, mikor kimondtam, volt olyan, amit csak akkor fedeztem föl, miután beszédem fölött gondolkoztam. De nagyobb részük eltűnt a nélkül, hogy most már visszaemlékezhetném rá . . .

Meg akarom most köszönni neked, elsősorban nem azt, hogy értelmes imáimat és kéréseimet meghallgattad, hanem azt, hogy okatlan kéréseimet, amelyekkel ostromoltalak, nem akartad meghallgatni. Gondviselésed akkor is irgalmas velünk szemben, ha ellenáll nekünk, vagyis a mi óhajainknak. Hogy valakit helyesen vezessünk, meg kell őt óvni az eltévelyedéstől. Ha pedig minden vágyamat meghallgattad volna, hamar elvesztem volna zűrzavaros törekvéseim útvesztőjében.

Gyakran kértem valamit a nélkül, hogy tudtam volna, mit mondok, a nélkül, hogy gondoltam volna rá, vajjon milyen szellem ösztönöz. S minthogy nem hallgattál meg, ingerült voltam, zúgolódtam; elővettem evangéliumodat, hogy lássam ígéreteidet, és egybevettem azokkal csalódásaimat. Nem mond-

tad-e, hogy mindent megadsz, amit a te nevedben kérünk tőled? Az én önzésem együgyűen belekapaszkodott ebbe a mondatba és azt hittem, hogy elérem összes vágyaimat, mert mindenhatóságodat használhatom terveim végrehajtására.

Tudtam jól, hogy mit jelent az, kérni és még inkább, hogy mit jelent valamit megkapni; azt hittem, hogy mi sem könnyebb, mint valamit nevedben kérni. Így kezemben volna a csalhatatlan eszköz, hogy mindent elérjek és nagyratörő ábrándom azt sugallta, hogy onnan felülről mindent megszerezhetek, hogy vágyaimat és vonzalmaimat biztonságba helyezhetem s talán még a halál óráját is én szabhatom meg. Az egészhez csak egy kis imádság kell, egy kisérés a te nevedben s ezzel tiltakozhatom minden ellen, ami nincs ínyemre, és így az imádságból védőbástyát készítek önszeretetem számára s úgy élhetek, mint a mesebeli hősök, akiket nem sebez meg a nyíl.

Köszönöm, Istenem, hogy sohasem hajlottál rá oktalanságaim teljesítésére. Köszönöm, hogy nem kíméltél, nem kényeztetted el, hanem jó kemény úti cipőt adtál lábamra s nagy utakat tűztél eléem, amelyeken ki kellett tartanom minden viszontagságban. Köszönöm, hogy kegyelmed követeléseit szüntelen hallottam lelkemben s így nem engedted, hogy

elszenderedjek meg nem érdemelt pihenésben. Köszönöm, hogy nem hallgattál rám, amikor kedvezményeket akartam kieszközölni magamnak, amikor arra akartalak rábírní, hogy a kényelmesebb úton vezess, amelyet az én restségem választott magának. Könnyörögtem hozzád, és te végtelen irgalomból nem akartál meghallgatni. Szigorúságoddal rákényszerítettél, hogy szeressem meg a kemény, tevékeny életet. Köszönöm, hogy nem engedted meg, hogy a *nevedben* való imádságot saját szeszélyem szolgálatába hajtsam.

Hogy *nevedben* kérhessünk valamit, nagyon egyenes és tiszta lélekre van szükségünk — ezt csak most kezdem látni. *Nevedben* azt jelenti, hogy a te helyedben, mintha a te szerepedet töltenők be, amint te imádkoznál. A te *nevedben* azt jelenti, hogy azt kérjük, amit te kérnél s azt adjuk kérésünk fejében Istennek, amit te adtál. Te megváltottad a világot, de ez a *beteljesedett* után történt. Te biztosan elnyerted a mi vétkeink bocsálatát, de soha semmit sem tagadtál meg a mennyei Atyától. Én pedig kerülni igyekszem az áldozatot s nem vagyok nagylelkű Istennel szemben. Én nem fizetem meg tartozásomat és a szükséges áldozatoknál engedményt akarok kialkudni magamnak.

Vajjon ilyen lelkiállapotban merészkedném-e térdre borulni Isten előtt és alázatos külsőt

öltve magamra, azt mondani, hogy: Krisztus nevében imádkozom, amint ő tenné s kérem azt, amit ő kérne és elvárom, hogy megkapjam . . . Mivel szolgáltam rá, hogy meghallgatást nyerjek? Hol vannak fáradságos önlegyőzéseim és a hűséges türelem erénygyakorlatai? Mióta nem élek magamnak? És amit Istentől kérek most, nem valami kiváltság-e az kedves felebarátom terhére? . . .

Ha minden kérésemet meghallgattad volna, Uram, lelkem lecsúszott volna az önszeretet alacsony színvonalára. Akkor lenéztem volna isteni Főlségedet, amint lebecsüljük a nagy folyók hőmpölygő vizét, amelybe a városok minden szennyet beledobhatnak . . . Köszönöm, hogy ellenállottál panaszaimnak és megbocsátottad zúgolódásomat. Most látom, mily lelki magaslatra akarsz emelni. Miután hiába próbálkoztam veled az én alacsonyságom színvonalán, kénytelen vagyok hozzád emelkedni. Azáltal, hogy nem akartál megelégedni bennem akármivel, lendületet adtál nekem, hogy kegyelmek erejéből feléd igyekezzem.

Nem tudván, mit mond. (Lk. 9, 33.) — Apostolod, Péter, azt kérte tőled a színváltozás hegyén, hogy három hajlékot építhessen. Nem volt oly önző, mint én, mert abban a három hajlékban nem önmagát, hanem téged akart elszállásolni Mózzsal és Illéssel. De nem hallgattál rá. Ránk gondoltál mindnyá-

junkra, nem akartál ott megtelepedni, mert tudtad, hogy hátra van még egy nagy utad és egy másik hegyre kell fölmenned, hogy ott megváltsad Ádám gyermekeit.

Uram, hányszor voltak az én jó vágyaim is vakok, olyanok, mint a nyugtalan, lázongó vakok csapata. És te nem hajlottál ezekre a vágyakra. Térden állva mondok köszönetet érte. Ezek a jó vágyak tönkre tettek volna, elfojtották volna lelki törekvéseimet és leszorítottak volna a helyes útról. Megfontoltan várakoztál, míg a valóság kemény tapasztalata világosságot derít lelkemre.

A jó kívánságnak a magva nem egyszer telve lehet oktalansággal: gyakran tapasztalhatjuk ezt. Sok vágyat csak akkor tudunk helyesen megítélni, ha széttörik és látható a magva. Te is ellenállottál apostolaidnak és a tömegnek, amely királlyá akart tenni, mert a te királyságodnak nagyobbnak, magasztosabbnak és végtelenül fönségesebbnek kellett lennie, mint amilyenek azt azok a jó emberek elgondolták. Köszönöm erre nézve is, hogy ránk gondoltál és elmenekültél egyedül a hegyek közé és nem hallgattad meg a galileai nép jószándékú kívánságát.

Ellenálltál Jakabnak és Jánosnak, akik tüzet akartak bocsátani a szamariabeliekre, mert a te eszközeid más természetűek, a te kegyelmed be tud hatolni a városok zárt

kapuin keresztül is, te be tudsz lépni a lélek féltve őrzött rejtekébe is a nélkül, hogy valaki gondolna rá. Te jobban szeretsz megnyerni, mint lerombolni. Köszönöm, hogy így előre is elvágta az útját sok erőszakos nyugtalankodásnak, és hogy nem akartad megfélemlíteni a mi ingatag gyöngeségünket, tehát a „villám fiai”-nak tragikus kérését sem hallgattad meg.

Határozottan ellenálltál Péternek is, aki félrehívott és arra kért, hogy ne gondolj többé szenvedésedre és mondj le a fájdalmas megváltásról. Ő azt hitte, hogy helyesen beszél és jót tesz, de az ő kívánsága beleütközött az üdvösség örök tervébe, és mint-hogy nem hallgattad meg őt, most reméljük mi is, hogy meglátunk egykor majd téged.

Igen, Uram, köszönetet mondok mindazért, amit meghallgattál a kérések közül és azért is, hogy sok kérésnek láttad oktalanságát és irgalmas jóságod úgy tett, mintha nem is hallotta volna azokat.

XIX.

*Minuta duo.
Két fillér.*

Összesen alig ért két fillért az a két kis pénzdarab és e csekélységgel mégis csodálatra indította az az özvegy az Isten Szívét.

Ha a pénz embereinek nyelvén szólna valaki, azt mondhatná, hogy ez olcsó és jó üzlet volt. Ha pedig az emberi cselekedetek örök értékeit vizsgáljuk, inkább azt mondhatjuk, hogy ez hősi áldozat volt. De egyet biztosan állíthatunk — az örök evangélium kezeskedik érte — s ez az, hogy két fillér révén, föltéve, hogy csak két fillérünk van és azt odaadjuk, Krisztus határtalan szeretetét nyerjük meg. Igen, föltéve, hogy azt a két fillért odaadjuk. Az egész tanulság ebben van. Ha erre nem figyelünk, nem értjük meg az egészet.

A szegény özvegy odamegy a perselyhez. Mindenki dob bele alamizsnát, tehát ő is biztosan ad valamit. És ez természetes, nincs benne semmi különös. Ha valaki javainak egyrészét odaadja Istennek vagy felebarátjának, ha megfizeti a jövedelméhez képest megfelelő adót vagy még ha tőkéjéből is odaad valamit, az kétségkívül érdemszerző cselekedet, de még nagyon emberi eljárás, amely gondos számításra alapszik és ezzel még nem ízelhetjük meg a korlátlan nagylelkűség magasztos öntudatát.

Ha az a szegény özvegy minden insége ellenére dobott volna egy pénzdarabot a perselybe, nagy jót tett volna, de Krisztus nem kiáltott volna fel, hogy ez az asszony csodálatba ejtette őt. Hiszen a nagylelkű sze-

gények nem ritkák. Sőt ők vannak nagyobb számban. Vannak, akik még nyomorúságukban sem vonakodnak megosztani mással azt, amijük van.

Arra még nem nagyon lehetünk büszkék, ha két részre osztottuk életünket, javainkat, ha Istenre is gondoltunk és nem akartunk mindent magunknak megtartani. Aki elmegy a persely mellett és semmit sem tesz bele, nem jól teszi. Aki elmegy a persely mellett és odaadja javainak egyrészét, ez nagyon megfelelő és illő cselekedet, amelyet elvárhatunk minden jó embertől.

De Krisztus két kis pénzdarabot látott az özvegy kezében; szegényes erszényéből vette elő, alig látszottak meg benne és kezébe vette azokat. Ez volt egész vagyona. S mint-hogy a perselynél nem habozott, hanem az első fillér után bedobta a *másodikat* is, üres keze láttára megindult a Megváltó Szíve és elcsodálkozott. Annak a második pénzdarabnak átadása adta meg a cselekedet rendkívüli értékét.

Vannak dolgok, amelyeket csak teljes egészükben adhatunk oda. Így a vértanú nem választhat a nagylelkűség és a puszta kötelesség között. Ha meghal, pontosan annyit ad, amennyit köteles adni. És ha vonakodnék a hitért magát föláldozni, akárcsak az utolsó

pillanatban is, ha alkudozni kezdene, nem vértanú, hanem hitszegő volna.

De vannak dolgok, amelyeket csak részenként lehet odaadni. Vannak tanácsok a parancsokon túl. Megvan a lehetőség, hogy az ember megvonja életében a kötelező határvonalat, amelynek tiszteletbentartása megóvjja őt attól, hogy szemrehányást érdemeljen, de amely mégis megengedi, hogy önmaga ura maradjon. Ha valakinek két pénzdarabja van és miután odaadta az elsőt, odaadja a másikat is, ezzel a korlátlan és teljes nagylelkűséget gyakorolja, ez magában véve tökéletes valami.

Ha gazdagságban élek, sohasem izlelhetem meg ezt a tökéletes, korlátlan nagylelkűséget, mert mindig van valamim . . . A teljes szegénység és lemondás azonban korlátlan és abszolút valami. Ha mindkét kezemet kiüresítettem, hiába próbálja valaki azt méginkább kiüresíteni. Ha lemondtam függetlenségemről, ha átadtam egész életemet az Isten kezébe, nincs egyebem — ez teljes és tökéletes valami . . .

Aki iszik és inni akar, talál mindig innivalót. Aki látni akar, talál mindig látnivalót, de ha becsukom szememet, semmit sem látok, ha semmit sem akarok inni, nem lehet több vagy kevesebb cselekedetemben.

Az özvegy a két pénzdarabbal elérte a tel-

jesség határát. Minthogy korlátlan volt, azért volt mérhetetlen értékű. Az ő esete előtt olvassuk az evangéliumban, hogy a bűnös asszony eltörte alabástromedényét, amelyben drága illatszer volt s amely még a bűnös élet hiúságára emlékeztetett. Itt most csak egy szegény özvegy áll alázatosan és áhítatosan, odaad mindent, még azt is, amit oly könnyen megtarthatna magának. A bűnös asszony bocsánatot nyert és Isten csodálkozik rajta — a szegény asszonyt pedig magasztalja. Hogy háromszáz dénár értékű fenyőűző illatszer vagy a szinte értéktelen két kis fillér-e az egész, az mellékes. — A teljes odaadás, önmagunk készséges, korlátlan átadása Istennek az az eszköz, amelynek révén belépünk az isteni kegyelem teljességébe.

Istenem, adj erőt a félénk lelkeknek, hogy ne tétovázzanak. Ismerek olyanokat, akiket csak papírvékonyságú korlát választ el a teljes nagylelkűségtől, de akiknek eddig nem volt meg a nyugodt merészségük, hogy ezt a gyöngé akadályt széttépjék. Nem merik egyedül beléd helyezni biztonságukat! Anyyira is jutunk, hogy még a keresztény lelkeknel is védenünk kell a teljes önátadás, önfeláldozás magasztos cselekedetét. Magyaráztatni, bizonyíttatni és ígéretetni kell. És mialatt mi beszélünk és buzdítunk, a pogá-

nyok milliói várják azt, aki megkereszteli őket, a tévelygők tömege hiába kiált az éjtszakában.

Ha akarod, két részre oszthatod javaidat, életedet, napjaidat és méregetheted a részeket, számolgathatsz osztókkal és szorzókkal, de ha végre föleszméltél és abbahagytad az okoskodást, fogd meg javaid egyik és másik részét is, állj a hívők sorába, akik az örökértékű áldozatok perselye előtt vannak és add oda az egyik részt Istennek s azután a másik részt is. Ne tarts meg magad számára egyebet, mint a szabadságot, hogy Krisztusnak szolgálhatsz és az örömet, hogy semmid sincs rajta kívül.

Krisztus azt mondta, hogy a szegényeknek hirdetik az evangéliumot. Ez annyira igaz, hogy ők hirdetik azt nekünk is. Mennyire sajnálatraméltók vagyunk, ha a nagylelkűségre ösztönző kegyelmi hívások nálunk süket fülekre akadnak és kemény, zárkózott szívbe ütődnek.

XX.

Elevatis oculis.
Fölemelvén szemét.

Ha olvasni tudnék tekintetében, megérténém, hogy mi vagyok és megtudnám, mit kell tennem és semmi sem tudna engem

többé megingatni. Apostolaira is rászegezte isteni tekintetét, aztán az égre emelte szemét; vajjon mivel volt telve az ő tekintete? Mit akart apostolaitól s mit akar tőlünk? Igyekszem ezt megérteni.

Miért ne legyek őszinte? Miért ne tárjak fel egy-két titkos sebet? Szégyellem, de bevallom, hogy valaha, midőn a Szent Szív-ájtatosságról hallottam a panaszos hangú beszédeket, hideg és érzéketlen maradtam. Vajjon pusztá közönyösség vagy rosszakarát volt ez bennem? De arra is emlékszem, hogy a lelkek üdvéért, az Egyházért csupa tűz voltam, kész voltam mindenre. Áldozatra is rábírhattak minden ékesszólás nélkül, egyszerűen azzal a kérdéssel, vajjon megvolna-e az a nyomorult merészségem, hogy Istennek valamit megtagadjak.

Ebből azt következtetem, hogy inkább értelmetlenség, mint gonoszság volt bennem az a bizonyos néma ingerültség és felindulás, midőn a csalódott és sajnálatraméltó Istenről hallottam szólni, midőn azt kívánták, hogy vigasztalgassuk őt egy kissé a rejtekben, távol a néptömegetől.

A diadalmas húsvéti Krisztussal, az Üdvözítővel, aki szereti a tömegeket, akinek feladata mérhetetlen, aki minden embert meg akar nyerni, ezzel a Krisztussal nem tudtam jól azonosítani a siránkozó Istent, aki piciny

szentélyekbe zárkózik és csak néhány áhítatos lélekkel véteti magát körül. Mintha idegenszerű Krisztus-arc tűnt volna elém abban a rejtett, csendes viselkedésben, midőn az evangéliumi nagy boldogságokhoz kis ígéreteket fűz, midőn részvétet, elérzékenyült vigasztalást kér és mintha ez a kép elhomályosítaná az ő apostolságának hatalmas méretű vállalatait.

Hogyan egyeztessük össze ezt a képet a fölséges isteni Ige képével, midőn a viharzó tengernek parancsol, vagy a dicső Megváltóval, aki örökségül kapta az összes népeket, vagy Isten egyszülött Fiának örök fényességével, akinek országáról azt énekeljük a Credóban, „hogyan sohasem lesz vége? . . .

Ennek az ellenvetésnek nyomait fölfedeztem olyanok szívében is, akik igazán odaadóan szeretnek téged. Úgy láttam, hogy itt ott homály és köd borul erre a különben oly népszerű és oly igazán katolikus ájtatosságra. Voltak, akik pesszimistának, komornak vélték, mintha csendes sóhajtozásra és csalódott visszavonulásra hangolna. Mintha a megváltás nagy műve csatát veszített volna és most visszavonulást rendeznek egy szűk keretű ájtatosságra és próbálják megmenteni azt, ami még menthető a kudarcból.

A helyett, hogy az egész világhoz szólnának, csak néhány „kiváltságos” lélek, néhány

választott, buzgó lélek hallja az Úr szavát és ezáltal mintha lemondanának a világ meghódításáról, mintha belenyugodnának a veszteségbe . . . Az ifjúság szívét nem lehet megnyerni kudarcot valló Istennel. Az ifjúság jobban szereti a parancsszót, még ha kemény is, mint a sopánkodást. Kész meghallgatni még a kérlelhetetlen igazságokat is, mert azt hiszi, hogy a mennyek országa van legalábbis oly követelő, mint a földi országok. Az ifjúság nem tud lelkesedni az iránt, aki nem lép fel tekintéllyel előtte.

Istenem, bármily ügyesnek lássék ez a most vázolt ellenvetés, mégis csak alaptalan. Akik nem akarják teljesen a Jézus Szívetiszteletnek szentelni magukat, azok nem értik az isteni Szívet. Úgy gondolják talán, hogy ez az ájtatosság alamizsnagyűjtés a szerencsétlenül járt Krisztus javára. Az ilyenek nem tudják, hogy ebből az áhítatból az acélos férfilelkek mily félelmetes és mérhetetlen erőt meríthetnek. Csak gyöngeséget és vigasztalást látnak benne. De nem tudják, mily korlátlan, nagy követelést támaszt a lelkekkel szemben és mily hatalmas világhódítást készít elő.

Igen, Uram, te üdvözíthetted volna a világot pusztán a te kegyelmed által és így hamarabb elérted volna a végleges eredményt. De ebben a sikerben nekünk nem lett volna

részünk. Úgy kaptuk volna készen az egészet, mint valami drága, de nagyon idegen ajándékot, mint valami ismeretlen írással borított kéziratot, amelyet megnézünk, de meg nem értünk.

Ha a világot egyedül a te kegyelmed váltotta volna meg, akkor a megváltás műve egészen kiesnék a mi tapasztalatunk köréből és olyanforma hatással volna talán ránk, mint Theseus győzelme a mesebeli Minotaurus fölött. Beszélnének róla, örvidenének neki, de nem volna az embereknek semmi részük annak véghezvitelében. Márpedig mi aziránt érdeklődünk igazán szívből, amit teszünk. A mi lelkünk igazi boldogságát nem lehet lelkünkön kívül a mi eleven közreműködésünk nélkül gyártani, mint valami édességet a cukorgyárban.

Tehát nem akartad egyedül végezni a világ megváltását, hanem ránk is bíztad azt. Te vagy minden kegyelem egyetlen forrása, de elhatároztad, hogy a mi akaratunk közreműködése nélkül nem végzed el kegyelmed munkáját. Azt akartad, hogy a világ üdvössége a mi művünk is legyen. *És hogy ezt eszünkbe juttasd, azért ébresztetted föl a keresztények hitét Paray-le-Monialból fakadó szózatoddal.*

Nevezhetjük-e az ilyent kicsiny, szűkkeretű ájtatosságnak? Ó, azok a gögös álbölcsek,

mennyire megszégyenülnek, ha igaz valójában áll előttük ez a fönséges áhítat! Isten Fia arra hív föl, hogy a világ megváltásában társul szegődjünk hozzá. Hív a nagy aratáshoz: íme, itt a sarló, ott van a gabona; nem akarok egyedül aratni, osszuk meg a munkát. Nagylelkűségedtől függ kévéd nagysága. Munkára fel!

És hogy megmutassa, mennyire halálosan komoly a felhívása, felénk kiált. Kiáltása nem a lemondás félénk hangja, hanem a mindenre elszánt, hódításra kész fővezér ösztönző lángszava. Látja a kemény küzdelmet. Minden perc sokak élete és halála fölött dönt. A nehéz halálcsapások szüntelen lesujtanak. És Krisztus Király, a vezér segédcsapatokat irányít, rendel és kíván. Belehallatszik szava az éjtszakába. Nem mindenekfölött ékesszóló hang-e az ő egyszerű vezéri szava? Nem elég-e az, hogy megmozgassa a férfilelkeket, hogy lendületet öntsön beléjük az áldozatos, hódító munkához?

Isten engem is segítőtársul hív magához. Ha ezt igazán megérteném, gyökeresen megváltoznék életem, eltűnnék belőle a gyatra kicsinyeskedés s úgy érezném, hogy az odaadó élet szeretete képességeimet mérhetetlenre növelte és az áldozatos lelkület öntudata betöltene, boldoggá tenne. Micsoda nagy gondolat az, hogy Istenem számára

hasznos lehetek, mert különben hiányzik valami az ő művéhez!

Nem, nem arról van szó, hogy félrevonuljunk, szűk keretekbe húzódjunk! Krisztus mindig a sokaságé. Éppen azért hív segítő-társakat, mert túláradó a sokaság. Sohasem fordult el az emberektől, mert ma is kész volna értük Pilátus elé menni. Sohasem kívánta, hogy az ájtatos lelkek hagyjanak föl a nagy apostoli munkával, hogy neki csak csendes dallamokat zengjenek. Mert az ő kedves dallama az, ha az egész világon az összes lelkek összhangja csendül meg az ő szeretetében, ha az egész teremtés megtalálja az elvesztett ártatlanság tiszta hangját, ha mindannyi megszabadulva a halál árnyékából, a betlehemi Krisztus dicsőségét zengi. — Ki merné mondani, hogy ez csak olyan divatájtatosság? Ki merne itt kicsinyeskedésről, érzelmösségről beszélni? Az ő szeretete: *erős, mint a halál*. (Én. 8, 6.)

XXI.

*Relictis retibus.
Elhagyván hálóiakat.*

Uram, te vagy a teljesség. Mondd meg nekem, hogyan kell lemondanom önmagamról, hogy téged elnyerjelek? Te vagy a túláradó gazdagság; vajjon észszerű dolog-e

szegénynek lenni, hogy veled egyesülhesünk? Hallottam okos embereket, akik nagyon bölcseknek látszottak és mégis ügyefogyottan beszéltek ezekről a kérdésekről. Azt mondták, hogy a teljes lemondás nem szükséges apostolaidnak, vagy hogy nem *annyira* szükséges, mint gondoljuk . . . Úgy vélték, hogy túlzás van abban, ha a teljes önmegtagadást hangoztatjuk.

Ők a tökéletességet meglehetősen kényelmes életnek gondolták, amelyben a te boldogító szereteted jól megfér minden jogos kívánsággal és a lelki öröm párosul a testi élvezettel. Így a keresztény mint Krisztus tanítványa felhőtlen, gondtalan napokat élhet, mert távoltartja magát minden ú. n. túlzástól. Egy kis okoskodással megtaláljuk a módját, hogy ártatlannak mondjunk mindent, amit tenni szándékozunk és egy kis fáradsággal megkapjuk a föloldozást arra, amit elkövetünk. — Így azután az Úr követeléseai egészen elviselhetők és az evangélium kemény szigorát sem érezzük.

Uram, nem merem mondani, hogy ennek az okoskodásnak finom mérgé nem hatolt lelkembe. Ha azt mondanám, hogy elveim sohasem ingadoztak és hogy mindig megtettem azt, amit tehettem volna, nyilvánvalóan hazugságot állítanék, és a kövek is megszó-

lalhatnának, hogy tiltakozzanak képmutató hiúságom ellen.

Nem, nem! A te követeléseid mindenre kiterjednek. Teljes átadást kívánsz. Akik tökéletesek akarnak lenni, azoknak első feladatuk nem az, hogy a föltételeket kialkudják, hanem hogy azokat úgy, ahogy vannak, teljesen elfogadják. Úgy hatolsz be a lélekbe, mint a kard, és sajog a szív látogatásaid után.

Láttam, amint egy-egy egész életet lefoglaltál. S a kiszemelt lelket mindenből kiszakítva a kolostorba küldted, hogy ott elzárva dicsőítsen téged, vagy a rákfenések, a gyógyíthatatlan betegek közé, hogy ott szolgáljon neked. Megszólalt kegyelmed hangja gyöngé lánykák szívében s oly határozott erővel szóltál hozzájuk, hogy megrendültem. Nem azt mondtad, hogy adj valamit, hanem egy intésed jelezte, hogy neked minden kell. Nem mondtad, hogy majd később, ha majd kielégítetted az embereket, talán nekem is jut valami maradék-szeretetedből, hanem odaálltál, mint a fölséges Úr s azt kívántad a lélektől, hogy neked ajándékozza egész jövőjét és letegye kezébe minden reményét.

Bizony nagyon kemény vagy, Uram, szelíd és alázatos szívű Krisztusom! Mi meglepődünk a te terveid láttára és néha megborzongunk a gondolatra, hogy ettől vagy attól az

üde, ifjú lélektől élete tavaszán a teljes lemondás áldozatát kívánod.

De neked van igazad, Istenem, mint mindig. Hogy erről meggyőződjünk, elég ha azokra tekintünk, akiket a te áldozataidnak mondunk és akik magukat választottaidnak nevezik. Egész szívvel ragaszkodnak áldozatos életükhöz, nemcsak azért, mert az adja meg lelki szabadságukat, hanem mert az minden kincssel betölti őket. Nemcsak a mennyország jövődő dicsősége miatt, hanem a szeretet és kegyelem jelen boldogító öröme miatt is.

Mindent kívánsz, teljes lemondást akarsz, hogy a lélek önmagától egészen kiüresedjék s te új élettel tölthesd el, hogy mindent átváltoztathass örök életté. Követeled, hogy kiöntsünk mindent szívünkől, amint megtisztítják az üveget a romlott folyadéktól, mielőtt megtöltenék azt szíverősítő balzsammal: *Recedant vetera, nova sint omnia!*

Amit te akarsz adni nekünk, azt össze sem lehet hasonlítani azzal, amink van; az olyan, mintha fatemplom helyett márványtemplom épülne. Ez az átalakulás nem lehetséges, ha az eredeti és roszkatag építmény összes részeit ki nem cserélik. Hiába tesznek aranykoronát a korhadtt fagra; először el kell távolítani azt, ami romlott . . .

Csak az oktalanok gondolják, hogy jobban

látjuk a napot, ha gyertyát gyújtunk. Te azonban eljössz, te az egyetlen, a hasonlíthatatlan, a mindenekfölött való és eloltod minden gyertyánkat és a mi éjszakánkban egyedül te, a te hajnalod kezd minket megvilágosítani. Emlékszem rá, hogy a földalatti barlangokban, ha a kijárat felé közeledünk, eloltunk minden mesterséges világítást, hogy lássuk a kék eget s a napvilágot.

A te követeléseid oly jótékonyak! Köszönöm kemény szigorúságodat, édes Megváltóm! Köszönöm, hogy nem engeded, hogy halotti szagunkat vegyítsük a te örökkévalóságod illatába és hogy nem hagysz bennünket azzal bibelődni, hogy neked valami keveréket ajánljunk fel a földi szeretet morzsáiból és isteni kegyelmed tömjénszemeiből.

Apostolaidnak ott kellett hagyniok hálójukat, nem hogy még szegényebbek legyenek, hanem azért, mert emberek halászaivá tetted őket, és mert embereket nem foghatnak fonálból szőtt hálóval. Ha valaki vonatra akar ülni, előbb le kell szállnia lováról. Esztelenség volna mind a kettőt akarni. A lemondások mértékétől függenek a rákövetkező isteni kegyelmek. Hogy Isten a mienk legyen, ne kívánjunk mást, mint őt. Ebben áll a mennyország boldogsága.

Add, Uram, kegyelmedet, hogy megértselek és erőt, hogy jóakarattal kövesselek.

Nagyon könnyen ragaszkodom ahhoz, ami elmúlik. Oktalan, vakoskodó és holdkóros vagyok és panaszkodom néha, mint a haszon-talan szolga, hogy kemény és követelő vagy. Miért akarsz mindjárt mindent tőlem, és azt is, hogy jó szívvel adjam? Így zúgolódom magamban, halogatni próbálom kívánságaid teljesítését s halasztást kérek.

Pedig azok, akik tapasztalatból beszélnek, azt mondják, hogy soha semmijük sem hiány-zott, mióta beleegyeztek, hogy te légy az ő egyetlen gazdagságuk. Uram, ne engedd, hogy az én gyávaságom ellentmondjon az ő rendületlen bizonyosságuknak. Ne engedd főleg, hogy elvizenyősítsük, meghigítsuk evangéli-umodat azzal a szándékkal, hogy megkönnyít-sük. Ne tűrjed, hogy a kényelmes élet dicsőí-tése álomba ringassa a lelkeket, amelyeket megváltottál. Ha valaha azt hinnők, hogy ingadozó, akadozó hűség és lanyha áhítat még nagyon tisztességes keresztény élet, ha úgy gondolnók, hogy a teljes nagylelkűséget és a korlátlan odaadást kívánó hivatás csak a fanatikus lelkek kiforratlan buzgóságának való kivétel — akkor káromolnók a Kálváriát.

XXII.

*Sustinent me.
Velem vannak.*

Három napig veled maradt a tömeg étlen-szomjan, hogy téged hallgasson, és ez a hűség meghatotta Szívedet. Három napig követtek téged, és te az ő hitüket csodával jutalmaztad meg; táplálékot adtál a tömegnek a pusztaságban.

Istenem, vajjon kevélység-e, ha azt gondolom, hogy abban a galileai emberek tömegében volt olyan magamfajta középszerű lélek is, legalább néhány? Nem valószínű, hogy azok az emberek mind hősök lettek volna, hogy mindenkor tökéletesen viselkedtek volna. Bizonyára találtam volna köztük vagy féltucatot, akik hozzám hasonlóak voltak, olyan fénytelen erényűek, mint én, olyan bágyadt, fonnyadt reményűek, mint én. S ez a körülmény bátorításomra szolgál. A többi miatt ezeket is oktattad, tápláltad, ezeknek is megbocsátottál, ezeket is megmentetted.

Azért szeretek én is a hívők zárt tömegéhez csatlakozni, szeretek közbük vonulni mint sebesült, aki a harcvonalból a hátvédő csapatokhoz menekül. Az én egyetlen reményem is az, hogy a többivel együtt én is mentve leszek, hogy jobbról-balról magukkal

visznek, hogy szomszédaim lendületes erénye engem is fölemel, amint a nagy tömegben akarunk ellenére is fölemelnek minket vagy mint a halakat mind magával vonszolja a hatalmas háló és elnépteleníti az egész halastavat.

Nem hagytak el téged — három napon át! Istenem, hadd folytassam megfontolásomat. Ime, nekem úgy látszik, hogy ennél többet is tettem. Talán merészség így beszélnem, de ha nem mondanám meg, amit gondolok, rejtegetnék valamit előtted. Vagy ha az ellenkezőjét mondanám, meghazudtolnám az igazságot. Három nap! Három nap étlen-szomjan veled maradtak és el lehettek készülve, hogy így fáradtan kell hazatérniök.

De íme, Uram, jóval több ideje, hogy veled vagyok és életemet a tiedhez kapcsoltam; jóval több ideje, hogy hűségesen kísérlek és melletted maradván volt részem éhségben is, lelki, testi éhségben, kimerült is voltam, kifáradtak idegeim, akaratom pedig ellankadt. — Tőlem többet kívántál, pedig nem voltam sem erősebb, sem edzettebb, mint azok a galileaiak. Éveken át kitartottam melletted. Megismertem megpróbáltatásaidat. Igen, kemény voltál velem szemben csupa jóságból, mert nem akartad, hogy valami kellemes és szendergő életmódban megpihenjek. Hálát adok neked. Tudom, mi a küszködő előretörés

a pusztaságban, ismerem az álmatlan éjtszakai, amikor a szív gyorsan dobog, mint a vészharang.

Vannak, akik azt mondják, — talán hogy lelkeket csalogassanak magukhoz — hogy ha neked szolgál valaki, úszik a vigasztalásban. Mások meg úgy beszélnek a neked szentelt életről, mintha az folytonos édes elragadtatás volna. Némelyek úgy tüntetik föl ránk vonatkozó akaratomat, mintha az csupa gyöngéd hívogató és elbűvölő vonzalom volna.

Azt hiszem, Istenem, hogy az ilyenek nem mondanak meg mindent, sőt éppen a lényegest hallgatják el. A te szavaidból kardcsörrenés hallatszik és a te hívásodban megrendítő követelések is vannak. — *Nem békét . . . hanem kardot* hoztál. — És a kegyelem, amely bennünk van, mindenekelőtt az erő kegyelme és forrása, hogy vállunk meg ne roskadjon és térdünk kitartson a hatalmas terhek alatt, amelyeket ránk szabta. Hacsak azt hangoztatjuk, hogy nincs édesebb, mint neked szolgálni, végre is azt hiszik az emberek, hogy semmi kellemetlent sem parancsolsz és így nyugodtan kimentheti magát akárki valami elmulasztott kötelesség alól, csupán csak azért, mert a tennivaló kemény és keserű volt.

A gyönyörűség és a boldog öröm, amelyel tanítványaid szívét eltöltöd és elbűvö-

löd, a kemény, rideg kötelességből fakad. Azért örvendenek, mert kimerülésig dolgozhatnak, mert nem kímélik magukat, mert erőlelkűen szembeszállnak a nehézségekkel és mert semmi elnézést sem kívánnak maguk számára, mert *veled vannak*. (Mk. 8, 2.)

Az ilyenek tudják, mit jelent az, *veled lenni*, melletted kitartani, tudják, mily hosszú türelem előzi meg a te csodálatos jótéteményeidet. Az ilyenek tudják, mit jelent és mennyibe kerül a mi gyöngességünknek, hogy benned bízzék és rád hagyatkozzék. Az ilyenek megtapasztalták az éhséget és a betegek szorongó állapotát, midőn úgy látszott, hogy végső erejük is elfogyott, kimerült és szédület, ájulás környékezte őket.

Istenem! Te kemény szigorúsággal bánasz velünk: de nagyon jól van ez így, nem panaszkodom miatta. Ami igazán szép életünkben, az határozottan erős is, kezdve az anyai szereteten, amely annyi kemény küzdelemmel s áldozattal jár, egészen a katona rendületlen bátorságáig, mert életét is odaadja, de hűségesen helytáll.

Örömmel állapítom meg, hogy a lelki pusztaságban sok esztendőn át kitartottam. Te irgalmat tanúsítasz irántam e hűségem miatt, amellyel rád váraкоztam s azért, mert te hozzád fűztem sorsomat, akit az Atya Üdvözítőül adott számomra. Tehát irgalmat re-

mélek tőled. Hiszen azért jöttél a földre, hogy megmentsd az ilyen lelkeket, mint én vagyok. De ha jobban megfontolom a dolgot, úgy látom, hogy már meg is kezdted velem szemben a csodát lelkem táplálására.

Nem kell addig várnom, míg hitéletem a jövő dicsőséget eléri, hogy megtudjam, mily csodálatos eledel által erősíted tanítványaidat, mert te sem vársz addig, hanem már most lelkembe öntöd kegyelmedet és erődet. Megpróbáltatásaim közepette te voltál lelki erőm, s talán nem is gondoltam erre. Azt hittem, hogy az én úti-eledelemből táplálkozom, azt hittem, hogy erőm forrása én magam vagyok, pedig nélküled étlen-szomjan pusztultam volna.

Velem vannak! — Nem hagylak el már azért sem, mert te jóságosan velem akarsz maradni. Te támogatsz és éltetsz engem a nélkül, hogy azt hangoztatnád. Gyermekekorom első percétől fogva gondoskodtál rólam, hogy el ne pusztuljak nyomorúságomban. Csodálatos angyali kenyérrel táplálsz és láthatatlan kegyelmed segítségével. Ime, ezt kapom szüntelen áldott kezedből. Folytasd, Uram, művedet, add meg nekem továbbra is ezt az isteni alamizsnát, mert csak a te adományodból élhetek, különben ellankadok az úton.

Add, hogy mindjobban szeressem a hitből

fakadó életet, amelyet a remény sugarai öveznek. Add, hogy szeressem azt a pusztaságot, ahová lelkemet vezeted, azt a hatalmas síkságot, ahol ott állsz a középén és én előtted, de nem egyedül, hanem testvéreim seregében, közjük vegyülve, mert velük együtt végtelen irgalmasságodra vagyunk utalva. Erős elhatározásom, hogy nem hagyjak el, és ha nem hagyjak el, nem kell félnem sem ellenségtől, sem haláltól, mert mindig a te jóságod és irgalmad oltalmában élek.

XXIII.

Ego sum via.

Én vagyok az út.

A mi utainkat istenivé tette valami megszentelés, amely a Megváltó irántunk való szeretetéből áradt azokra. A mi utainkra gondolok, amelyeken mi járunk fáradt léptekkel vagy eleven reménytől ösztönözve; a mi utainkra, amelyeken járnunk kell születésünktől halálunkig, a sírig. A hittudomány is *utasoknak* (*viatores*) nevezte el Ádám gyermekeit.

Istenem, add, hogy megértsem a jelképek rejtett értelmét, magyarázd meg nekem az út evangéliumát. Már a rómaiaknál voltak szent utak. De ők még nem tudták, hogy mit jelentenek azok, alig sejtették azok értelmét. A mi utainkon csodálatos dolgok tör-

ténnek, mert teveled találkozunk a választutakon. Talán egész üdvösségünk kérdése dől el a megszokott utakon, mint Szent Pál damaszkuszi útján.

Aki engedelmesen követi az ösvényt, az tanulékonytságot, bizalmat mutat. Ha nem találjuk meg ismert utunkat, azt mondjuk, hogy eltévedtünk s éppen úgy vagyunk, mint azok, akik még rá sem léptek a helyes útra vagy hűtlenül elhagyták azt.

Az útnak hiszünk. Ha folyó vágja át utunk irányát, tudjuk, hogy az út előrelátta ezt a nehézséget és egy híd majd segít rajtunk. Ha erdőn vezet át az út, tudjuk, hogy favágók jártak előttünk és fáradoztak, hogy út legyen a fák között . . . Az út emelkedik vagy lefelé irányul s a mélység szélén húzódik meg. Olyan az út, mint te, Uram, csendesen, szótlanul, de óriási munka árán, összeköttetést teremt a dolgok, vidékek és emberek között, közelebb hozza egymáshoz az idegeneket.

Nem lepődöm meg azon, hogy az Egyház megszentelte utainkat, és hogy *útizsoltosmát* is kaptunk tőle. Aki útnak indul távoli, láthatatlan cél elérésére, úgy tesz, mint Ábrahám, aki elhagyta Kaldeát, vagy mint a napkeleti bölcsek, akik Betlehembe mentek. Ezeknek pedig magad megmondtad, hogy más úton térjenek vissza hazájukba.

Gondolok az őskeresztény világ utaira, amelyek a híres szentélyekhez vezettek s amelyeken ezrével jártak a zarándokok. Nem tekinthetem többé pusztá profán dolognak azokat a lépéseket, amelyeket zarándokutainkon teszünk. Hiszen te magad is eljöttél és jártál utainkon. Apostolaiddal megbeszélted, melyik a megfelelőbb út. Elkerülted Judeát vagy Szamariát.

Az is egy úton történt, mikor Péter Isten Fiának ismert el és helytartóddá tette a földön. A keresztúton váltottad meg a világot és adtál nekünk bocsánatot. Ha sietnem kell, ha törődötten is ösztöngöm magamat az út folytatására, úgy teszek, mint te. Ha a járás fáraszt és az út hosszúsága kimeríti erőmet, hasonló vagyok hozzád. Majdnem mindig utainkon, a mi kötelességeink ösvényén akar velünk találkozni a te mindenható kegyelmed is. Az úton találkoztál a vak Bartimével is, a szerecsennel is, akit Fülöp megtérített és a samariabeli asszonnyal.

Én vagyok az út. (Jn. 14, 6.) — Nincs igénytelenebb, mint az út, de nincs is követelőbb, hogy engedelmesen igazodjunk szerinte. Tőle jobbra és balra eltévedünk. Ha rajta maradunk, biztosan célhoz jutunk. — A mi utunk a Gondviselés. Semmink sem hiányozhatik, ha hűek maradunk hozzá. És ha te vagy az út, gondviselő Istenem, hova vezethetsz min-

ket, ha nem önmagadhoz, az Atya dicsőségébe.

De unalmas is lehet néha hüen követni az utat. Ha kanyargós lesz, nem mondja meg, hogy miért. Néma, mint te, Uram, és nyugodt, mint te. A rövidlátó bölcsesség, amely bennem uralkodik, rövidebb irányt javasol, amikor szent akaratom kanyargósnak látszó úton vezet. Mindig okoskodom, hogy kijavítsam a te irányításodat, szüntelen az erőszakos „miért”-ek háborgatnak utaimon. Miért kívánod tőlem ezt az áldozatot? Miért irányítottál ide, ezekhez a kellemetlen emberekhez? Miért vezetsz a teljes önmegtagadás meredek ösvényén? Miért a szerzeteshivatásra? Miért a megpróbáltatásra és betegségre? Miért váratsz meg oly hosszú ideig, hogy lelki békét, örömet találjak zarándokutaimon, hogy megszabaduljak ettől vagy attól a tehertől, nehézségtől?

A te utad kanyargósnak látszik, pedig azt mondtad prófétád és hírnököd által, hogy egyenesek a te utaid és hogy a *göröngyösök egyenesekké legyenek és a darabosak síma utakká.* (Lk. 3, 5.)

Úgy látom, mintha ellentmondás volna szavaid és a valóság között, mintha gondviselésed nem szeretné az egyenes utakat. Pedig ebben is én tévedek. Mindíg azzal ámitom magamat, hogy az az egyenes, ami az én óhajomnak megfelel és az a helyes, amit én

gondolok. Ha az én tervem nem egyezik a tieddel, azt állítom, hogy a tied szövevényes és a tied tér el az egyenes vonaltól. A pontos idő számomra mindig az, amelyet türelmetlenségem sugall, és úgy találom, hogy minden óra késik, ha szeszélyes vágyaim nem kapták még meg azt, amire várnak. Az én csapongó, ötletes kívánságaim ide-oda rángatódzó vonalát nyílegyenesnek látom.

Nem, te nem hagyod magadat zavartatni kapkodásom, türelmetlenségem által, hanem vezetsz szüntelen, egyenesen a célhoz. Azok a rövidítések, amelyeket én kieszelek, éppen nagyon is letérő kanyarulatok. Ha visszatekintek elmúlt életem napjaira, a megtett útra, látom, hogy rám vonatkozó akaratod mindig határozott és következetes volt. Talán éppen a te gondolataid nyílegyenességétől féltem?

Tudom, hogy szenvedésed és kereszthalálod által föltámadásod dicsőségébe vezetsz engem. Kérlek tehát és könyörgök, hogy védelmezz meg engem önmagammal szemben, ne engedd, hogy eltévedjek, sem pedig, hogy belefáradjak a hozzád való hűséges ragaszkodásba. Add, hogy igazi *utas* legyek mindig és légy az én zarándokságom végcélja.

XXIV.

*Judicium est mundi.
Ítélet van a világ fölött.*

Ami gyönyörűséggel tölt el s ami megfélemlít, az az, hogy elkerülhetetlen vagy, több mint elkerülhetetlen: végleges. Ha végigjártad utadat az emberek közt, örökre eldől, hogy egyik csoport jobbadon, a másik baloldaladon lesz. S ezzel minden kérdés meg lesz oldva. Mindenkinek meglesz a maga végleges örök sorsa. Művedet azután már nem lehet folytatni, nem lesz többé Udvözítő azok számára, akik hűtlenek lettek hozzád.

Elkerülhetetlen vagy. A világosság beleáradt a sötétségbe. Az éjtszaka, amely készségesen befogadta ezt a világosságot, maga is világosság lett s minden eredeti sötétsége eltűnt. De az az éjtszaka, amely nem akarta magába bocsátani a fénysugarat, megmaradt koromsötét éjnek. Ez most már szándékos éjtszaka, mert megvetette a világosságot s az ő természetes sötétsége vétkes sötétséggé lett. Aki nem akarja Istent, az rosszabb lesz, mint az ember, az kárhozott lesz.

A világnak ez az ítélete már megkezdődött. Akár akarják az emberek, akár nem: te köztük vagy. Úgy tehetnek, mintha nem vennének észre, mintha nem tudnának rólad, de

ha a szegletkőről nem akar valaki tudomást szerezni, a valóságban mégis beleütközik abba és szétmállik rajta. Te beleálltál a világ-mindenségbe és ítélsz mindnyájunk fölött. Örökre megállapodunk abban a magatartásunkban, amelyet veled szemben tanúsítunk.

Ha ilyen dolgok fölött elmélkedem, megborzong a lelkem. Nem szeretem azt, ami végleges. Olyanformán vagyok, mint az írók, akik izgalomba esnek, ha hirtelen elveszi tőlük valaki kéziratukat, mert mindig azon évdődnek, hogyan javítsák és simítsák még jobban írásukat, s úgy vannak, mintha erőszakot szenvednének, ha visszavonhatatlanul meg kell szövegezniök valamit.

Századok óta azon mesterkednek az emberek, hogy legfontosabb ügyüket halogassák, hogy a döntést elhalasszák, mert a végső szótól, a ponttól félnek. Pedig te vagy az utolsó pont. Te vagy az utolsó betű. Te vagy az a titokzatos omega, amely után nincs semmi sem. Tehát veled kell döntő, végleges sorsunkat elintéznünk, rád kell számítanunk mint végső reményre.

Hogy a halál veszedelmét elkerüljük, annak egyetlen módja az, ha fölismerünk, amikor köztünk jársz, ha tudjuk, hogy ki vagy, ha őszintén megvallunk téged és így a te igazságot befogadjuk életünkbe. Te jelen vagy, mégis akik nem akarnak téged látni, nem

látnak. Te szüntelen beszélsz, és mégis a szándékos süketek egy szavadat sem hallják és eszteleneknek tartanak minket, akik hallgatjuk szavadat, amely betölti a világmindenséget.

Egyetlen feladatunk az, hogy veled találkozzunk életünk útján. Mégis ismerek olyanokat, akik ott ültek egész életükben az úton s az út szélén, amelyen jársz s azt mondják, hogy sohasem találkoztak veled. Köztünk vagy; fürkésző tekinteted kérdez minket, a te igazságod megítél minket, mégis sokan járnak-kelnek, sírnak és nevetnek, alszanak és gondolkodnak a nélkül, hogy jelenléd valami hatással lett volna életükre, a nélkül, hogy tevékenységük közepette beléd ütköztek volna.

De ezeket te már elítélted. Mindazok, akik nem akarnak tudni rólad, akik jó messzire elkerülnek, megvalósíthatják vágyaikat és megszabadulhatnak mindenkorra jelenlédedtől. Te rettenetes és jó vagy. Rettenetes vagy, mint mindaz, ami szilárdan áll és nem hajlik meg, rettenetes, mint az igazság, amelyet semmi el nem pusztíthat, mint az igazságosság, melyet senki meg nem vesztegethet. Kérlek, óvjon meg engem kegyelmed minden szándékos vakságtól.

A vétkes, az önkéntes vakok nem hazudnak, amikor azt mondják, hogy tágra nyílt

szemük nem látja jelenlétedet. Az ő vétkük finomabb, hűtlenségük mélyebben van, nem a felszínen, nem szemükben. Lelkükben hasonlottak meg és képtelenné tették magukat, hogy téged lássanak, mint a zsidók, akiket a gyűlölet annyira elvakított, hogy azt hitték, jót tesznek, amikor Isten Fiát megfeszítették.

A hosszantartó restség vagy a durva hiúság, a gyávaság vagy a kevélység, a pénz szeretete vagy a szív üres szárazsága — íme, ez a veszedelem. És ha ezek közül egyik-másik szándékosan tenyészik lelkünkben, megalapítja a sötétség birodalmát. Vigyázatok — *hogy a sötétség meg ne lépjen titeket.* (Jn. 12, 35.) — Tehát ha azt mondom, hogy nem látlak, az nem lehet mentség számomra.

Meg kell hódolnom isteni jelenléted előtt! Abba kell hagynom a gyáva csűrést-csavarást, visszatartás nélkül át kell adnom magamat egyetlen uralmadnak és belőled kell élnem egész életemet. A görög szentatyák azt mondták, hogy megtestesülésedben meggyógyítottál mindent, amit magadra öltöttél. Minthogy pedig az egész emberi természetet meg akartad gyógyítani, az egésztest teljesen magadra kellett öltened, vagyis igazi, egész embernek kellett lenned, tehát testestül-lel-

kestül az értelemmel és akarattal együtt magadra vetted természetünket.

Hasonló valaminek kellene bennem is történnie. Amit visszatartok magamnak, az elveszett, el van ítélve, az haszontalan és a halál martaléka. Amit pedig magadhoz veszel, amit átadok neked, az meggyógyul és átistenesül, halhatatlan lesz és bejut az Atya házába. Értéktelenek napjaim, ha nem adom át azokat neked s így nem lesznek a tied. Fáradságos küszködésem csak levegőverdesés, semmit sem ér, ha nem a te kegyelmedből fakad.

Isteni Bírám, végy és fogadj el tőlem mindent! Nem akarom, hogy bírói voltod miatt elhidegüljön irántad való bizalmam. Azért szeretlek, mert végleges vagy. Ha felül lehetne bírálni ítéletedet, gyöngé volnál és mi hasznom volna belőle, ha gyarlóságomban a te mulandóságodra támaszkodnám? De amit te mondasz majd felőlem, azt senki se hazudtolhatja meg, amit majd te írsz életemre, arra senki sem írhat javítást. Amikor majd jól szembenézel velem és kijelented, hogy én a tied vagyok és megpróbáltatásom véget ért, akkor felvirradt az a nap, amely nem ismer alkonyt és akkor dicsőíteni és szüntelen áldani foglak, hogy te vagy az, aki nem változol. Kötelességemmé tetted, hogy reméljem

ezt a kimondhatatlanul boldog napot és hogy
tőled, Bírámtól várjam az örök életet.

XXV.

*Et erant valde bona.
És igen jók valának.*

Istenem, a te műveid oly kiválóak voltak, amikor kezedből kikerültek, hogy bár az emberek azóta megszenteltelenítették azokat, mégis magukon hordják dicső eredetük jegyét. A túlzók azt mondták a híveknek, hogy a természet teljesen megromlott az első bűn által és hogy ilyen állapotban, ahogy mi látjuk, nem is teremthetted volna azt, mert méltatlan lett volna hozzád. De az Egyház elítélte az ilyen beszédet és kárhoztatta ezt a tanítást. Nem igaz, hogy a teremtet világ, amelyben vagyunk, egészen megromlott, hanem beteg lett. A beteg vagy sebesült pedig nem halott.

Minthogy e teremtés a te műved, meg kell benne találnom kezéd nyomát. Minthogy tőled van, hozzád is kell visszatérnie; tehát az örökkévalóság illata árad szét a mulandóság fölött.

Imádkozni szeretnék most minden teremtménnyel együtt. Vajjon miért nincs még mind a mai napig a Teremtésnek ünnepe a keresztény naptárban? Tudom, hogy igyekeztek be-

szennyezni ezt a szent gondolatot és a hitetlenek a világmindenség „szerzőjét” akarták a mennyei Atya helyébe tenni, vagyis a természetet a kegyelem helyébe. De ez éppen egy okkal több, hogy visszaállítsuk mindazt a tiszteletet, amely művedet megilleti, hasonlóképpen amint engesztelő ájtatosságot rendezünk és ünnepélyes imákat mondunk a templomokban, amelyeket valami nyilvános gonosztett megszenteltetésére.

Hallom magam körül a kiábrándultak vonzatott sópánkodását. Ezeknek minden unalmas, nem találnak semmi elfogadható okot vagy célt, amiért érdemes élni. Az ilyenek nem tanulták meg soha, hogy nyugodtan, őszintén beletekintsenek az egyszerű dolgok szép arcába, nem tudják, hogy egész életük mily isteni fényességtől van szüntelen övezve és meghalnak a nélkül, hogy kinyitották volna szemüket.

Nem, a te műved nem fonnyadt el. Az a szó, amelyet mondtál, amikor mindent teremtetted, s amelyet visszhang gyanánt ismételt a mindenség, az olyan szép, hogy alig merünk neki hinni vagy alig merjük azt a te szavadnak tartani. Ha átengedjük magunkat műveid hatásának, állandó csodálkozás a mi életünk. S még ha nem is hatolunk be a lelkek világába, egyedül a külső dolgokban

szüntelen találunk okot, hogy imádva dicsőítsünk.

Mondd, Uram, vajjon teljesen tévedtek-e azok a mi pogány őseink, akik leborultak a százados fák előtt és áldozati ajándékot dob-tak a vízesésekbe? Jól tudom, hogy nagyon helytelenül tették, mert összetévesztették a művet a művésszel. Rosszat tettek, amikor imádták az okozatot a nélkül, hogy az okhoz igyekeztek volna eljutni. Viszont a mű mégsem egészen idegen a művésztől, s az okozat csak az ok erejéből van. Őseink tévedtek, de nem azért, mintha helytelen irányban indultak volna, hanem azért, mert korán megálltak, mint azok a keresztesvitézek, akik a Szentföldre igyekeztek, de az első állomáson megrekedtek és sohasem látták meg Jeruzsálemet.

Nem tanúsítok elég tiszteletet a teremtet dolgok iránt. Úgy teszek, mint azok a római katonák, akik elpusztították Korinthus-t és kockát játszottak a megbecsülhetetlen értékű régi görög festményeken. Nem hallom az ezernyi hírnök csendes szavát, kezdve a kökörcsintől a hullócsillagokig, amelyek mind rólad szólnak és a te szeretetedre ösztönöznek, nem hallom szavukat, mert darabos és nyers vagyok és mert az én önző képzeletem szülte boldogság után sóvárgok és ez lealacsonyít.

Ha valamelyik nagyember beszél a szerénységről s a bizalomról, ha ügyesen szövögeti a meggyőző okokat, meghallgatom, megcsodálom és többé-kevésbbé el is fogadom azokat. De szükséges-e nagyembereket háborgatnom, hogy megtanítson e régi nagy igazságokra vagy fölelevenítse azokat lelkemben? Nem ajánlottad-e nekünk az evangéliumban, hogy nézzük a mező virágait és tanuljunk az ég madaraitól? Vajjon a skorpiók, a kígyók, a tojás, a csirkék, az ökör s a szamár, az itatókút és a lámpa, a kenyér és a kemence, a tó és a háló, a vihar, a sarló és az aratás, minden, még a kakaskukorékolás és a lenyugvó nap pírja is, mindez az egyszerű teremtés nem rejt-e számunkra sok okulást s nem emlékeztet-e sok mindenre?

Ha a kakas megszólal, nekem mint kereszténynek, nem csupán azt kell gondolnom, hogy a gazdasági udvar egyik aprójószága lármázik, hanem eszembe juttatja a főpap házáat és a hármass tagadást. Ha tüzet látok, nem gondolhatok-e a katonacsapatra és nem hallhatom-e messziről a szolgálók szavát? Vajjon a néma éjszakának nem kell-e telve lennie számomra azzal a komoly suttogással, amely által hajdan Nikodémusnak megmagyaráztad, hogy újra kell születnie, mert csak úgy kerülheti el a halált?

Te mindenütt ott vagy és bármerre fordul-

lok, mindenütt a te igazságoddal s a te szeretetteddel találkozom. Te vagy a Teremtő, a Megváltó, az Ige, amely által minden létrejött. Tehát úgy illet, — mondja a hittudomány — hogy maga a világ Alkotója jöjjön el, hogy a világot megújítsa, megjavítsa. Nagyon kíváncsi volt, hogy a Mester ne bízza remekművének újjáalakítását másvalakire. Ezért testesült meg az Ige.

Tehát a világmindenségen sem fedezhetünk fel kettős tervezetnek nyomait, mint a mi mulandó építészettünkben, amikor egyiknek tervén javítgat, igazít a másik, amikor az utódok saját gondolataik szerint folytatják és egészítik ki azt, amit az első építők nem tehettek meg, mert nem volt már idejük. A halál félbeszakította művüket. Mindent te alkottál és mindent te magad újítottál meg. A te szent kezed, amellyel Pétert fönttartottad a hullámokon, s amelyet a katonák a kegyetlen keresztfára szegeztek, ugyanaz a kéz az, amely a világot alkotta és amely egyedül menthet meg engem az utolsó napon.

Add, hogy imádjam minden művedben szent kezedet. Add, hogy a csodálkozás megtisztítsa lelkemet. Ne engedd, hogy ajkam vagy szívem valaha megvető szót mondjon a csodálatos világra, amelybe engem helyeztél és amellyel együtt engem is igen jónak mondtál, amikor megteremtettél.

XXVI.

*Sub modio.
A véka alá.*

Nem engedted, hogy jelentéktelenné tegyük magunkat, még azt sem akartad, hogy szándékosan megkisebbljünk. Megtiltottad, hogy elrejtsek azt, aki ragyog. Csodálom parancsodat, de félek, hogy nem értem meg és arra használom, hogy nagyon is nyomorult törekvéseimet szentesítsem és nagyon is hiú nagyravágyást tápláljak általa.

Ragyogni, fényeskedni azt jelenti, mint feltűnni. Hiszen így minden jöttment a te parancsodba kapaszkodik, Uram, és az elégetlenek mindjárt a vékát emlegetik, mihelyt a tekintély vagy a hagyomány üdvös korlátot szab eléjük. A fecsegő nem hallgat el, mert azt hiszi, hogy beszédje csupa fénysugár és világosság. A kezdők pedig mind az ő *gyertyatartójukat* követelik, amelyre őket, mint világosságot állítani kell. Nem lesz-e így minden szerénység, minden háttérbe húzódás és nemes visszavonultság lehetetlen vagy rossz? . . .

Ha valaki olyan, mint a füstölgő, pislogó mécszláng, az ilyen saját gyöngesége helyett nagyon könnyen valami alkatlan vékát okol. Nem nehéz a körülményekre fogni a

hibát, ha valaki nem akarja észrevenni saját gyávaságát és gyatraságát. Mi sem könnyebb, mint összehasonlítást tenni, hogy mivé lehetünk volna, ha megtaláljuk a nekünk való „gyertyatartót”.

Végtére is, vajjon nem az alázatosak dicsőítenek-e meg téged és nem ajánlottad-e a meghívottaknak, hogy önként az utolsó helyet válasszák az asztalnál?

Az a véka, amelyet nem szabad erényünkre vagy tehetségünkre borítani, nem a szerénységet vagy a tartózkodást jelenti. Mert ezek az erények mindig szükségesek. A véka a szárnyaszegett kislelkűséget, a bizalmatlankodást, képmutatást, a gyávaságot jelenti. Olyan vékáról van szó, amely mögé a zsugori mécszláng rejtőzik, nem azért, hogy védje magát a szélről, vagy hogy növekedni tudjon, hanem hogy másoknak ne legyen hasznára és csak önmagának világítson.

Önzésnek hívják azt a vékát, amely kioltja a fényt, s az önzés egybefoglalja mindazt a rosszat, ami bennünk tiltott módon támadja a világoskodást. Sokan éltek haszontalan életet, akik egy kis odaadással egész világrésznek fényeskedhettek volna. A véka jelenti a kényelmes életet, a lusta, huzavona munkát. Jelenti azt az önkényes mesterkedést, hogy korlátozzuk működésünk természetes határait, hogy vonakodunk megvilágítani az egész

házat és dolgozni olyan nagy mértékben, ahogyan csak eszközeink engedik.

A véka alá tett világosság, a keszkenőbe rejtett talentum, az elásott kincs; mind ugyanazt a rettenetes leckét idézi emlékezetünkbe, hogy egyszer majd számot kell adnunk mindarról a jóról, amelyet elmulasztottunk megtenni és arról a jóról, amelyet gyávaságunk miatt nem tudtunk véghezvinni.

A keresztény lelkület mélyén van valami szent merészség. Miért féljünk a világosságtól? Miért hirdessünk csupán félénk erényeket? Miért törődjünk csak azzal, hogy kicsinyesen védjük, óvjuk a hívőket és a mellett elhanyagoljuk az óriási tömegeket, akik várnak ránk a sötétségben?

Istenem, nem szeretem, ha így szétosztják a világot és szakaszokat csinálnak az egyetlen hajlékban s azt mondják: Ez itt a mi terünk, az meg ellenfeleinké; itt vannak a hívők, ott a gonoszok, itt barátaink, ott meg az ördög szülöttei . . . Ezeket a kegyetlen határvonalakat nem szentesítetted, amikor azt mondtad, hogy úgy kell világoskodnunk, hogy mindenki láthasson, és szeretetünknek oly messzire kell érnie, mint a te kegyelmed munkájának. Akiket ma ellenfelünknek hívnak, azokat talán kegyelmed előkészíti a csendben, amint Sault, az üldözött is előkészítetted, hogy téged hirdessen a világban. A

hívőknek pedig nem az a feladatuk, hogy tétlenül fontoskodjanak, hanem hogy lelkük üdvösségét munkálják és vigyázzanak, hogy el ne essenek.

Aki bízik és hisz az igazságban, az bátran szembeállítja azt a hazugsággal és tévedéssel. A sötétség nem képes megölni a lángot. Aki bízik és hisz a kegyelemben, az nem fél a hősi erényeket is kérni Istentől az emberek számára, az nem méri kötelességét eszközeihez, sem tennivalóját képességéhez, hanem beállítja számításába az isteni erő kimeríthetetlen forrását és arra sarkalja a keresztyéneket, hogy méltókká legyenek Krisztushoz.

A pogány félenkség a mi munkáinknak legnagyobb megrontója. El vagyunk árasztva olyan emberekkel, akik, mint mondják, nem akarják magukat kompromittálni s akik nem csatlakoznak a küzdőkhöz, csak akkor, ha megvan a győzelem. Szinte úgy látszik, mintha szíves-örömet fogadnának mindent, ami kisebbít, gúzsba köt bennünket. Az ilyenek sohasem szánják rá magukat arra, hogy odaadják életüket az osztatlan szeretet szolgálatába, hogy nagylelkűen magukra vegyék a korlátlan istenszolgálat eshetőségeit. Az ilyenek nem egyeznek bele, hogy visszatartás nélkül világoskodjanak mindenki számára. De ez a viselkedés erényeiken is meg látszik, mert azok is elgémberedtek és félen-

kek. Első gondjuk az, ami a közepes katonáké, vagyis hogy még mielőtt tehettek volna valamit, legyen jó menedékhelyük.

Mindenkié vagyok. Nincs jogom úgy használni értelmemet, mintha az egyedül csak engem érdekelne. A műkedvelő lézengés mindig sok veszéllyel jár a lélekre. Testi erőm, erkölcsi képességeim s mindaz, ami mások hasznára lehetne, mind hozzátartozik ahhoz a „lámpához”, amelynek a házban világítania kell. A középszerű életformák mindig tetszenek a mi kényelemkedvelő természetünknek és ha valamelyik kötelesség kellemetlen, mindjárt azt mondjuk, hogy az nem nekünk való.

Uram, talán ismerem már egy kissé a mai embereket. Hiszen közékük helyeztél. Mondhatom, hogy nem oly rosszak, amint sokan mondják és nem oly romlottak, amint ők maguk állítják. Van bennük is, mint őseikben hatalmas készség a nagylelkűségre és igazi vágy, hogy ne éljenek céltalanul. Munkát akarnak, ha kell nehezet és keménységet is, de amely érdemes rá, hogy jól megcsinálják. Nem vonakodnak dolgozni, még meghalni is készek, föltéve, hogy nem hiába dolgoznak és haláluknak is van értelme.

Ami nekik hiányzik, az nem a te kegyelmed. Ami nekik kell, mint támadó csapatnak, az a biztos cél és elég tér, hogy minden ere-

jük kibontakozzék. Tehát vezércsillagra van szükségük, vagyis olyan emberekre, akik a mai férfiaknak meg tudják mondani azt, amit a kegyelem suttog keblükben, akik megvilágítják előttük a jövő feladatait olyan fény-nyel, amilyent te táplálsz a lelkiismeretekben. Olyan emberekre van szükségük, akik hisznek a megváltó igazságban s az üdvözítő igazságosságban, a megbocsátó Krisztusban, olyanok, akik megmondják nekik, amit mondani kell és megteszik, amit tenni kell, hogy őket beállítsák megváltó műved nagy munkájába. Az ilyenek azután ragyogni fognak, mint a csillagok az örökkévalóságon át.

XXVII.

*A bimalu et infra.
A kétévesektől lefelé.*

Hogy biztosan megöljenek téged, legyilkolták körülötted mindazokat, akik hasonlók voltak hozzád, és Betlehem visszhangzott a zokogó anyák jajkiáltásától. Ellenségeid fortélyá nem változott. Módszerük nem lett tökéletesebb, saját hazájukat pusztítják, hogy tőled valahogyan megszabaduljanak.

Meg akarnak semmisíteni, még mielőtt megszólaltál volna. Durván és kegyetlenül lecsapnak az újszülött Krisztusra, mert attól

félnek, hogy majd később háborgatni fogja őket, mint Izrael igazi királya.

Ismerem ezeket az esztelen zsarnokokat és pusztítókat, Uram. Tudom, hol vannak azok, akik országukban, lelkük birodalmában elfojtják a te sugalmazásaidnak gyöngéd csíráit és el akarnak téged némítani, mielőtt még egy szót mondtál volna. Mi, akik féltékenyek vagyunk saját függetlenségünkre, nem merünk neked ellenállni, amikor a Sínai ormáról dörög le hozzánk szózatod, de gyáván kitöltjük bosszúnkat rajtad, ha alázatosan közeledel felénk és elpusztítjuk művednek kezdetét magunkban.

A krisztusi élet újjászületik lelkünkben, valahányszor a kegyelmedből fakadó jócselekedet jobbakká tesz bennünket. De mi félünk jobbakká lenni, mert nem szeretjük a magasztos, félelmetes tökéletességet. Attól tartunk, hogyha kezdetben engedünk neked, nagyon megerősödöl bennünk s túlságosan parancsolsz nekünk. Félünk, hogy mint Urunk elfoglalod tőlünk szívünket és életünket, vagyis a királyi palotát, amelyet önzésünk bitorol és amelybe jó kényelmesen betelepedtünk.

A te sugalmazásaid igen gyöngédek! Nagyon könnyen megfojthatjuk azokat a jó vágyakat, amelyek lelkünkben fakadnak. Senki sem fog tudni róluk semmit; nem fogják

hallani Ráchel siralmait. Ha nagylelkű gondolat és szándék bimbója terem lelkünkben, nem kell csak egy kis mozdulat és letörtük azt.

Istenem, kezdem hinni, hogy a nagy gyávaságok e kis gonoszságokból fakadnak. Úgy látom, hogy a külsőleg kifogástalan emberek ilyen rejtett durvaságában kell keresnünk lelki életük meddőségének titkát. Mit nem tehetnénk, ha engednők, hogy Krisztus növekedjék bennünk, hogy megszólalhasson, ha megbecsülnők az ő kegyelmének első, igénytelen hívásait!

Az élet birodalmában mindig a leggyöngédebb részben van a legelevenebb tevékenység. A növény is a rügyekben és bimbókban növekszik leginkább. A háborúban a tűzvonalban küzdő harcosok által halad előre az óriási hadseregek nagy tömege. Ha a tűnek szinte láthatatlan kis hegye eltört, a tű nem ér semmit, mert a hegyével szúrja át a szövetet s azt nem pótolhatja semmi. A te kezdődő kegyelmeidet is alighogy észre lehet venni, de döntő fontosságúak. Egész élet megváltozhat az ő szerény indításuk következtében.

Mi azonban okatlanul elfojtjuk kegyelmed rügyeit. Bizalmatlanok vagyunk veled szemben s a mi hűségünk gyakran körmönfont alkalmazkodás. Nem szeretjük Istent, aki

háborgatja nyugal munkát, nem tűrjük, hogy Isten detronizálja önzésünket.

Add, Uram, hogy szeressem kegyelmed legelső érintéseit is lelkemben és azt a szüntelen újra fakadó gyöngéd, szelíd ösztönzést, amellyel a jóra akarod hajlítani oktalan me-revségemet. Ha nem engedem, hogy lelkem Urává légy, sok kárt teszek magamban és tőled való félelmemben elfojtom lelkemben azt, ami a jövő fejlődés kezdete, bimbója, a lelki ártatlanság üde virága.

Az ártatlan kis betlehemi gyermekek le-gyilkolása a történelem legvéresebb lapja de rettenetes jelkép is egyszersemind. *Ha el-fojtom magamban mindazt, ami a te kegyel-med sugalmazásából fakad, az is kegyetlen vérengzés.* Ha valaki szabadulni akar a te kívánságaid és követeléseid hatásköréből, lelkének hatalmas mezejét kell letarolnia.

Minden nagylelkűség gyanús annak, aki fél, hogy elébe állsz valami nemeslelkű tevé-kenység sugalmazásával. Minden nagy sze-retet nyugtalanító arra nézve, aki nem akarja magát megzavartatni nyugal mában, hanem folytatni szeretné oktalan ábrándozását. Jól tudom, hogyha el akarnálak távolítani életem-ből, el kellene fojtanom magamban mindazt, ami kibékít sorsommal, s ami nem engedi, hogy hitvány legyek. Tudom, hogy sok ár-tatlanságot kellene föláldoznom, hogy tőled

megszabaduljak és nem tudlak eltávolítani, ha tömegesen le nem gyilkolom lelkem jó törekvéseit.

De azt is tudom, hogy az ilyen alávaló kegyetlenség még sem pusztíthatna el téged, hanem csak én lennék gonosztevővé. Te pedig sohasem szünöl meg a lelkek királya lenni, még azoké is, akik megtagadnak és elűznek. A mi körmönfont taktikánk olyan, mint a vásott gyermekek játéka: folyton zajongunk, hogy meg ne halljuk kegyelmed hívó szavát. Pedig ha nem hagyunk téged beszélni, az örök élet ígétől fosztjuk meg magunkat.

Ez az elmélkedés vigasztalást is rejt magában. Minthogy mindig a lelkek királya maradsz, tehát a lelkek érted vannak és kegyelmed nem hagyja el őket ebben az életben. Krisztust nem gyilkolták meg, mielőtt megválthatta volna őket, és ha most e lelkek vétkesek, az onnan van, hogy nem fogadják el Krisztustól az üdvösséget, amelyet szüntelen megkaphatnának és úgy tekintik Istent, mint aki betolakodott életükbe.

Nincs módunkban téged megsemmisíteni. A halálos bűn elűz néha a lelkekből. De túl a határon, Egyiptomban várakozol, míg a zsarnokok meghaltak, akik *a gyermek élete ellen törtek* (Mt. 2, 20.), és ha szabad a tér, visszajössz országodba.

Az én hűtlenségem ellenére is — amely talán hosszú ideig tartott — jöjj vissza hozzám, Uram! A zsarnokok meghaltak vagy haldokolnak. Beleuntam abba, hogy minden úton-módon úgy mesterkedjem, mintha én volnék az úr lelkemben, s a főfeladatom az volna, hogy önző politikámból téged kizárjalak. Nem akarok többé számíttatni, utálom hűtlenségemet, hogy nem hódoltam meg lelkem egyetlen Királya előtt. Nem akarom többé legyilkolni jó törekvéseimet és elfojtani magamban azt a sok születő kegyelmet. Jöjj vissza hozzám, uralkodjál bennem és tégy velem, amit akarsz a te végtelen irgalmasságod szerint!

XXVIII.

*De laqueo venantium.
A vadászok lőréből.*

Uram, nagyon kemény voltál azokkal szemben, akik a gazdagságba vetették reményüket. Mi próbálgatjuk enyhén értelmezni szavaidat, de az semmit sem használ, mégis csak élesek és kemények azok. Minden magyarázatunk sem tudja letompítani élüket. Olyanok azok, mint amikor kiejtetted őket: élesebbek a kétélű kardnál. És ha nem igyekszem megérteni azokat, úgy érzem, hogy valami nagy hazugság nehezedik életemre.

Tudom, hogy valami határozott, nagy különbségnek kell lennie tanítványaid és a pogányok közt a pénz értékelésében. Lehetetlen, hogy nekünk és nekik is egyformán kellene becsülnünk, ugyanazon a mérlegen kellene megmérnünk azt, amit te egy lefordíthatatlan szóval a gonoszság *mammonjának* neveztl, amely a te ellenséged, amelynek nem szolgálhatunk a nélkül, hogy hűtlenek ne lennénk Istenhez.

Visszatérek tehát a szegénység örökértékű tanításához, mint a rovarok, amelyek az éjtszakai fényes lámpák körül keringenek. Vonzó ez a tanítás, de veszély is van a közelében. Tudom, hogy esztelen, téves magyarázatokat is próbáltak fölállítani a gazdagságra vonatkozólag. Azért egyformán óvakodom a túlságosan egyszerű megfejtésektől, amelyekhez nem kell gondolkozni, és a nagyon okoskodó megoldásoktól, amelyek megengedik, hogy minden vagyonban dúslakodjunk.

Van szerzetesi szegénység is, de amint az engedelmesség, tisztaság vagy az apostolkodás, úgy a szegénység sincs kizárólag és teljesen a kolostorok falai közé zárva. A szegénység szelleméből nem lehet monopóliumot csinálni, mert valamiképen minden erénynek meg kell lennie híveidben és minden lelki jó szét van osztva Egyházadban.

Vannak, akik szüntelen a szegénységet

emlegetik, de az, amiről beszélnek s amit ajánlanak, egyáltalában nem a szegénység, hanem a fukarság. Azt mondják, hogy mindig rossz, ha sokat költünk. De ezt nem tarthatom természetfölötti gondolkozásnak. Kétségkívül nem kell sokat költenie senkinek sem, hogy önzését és érzékies kényelemszeretetét táplálja, sőt éppen semmit sem szabad költeni, hogy e vén ellenségeinket szolgáljuk. Ha azonban valaki azt ajánlja, hogy tiszteljük a pénzt és szinte úgy tekintsük a gazdagság eszközeit, mint valami szentelt tárgyat — akkor azt hiszem, hogy elferdítik isteni szavaidat és bálványokat imádatnak velünk.

Két módja van annak, hogy valaki ragaszkodjék a pénzhez. Az egyik az, ha annyira gyűjti és harácsolja a vagyont, hogy azt hiszi, soha sincs elege. A másik, ha oly keveset költ belőle, hogy mindig azt hiszi, hogy túlságosan sokat adott ki. Egy és ugyanaz a hitvány, pénzsóvár szenvedély az, ha valaki kapzsi módon felhalmozza vagy féltékeny fukarsággal őrzi a vagyont. Mind a kettő térdet hajt az ostoba bálvány előtt, mind a kettő rabszolgája az ércből vert bálványistennek.

A szegénység királyi, nagyszerű valami. Azt jelenti, hogy a lélek teljesen kiszabadult a vagyon szolgaságából s nem akar a pénzben más értéket elismerni, csak azt, hogy valamire használják. Ha valaki lerántja a

szegénységet királyi magaslatáról és beleveri a kispolgárias számíthatás szűk bilincseibe, ha valaki zsugori módon olvasgatja garasait s nem engedi ki kezéből, tartogatja azokat, mint legkedvesebb gyermekeit — az ilyen megrágalmazza a szegénységet és káromolja a boldogságokat.

Nem szabad, hogy valami is lelkünkhöz tapadjon vagy kezünkhöz ragadjon. A takarékoságnak nincs értelme, ha nem azért van, hogy annál több alamizsnát adhassunk. Az igazi szegény a bálványok arcába köp, mint hajdan a vértanúk. Nem valami választékos és finom viselkedés az ilyen, de őszinte és tetszik Istennek, és üdvös tanítást juttat eszünkbe. Hányan vannak köztünk, akik megvető lenézéssel tekintenek a pogányok fából, rongyból s tollakból összetákolt fétis-istenére, de nem tanúsítanak ugyanezt a fölényes megvetést az arannyal díszeskedő vagy nehéz ezüst bálványokkal szemben!

Mi nagyon könnyen belekerülünk a régi ellenség hálójába. Ragaszkodunk a gazdagsághoz. Jobban szeretjük a gazdagságot a szolgálattal együtt, mint a nagy lelki szabadságot az egyszerű szegénységben. A szolgáltek gondolkozásmódja szivárog be lelkünkbe és fertőzi meg azt. Nem szeretjük kiüresíteni két kezünket a nélkül, hogy pontosan ne leltároznók azt, amit otthagytunk

az úton. Mindent, még érdemeinket és örök jutalmunkat is belevonjuk számítgató önzésünkbe.

Minden nyomorúságom mellett vágyódom az igazi lelki szegények isteni szabadságára. Akár a szerzetben, akár a világban éljenek híveid, Uram, úgy kellene tekinteniök a pénzt mint eszközt, amelyhez nem ragaszkodunk. Nem szabadna megízlelniök a busás nyeregekből fakadó ostoba örömet. Add, hogy az én gazdagságom az legyen, hogy te az enyém vagy. És ne engedd, hogy a föld javai felhalmozódjanak körülöttem.

Ami nagyot műveltek a földön, azt a szegények művelték, és az emberiség lelki kincseit nem páncélszekrényekben őrzik, hanem olyan lelkekben, amelyek semmi anyagi jóhoz nem tapadnak, de mennyei kincsekkel vannak eltelve.

Aranyom s ezüstöm nincs, de amim van, azt neked adom: Kelj föl és járj! Így beszélt apostolod Péter s így beszélnek papjaid, amikor nevedben feloldozzák a bűnöst és a mennyországot adják neki *ingyen*.

Azokat a dolgokat, amelyek egyedül becsülésre méltók, *ingyen* kapjuk. Az isteni kegyelmet *ingyen* kaptam: a kegyelem szó maga is azt jelenti, hogy *ingyen* kapjuk s Egyházad elítélte a pelagiánusokat, akik ezt tagadták. *Ingyen* kaptam a bűnbocsánatot, a

felvilágosító kegyelmet, az üdvös gondolatokat és törekvéseket, amelyek meggyógyították gyöngé akaratomat. Ingyen fogom kapni a mennyországot, ingyen részesültem abban a jótéteményben, hogy sok jóbarátra akadtam, jó példát láttam, okos tanácsokat kaptam . . .

Elég gazdag vagyok. — Gazdagságom eláraszt. Kinek adjak én? Embertársaimnak, az elhunyt lelkeknek s azoknak, akik születni fognak, mindenkinek, Istennek is. Istennek adom dicséretemet, hálámat s azt, ami neki oly drága kincs: hogy két kezemet kiüresítettem. Csak üres kezeket szoríthatunk meg. Kérlek, Uram, hogy az én két kezem is üres legyen minden földi kincstől, hogy lelkem annál jobban beteljék veled!

XXIX.

*Imperavit febris.
Parancsolt a láznak.*

Sohasem szeretted azt, ami zavart okoz lelkünkben. A lázas nyugtalankodás nincs a te kedved szerint. Ha valamely hajlékba belépsz, a béke szellemét viszed oda. A te mozdulataid nyugalmat hirdetnek.

Én pedig lázas izgalomban vergődöm. Még jó törekvéseim is telve vannak nyugtalankodással. Kapkodok jobbra-balra, mint a be-

tegek lázas álmukban, és ha minden békés és nyugodt körülöttem, azt mondom, hogy ez már unalmas. Meggyógyulhatok-e lázas izgalmaimból?

Lásd, Uram, a hit nagyon ingatag néha a te tanítványaid szívében! Szinte azt szeretnők nekik tanácsolni, hogy kevesebbet törődjenek vele, oly rosszul nyúlnak hozzá. Belekevernek hitükbe aggályokat és rémületeket. Meg akarnak mindent ítélni tekintet nélkül. Vagy elfogadnak mindent gondolkozás nélkül. Nem tudják, hogyan nyissák meg szemüket nyugodtan a világosság számára és nem sejtik, milyen természetfölötti összhangban segítheti egymást a jóakarat és az egyeneslelkű gondolkozás. Félnék az értelemtől, mintha az ellenségük volna és a tudománytól, mintha tolakodó volna. Lelkük élete hasonlít a lázas betegekéhez akiknek, ha a legjobb eledelt adjuk, olyan mintha mérget adnánk. Lázas izgalmukban elvesztették az eleven és nyugodt hitéletből fakadó lelki egészséget s úgy látszik, hogy a hit bennük csak rohamok és krízisek alakjában működik vagy ébredszik. Pedig sokan vannak ilyenek híveid között.

Az ilyenek apostolkodása nem ismeri a mérsékletet. Ha ezt a szót hallják, méltatlankodnak s nem akarnak mást érteni rajta, csak gyáva engedékenységet vagy kétkedő rest-

séget. Ó, ha engedted volna, ezek már régóta kiszaggatták volna barázdáidból a konkolyt gyökerestül, de azzal együtt kitepték volna a gabonát is. Ezek a nyugtalankodók és heveskedők sokat ártottak művednek. Nem értenek hozzá, hogyan kell tapintatosan bánni a lelkek kényes ügyeivel. Nem akarják türelmesen megvárni a gondviselésszerű alkalmat. És ha te nem ítéltél el, nem kárhoztattál valamit, ők óvatosságból — mint mondják — előre is közbelépnek és erőszakosan lesujtanak.

Istenem, a láz emészti, lerontja lelki életemet. Te meggyógyíthatsz bajomból. Ha füllem cseng, rosszul hallok szavadat és ha lázas álomképek zavarják látásomat, hogyan veszem észre jelenlétedet és honnan ismerjem föl üzenetedet? Életem kapkodásban telik. Sok a zökkenés, kevés a haladás. Az izgatottság szétszór s nincs módom rá, hogy nyugodtan megedzzem lelkemet a váratlan dolgokkal szemben.

Minden, még bánatom is lázas. Sietek, hogy belsőmet rendbehozzam a nélkül, hogy időt vennék nyugodt, alapos munkára, őszinte önvizsgálatra. Úgy vagyok, mint a munkások vagy írók, akik beleuntak a nagy rendtelenségbe, amelyet asztalukon látnak és kinyitják a fiókot s beledobnak össze-vissza

mindent. És ha asztalukat így lesöpörték, azt hiszik, hogy holmijuk teljes rendben van.

Nem könnyű belenyugodni a hosszú várakozásba, amelyet az igazi lelki nevelés munkája megkíván. Hogy valami gondolatot megváltoztassunk, arra gyakran elég egy pillanat is. De hogy meggyőződéseket érleljünk s azt mint összefüggő, eleven erőt beállítsuk életünkbe, ahhoz az állhatatos munka és a nyugaltság feltétlenül szükséges. Én pedig nem kedvelem azt, ami nem követi az én oktan szeszélyeim csapongó útját, türelmetlenül dobbantok lábammal, ha a dolgok lassan folynak, ha a te szent akarated nyugodtabb ritmust diktál az események hullámozásának, amint én szeretném.

Gyógyítsd meg lázas izgatottságomat! Mert ez sokszor megzavarta imádságomat, sokszor idő előtt kimerítette nagylelkűségem készletét. A legelszántabb nagyratörő elhatározásaim után a helyett, hogy nyugodtan megindultam volna, elkezdtem oktanul futni s az első kis akadálnál ingadoztam és elestem s kész voltam ítéletemmel, hogy nyomorult, javíthatatlan, tehetetlen vagyok s minden jó törekvésemmel nevetségessé teszem magamat.

Fogd meg a kezemet, Uram, mint azokét, akiket hajdan meggyógyítottál. Ha a te békét adó erős kezed megérint, remélem, hogy

eltűnik a zavar lelkemből. Te nem szünté meg orvosunk, egyetlen orvosunk lenni és ha kézen fogsz engem, veled együtt tehetek még valamit a te dicsőségedre. Ha szemem kitisztulna, ha nem homályosítaná el a rémület, a gyűlölet s az izgalom, akkor szüntelen látnálak. Ūzd ki tehát lelkemből a rémképeket s fojtsd el a lidércfényeket.

Ha mindēnt a maga rendjében szemlélnék, nyugodtan biztosítanám számodra az egyetlen helyet lelkemben, amely téged megillet és sohasem veszítenélek el szem elől. Kell még lennie valahol lelkemben — mint a legendás régi kastélyok pincéjében — valami rejtett lelki kincsnek, nagylelkűségnek, odaadásnak, amelyet eddig senki sem fedezett fel. Az én lázas kapkodásomban elhomályosul igazi értékem jelentősége s elfelejtem, mi lehetnék, ha kegyelmeddel nyugodt állhatatosságban együttműködném.

Vezess engem, Uram. S ha megszűntem lázasan nyugtalankodni és rémüldözni, mutasd meg, mily kincsek vannak életemben s abban az isteni feladatban, amelyet rám bízál s amely minden bajom, nyomorúságom, még öregségem ellenére is az én életcélom marad; mert szent akaratom tűzte azt élelem.

Nem vagyok egyedül, magam körül látok sokakat, akiket szintén a láz gyötör, akik remegnek, nem állhatnak nyugton, akik szé-

dülnek és verejték gyöngyözik homlokukon. Légy orvosa mindezeknek! Légy orvosa az aggályoskodóknak, akiket a mi rosszmájúságunk sokszor oly kegyetlenül kigúnyol, pedig szegények sokat szenvednek, hogy nem élhetnek lelki békében. Légy orvosa a csüggedőknek és tépelődőknek, akik folyton kínozzák magukat a miatt, amit elmulasztottak megtenni és a hirtelenkedőknek, akik sohasem ízlelték meg a derült nyugalom boldogságát és a csendes béke örömét.

Bárcsak eltüntetnéd minden lázas izgalomunkat, hogy testi-lelki egészségben dicsőíthessünk téged szent Egyházadban! Bárcsak nyugodtan meglátnók magunk hibáit, hogy kiirtsuk azokat és békében viselnők el a más hibáit. Ha nem volna keserűség emlékezésünkben s nem volna méreg nagyratörésünkben, sem rossz szenvedély szeretetünkben, akkor megváltásod egészen beteljesednék rajtunk és olyanok lennénk, amilyenekké te akarsz tenni.

XXX.

*Psalmi graduales.
A lépcsők zsoltárai.*

Cselekedeteink csupa jelképek. Te a való élet képeivel szólsz hozzánk és sokszor a legszerényebb külső formába rejtéd tanítá-

sodat. Életemben sokszor mentem fel lépcsőn. És még eddig nem vettem észre, hogy ez az igénytelen cselekedet is evangéliumi jó hírt juttat eszembe s ha ezt jól megértem, kitá-
rul a lelkem a régiek bölcseségének és tiszta, nagy világosságnak befogadására. Hiszen semmi más tennivalóm nincs a földön, mint hogy az égbe emelkedjem. A te látható éle-
tednek utolsó titka a mennybemenetel volt s nekem minden velemszületett nehézkesség ellenére szintén meg kell valósítanom ezt a csodát és hozzád kell emelkednem a magas-
ságba.

Az ilyen szerény lelki tanítást könnyen lenézem. A lépcső nagyon prózai, hétköznapi dolog. Érdeklődésemet legfeljebb akkor vonja magára, ha Szent Elek rejtőzik alája. Pedig a lépcső komoly és jóságos, mint egy öreg tanító. Egyházas és ünnepélyes szerepe is van, amikor a miséző pap megáll a lépcső előtt és annak lábánál mondja el a Confiteort . . .

Nemde a templomlépcső felé siettek tanít-
ványaid is a kilencedik órában, amikor meg-
engedted Péternek, hogy meggyógyítsa az
inaszakadtat? Nem emlékeztet-e a lépcső a
Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepére,
midőn a Szent Szűz alázatosan közelgett a
lépcső felé? Nem lépcsőn mentél-e fel lassan

Pilátus elé? Lépcsőn ment Elizeus is, amikor a halott kisgyermeket életre keltette? . . .

Vértanúidnak is lépcsőn kellett felmenniök a vesztőhelyre és a választott nép zsoltárokat énekelt a lépcsőkön, amint mi is *graduale*-t imádkozunk a szentlecke után. A te jelenléted mindent megszentelt és reád való kegyeletes emlékezettel mentünk fel még a lépcsőkön is.

A lépcsőn való járás nagyon jellemző emberi voltunkra. Tele vagyunk jó, felfelé irányuló vágyakkal, de nehézkesek is vagyunk s nem jutunk feljebb, csak fáradságosan lépésről-lépésre. Sok teher van rajtunk, térdeink rogyadoznak, szívünk hevesen dobog, lélekzetünk kapkodó és minden terhünk mellett még magunkat is előbbre kell vinnünk és mindig magasabbra kell igyekeznünk. És sikerül a dolog. Fokról-fokra már nagy utat megtettünk. Zordon, sziklás úton kapaszkodtunk és mi, kis férgek, hangyák, megmásztuk a hegyeket is.

Uram, vajjon lesz-e lelki erőnk, hogy feljussunk hozzád a Sínai magaslatára, hogy veled társalogjunk és téged lássunk színről-színre? Ha erre az óriási vállalkozásra gondolok, megremegek. Hogyan érjem el az elérhetetlent? De amit nem tehetünk meg egyszerre, megtehetjük apránként, ha a munkát megosztjuk. Csak hűségesen haladnom

kell napjaim lépcsőfokain hivatásom, kötelességem felé rád irányzott lélekkel! Mióta leszálltál hozzánk a magasból, utat nyitottál nekünk fölfelé a magasba, hogy hozzád emelkedjünk.

Zarándok lettél velünk együtt. Tudtad, hogy embernek lenni kemény feladat, le és fel kell járni és viselni kell a fáradságos terheket. Veled együtt akarok emelkedni s hozzád kiáltozok a *mélységből*, gyöngeségem mélyéről. És minden lépéssel közelebb jutunk hozzád. Hiszen az erénynek is vannak lépcsőfokai, mint az imának, az egyházi rendeknek és az angyalok karának.

A lépcső türelemre és kitartásra oktat. Ha a lépcsőn nem megyünk fel egészen, hiába kezdtünk emelkedni. Aki megáll útközben, annak kárbaveszett összes fáradsága. Az utakon sétát is tehet az ember s nem megy el az út végéig, s ez természetes. De senki sem sétál a lépcsőn s nem állapodik meg útközben, hanem felmegy a felső fokra, ahol eléri az emeletet, mert csak így van értelme fáradságának. Minden lépés előre jobban utasít a következő lépésre és annál oktanabbul cselekszik valaki, minél később hagyja abba az emelkedést.

Visszatekintek életemre. Eltelt napjaim száma céloim felé emelte életemet. Gyermekeimeimet úgy látom a messzeségben, mint

amikor a magasból letekintünk a völgybe. Nem vagyok egy szinten előbbi életemmel. Megállhatok, sóhajtozhatom, de le nem szállhatok. Egész jövőm fönt van.

Istenem, csak egyet kérek most tőled, azt, hogy a halál meg ne lepjen feleútban fölfelé, hanem hogy napjaimat hűségesen betöltssem buzgó törekvéssel, amikorára előtted megjelenek, hogy életemről számot adjak. Hogy napjaimat betöltssem, vagyis hogy minden lépcsőfokot megjárjak, minden emelkedést megtegyek, minden kötelességet teljesítsek és életem elérkezzék arra a magaslatra, amelyet Gondviselésed öröktől fogva nekem szánt megváltó tervedben. Nem akarom, hogy lelkem közepes magasságban maradjon. De főleg azt nem akarom, hogy idők multával a nélkül, hogy ügyet vetnék rá, valahogyan le-szálljak.

Ha a mi igénytelen lépcsőinket járom tizszer, hússzor is naponta, igyekszem e jelkép szerint lendületet adni életemnek. Igyekszem egészen betölteni életemet és így igazán megdicsőítelek, mert minden velemszületett nehézségem és gyarló tehetetlenségem ellenére is, lépésről-lépésre, fokról-fokra feljebb jutok a mennyország felé neked szolgálva és tetszésedet keresve.

XXXI.

Unigenitus . . . primogenitus.
Az egyszülött . . . az elsőszülött.

A bölcsesség elsajátítása hosszú, türelmes és szövevényes munkával jár. Sok szép reményt elpazarlunk, sok csalódás ér bennünket, míg végre rászánjuk magunkat, hogy egyedül Istenbe helyezzük minden vágyunkat.

Talán még eddig nem értettük meg, hogy Isten *egyszülött* fia az *elsőszülött* is a teremtett világ számára?

Tudós szónokok magyarázták nekem, hogy az összes keresztényekkel együtt én is Jézusé vagyok, hogy Krisztus, az én Uram az örökség, a hódítás és a választás jogánál fogva, tehát az ő uralma fölöttem rendületlen és részemről minden ellenállás lázadás és igazságtalanság. Ez igaz és tiszteletreméltó beszéd; a szentatyák is szóltak így Krisztus uralmáról. De áhítatom még sem találja magát egészen otthonosnak ebben a jogász-beszédmódban. Úgy vagyok, mint az utas, akinek csak féllában volna cipő, ámbár kitűnő cipő. Az a beszédmód is hézagos, kiegészítést kíván. Úgy látom, hogy a jogon kívül a természetre is kell hivatkozni. A jogot megelőzi a természet.

Tehát természetemnél fogva Uram vagy.

Nem tudom elgondolni, hogy a fölöttem való uralmat csak mint valami jogot rád ruházták volna valamikor. Örökség, hódítás, választás útján jogot szerezhetsz valaki és magának követelhetsz azt is, amit nem maga alkotott, ami eredeténél, természeténél fogva nem volna az övé. Márpedig te nemcsak az egyszülött, hanem az elsőszülött is vagy és minden te-érett van teremtvé. Mint testté lett Ige öröktől fogva az Atya gyönyörűségének tárgya voltál és Megtestesülésed nem lehetett csak véletlen esemény az Isten akaratában. Megtestesülésed adja meg az értelmét mindennek, amint az eszközök értékét is a cél adja meg.

Érted vagyok. Ha nem léteztél volna, sohasem jöttem volna létre, a csillagok sem ragyognának az égbolton s a világosságot sem választották volna el a sötétségtől . . . Te vagy minden teremtmény létezésének értelme.

Nem kell jogcímek és levéltárak kutatásával bíbelődnöm, hogy uralmadról megbizonyosodjam, mert egész léteemet neked köszönöm . . . Ha nem volnál egész életem értelme, ha embertársaim is nem volnának reád, mint szükséges végcélukra utalva, ha a rovarok, a madarak, a növények, a viharok nem lennének benned létezésük magyarázatát és értelmét, akkor rám és a világra nézve lehetnél valami kiváló idegen, magasz-

tos személyiség, akit tisztelettel és becsüléssel fogadunk, de nem volnál az, aki felé életünk, létünk elemi erővel hajt, mint céljához és tökéletességéhez.

Ami az utolsó, annak az elsőnek kell lennie. Nem állapodhatom meg másban, csak a tökéletességben. A tökéletesség pedig megvalósítása annak az első gondolatnak, amely létezésemnek célja volt. A cél, a vég ott van tehát a kezdetnél, láthatatlan, de tevékeny . . .

Én sem utólagosan lettem a te birtokod, hanem érted kezdtem létezni. Tudom, hogy létemnek van egy főtörvénye: az, hogy tied legyek, oly mélységes, oly teljes értelemben, ahogyan csak lehetséges. Hiszen csak általa vagyok az, ami vagyok. A szavak a mondatért vannak s attól kapják teljes értelmüket. A kövek az épületért vannak, amelyet alkotniok kell.

Uram, te sem kerültél bele a világba csak úgy utólagosan, hozzáadásképen vagy mint az első műnek valami javítása, hanem minden rád irányult már az első isteni terv folytán és a dolgok rendjében tied az elsőség. A hittudósokra hagyom a dicséretes feladatot, hogy megmagyarázzák, hogy ezek az igazságok nem kisebbítik az egyetlen és szükséges megváltói szerepedet. Én pedig alázatosan leborulok és a régi himnusz éneklek:

O Sanctorum Sancte mirabilis,
Toti mundo desiderabilis,
Homo potens et Deus humilis
Non est tibi nec erit similis
Deus meus.

Te, aki csodálatosan szent vagy az összes szentek között, akit az egész mindenség egy szívvel kíván, aki megvalósítod a mindenhatóságot az emberben és az alázatosságot az Istenben, nincs, nem is lesz soha senki hasonló hozzád, én Istenem!

Hozzád igyekszem, mint lelkem egyensúlyához, mint örök életemhez. Kezedben tartod létemet, te vagy boldogságom, mert te vagy tökéletességem. Közted és köztem nem csupán jogi kapcsolat van, hanem létem mélységéből egész mivoltom feléd ösztönöz, téged követel, mert nem létezhetem nélküled s nem érthetem meg önmagamát, ha nem kapcsolódom beléd, végtelen Isten.

Hosszú ideig kerestelek bekötött szemmel. Oktalan szeszélyeim nem engednek látnom téged. Belekapaszkodtam útközben ebbe is, abba is, amit elérhettem. Sok kárt tettem magamban életem során és másokat is megsértettem, beleütköztem jogaikba, áthágtam törvényeiket s nekimentem a korlátoknak. Bárcsak a te szolgálatodnak szenteltem volna azt a sok erőfeszítést, amibe vakoskodó kóborlásom került. Bárcsak jobban megértettem

volna, hogy te vagy az én egyetlen értékem és hogy érted vagyok, mint a katona a győzelemért, akkor nem volnék oly középszerű lélek és nem volnék oly méltatlan, hogy tanúbizonyságot tegyek rólad. Pedig arra születtem, hogy tanúd, apostolod legyek.

XXXII.

*Qui diligunt adventum eius.
Akik szeretik az ő eljövetelét.*

Istenemnek nevezlek. Ez a birtokos-értelmű kifejezés mód talán nagyratörő és különös hangzású, de ha megfontolom a dolgot, más ötlík szemembe. Nem az ember tolakodó nagyratörését látom, hanem a te leereszkedését, Istenem. Látom a magasságot, ahova magamtól sohasem juthatnék és látom, honnan jöttél le hozzám. Fényes út vezet le tőled hozzám és leereszkedésed nyomán ösvény támad, amelyen az én imádságom is feljut hozzád biztosabban, mint minden hírszolgálat és levéljárat földi utainkon. Sohasem szakad meg a közlekedés Megváltóm és megváltottja között. Ő eljött és ő visszajön.

Hol vannak azok, akik szeretik Krisztus titokzatos eljövetelét? Ő úgy lép be gyakran életünkbe, mint az eke a földbe. A mi vágyunk röge pedig kemény és ellenálló. Nem szeretjük, ha széttörnek, porrá zúznak minket

a Gondviselés ütései. Elég, ha valami kínos és fáradságos, és máris vonakodunk abban Isten tevékenységét felismerni. Pedig az Úr azt mondta a mennyei Atyáról, hogy az szállómíves, földműves.

Lehet, hogy mi is gyakran álltunk a szántóföldek mentén és szívesen néztük a szép, mély barázdákat. Miért vagyunk egyszerre oly bizalmatlankodók, ha az Örökkévaló nagy művében minket használ barázdául? Miért lázongunk, ha kedve szerint megforgat bennünket, ha szent akarata mélyen szánt lelkünkben s egy csapással napfényre veti nyomorult vágyainkat?

Hogy az ő titokzatos eljövetelet szeressük, sokszor hősi bátorság kell hozzá. Felhőtlen, derült hitre, rendületlen hűségre van szükségük azoknak, akik várják a döntő pillanatot, mint az erdő szálfái, amikor jönnek a favágók vagy mint a gabonaföldek, amikor jönnek a kaszások. Derült hitre, rendületlen hűségre van szükségük azoknak, akiket valami megrendít és megfoszt kincsüktől vagy kitép természetes, megszokott helyzetükből, akiket csapások sújtanak, megpróbáltatások környékeznek. Ilyenkor arra kell gondolniok, hogy Krisztus jött el hirtelen, ő közeledett feléjük, mint az *éjtszakai tolvaj*, s most dől el hűségük próbája.

Kész vagyok önként odaadni sok mindent.

De nem szeretem, ha megkérdésem nélkül vesznek el tőlem valamit. Pedig Isten ezt teszi napról-napra. Azon veszem észre magamat, hogy tudtomon kívül is megfosztott ettől vagy attól, s azután azt kívánja, hogy nyugodjak bele isteni fosztogatásába. Terveimet szépen kidolgoztam s íme előre nem látható apróság miatt dugába dőltek. Vállalkozásom, munkám szépen megegyezett vágyaimmal, s egyszerre hirtelen felborult . . .

Voltak dolgok, amelyeket alig mertem Istenem elé tenni, féltettem azokat tekintetétől: az én kis örömeimet, békés kedvteléseimet — s íme, eljött és elsöpörte azokat egytől-egyig. Még arra sem volt időm, hogy valami ellenvetést dadogjak. Ha eljön, most már ismerem szándékát. Nincs más út, Uram, mint-hogy mindent odaadjak! Estéimet az egyleti életnek, nappalomat a munkának, szabad óráimat a szegényeknek, éjszakámat az imádságnak, szünidőmet a szeretetszolgálatnak . . . Fogadj és végy el mindent!

Hol vannak azok, akik szeretik eljövetelét? Vagy akik szeretik, ha közeleg az ő eljövetelének órája a lelkek számára, akik őt még nem ismerik. Hol vannak, akik szívesen előkészítik eljövetele számára a pogány világ-részeket. A hitterjesztésnek főgondunknak kellene lennie. Úgy illik Krisztus híveihez,

hogy ez legyen legkedvesebb vágyuk és legtisztább örömük forrása.

Hányan vannak közülünk, akiket ez a gond néha nem enged aludni? Ha valami hírt várunk vagy jóbarát jövetelét, nem tudunk elaludni. Alkonyodik és leszáll az éjszaka is, de a virrasztó mécses ott van és várakozunk. Vannak-e sokan közülünk, akik ily figyelmes szeretettel várják csendben a Megváltót, hogy leszálljon földi ösvényeinken juhaink felé?

Mi elég kényelmesen berendezkedtünk az életben, s az Úr eljövetelét nem érezzük sürgető szükségnek. A várakozás nem aggaszt minket. A „siralomvölgyét” is igyekeztünk olyan mosolygóvá tenni, ahogyan csak lehetséges, és igazán nem tehetünk róla, ha mégis van szenvedés a földön. Ha azt mondanák nekünk, hogy a jövő mennyország helyett szabad itt maradnunk a földön, építhetünk itt hajlékot — azt hiszem, sokan ráállnának erre és szívesen megpróbálnák, legfeljebb csak azt sajnálnák, hogy nem hozhatják le ráadásul még a mennyországot is.

Krisztus eljövetele csak a tiszta lelkek számára örömhír . . . Minden hazugság és önámítás eltávolít Krisztustól s nem engedi, hogy lelkesedéssel várjuk jövetelét és örvendjünk, ha azt hozzák hírül, hogy hamarosan találkozunk vele.

Ősatyáink úgy vártak téged, Uram, mint

a hajnalpirkadást. És te eljössz az idők végén, a te órádban, amikor elhatározod és amikor minden kész lesz az utolsó ítéletre. Mit kell még kérnem tőled, mivel biztosítam örök sorsomat? Bocsánatot kell adnod nekem, ezt kérem. Térdenállva maradok, amíg meg nem kapom a kegyelmet, mint a felszentelésnél is ott kell maradniok az ifjú papoknak, amíg csak meg nem kapták a püspök áldását.

És te megadod nekem a bocsánatot és az állhatatosság kiváló nagy kegyelmét, amelyet mint drága gyöngyöt őrzöl a halál erőszakossága ellen s amellyel a te választottaidat átsegíted az örök hazába. Remélem és várom ezt a kegyelmet is. De készülnöm is kell rá és folyton a tevékeny, boldog várakozásban kell élnem.

Istenem, kérlek, hogy végleges eljöveteledre való tekintettel irtsd ki a bűnt lelkemből, hogy műved annál jobban megvalósuljon bennem! Törj le minden akadályt, győzz le minden nehézséget, amely gátolja előnyomulásodat és jöjj a te órádban, mint régvárt Mesterem és Uram!

XXXIII.

*Requiem aeternam.
Örök nyugalmat.*

Ez a végleges kívánság, az utolsó szó, amelyet az Egyház irgalmazhoz intéz az elhunytak érdekében. És minthogy egyszer minden élő meghal, ez az a cél, amelyre életünk irányul, ha az örök boldogság jut nekünk osztályrészül. Ha e fölött elmélkedem, jó úton járok.

Úgy tekintem ezt a *Requiem*-et, mint a hajós azt a szűk átjárót, amely a révbe vezet, amelyről a hányatott hajóból a biztos kikötőbe lépünk. Ezen a *Requiem*-en át jut be a lélek a mennyországba. Megvizsgálom magamat, vajjon átjuthatok-e én is rajta, nem tart-e majd vissza a szűk átjárónál a sok fölösleges vágy, amellyel nehéz, nagy terheket, poggyászokat halmozok magamra. Vajjon összhangban lesz-e ezzel a komoly, isteni *Requiem*-mel az én önszeretetem zűrzavaros, kapkodó szeszélye, amellyel mindenféle hiúsághoz, földi lim-lomhoz ragaszkodik?

A *Requiem örök nyugalmat*, végleges békét jelent! Az Anyaszentegyház minden más magyarázat ellenére megnyugtató fogalmazást adott a tisztítóhelyről. A szentmise kánonjában úgy beszél a tisztítóhelyen le-

vőkről, mint a *Krisztusban nyugvókról*, akik a *béke álmát* alusszák . . .

Igen, Uram, a te híveid annál inkább élvezik a békét, minél közelebb jutnak hozzád. A küzdő lelkek nyugalma, akik benned bíznak, neked adják át magukat és szent akaratodnak hódolnak — az ő nyugalmuk a mennyország kezdete.

A szenvedő lelkek nyugalma még mélyebb. Semmi izgatottság, sem nyugtalanság nem bántja őket, nem támad bennük lázadó érzés, sem a tieddel ellenkező vágy vagy vétkes ellenállás. Minden akaratuk teljesen egyezik szent törvényeddel. E lelkek már ismerik a békét, amely minden gondolatot felülmúl és átadják magukat kezedbe, hogy megtisztuljanak és a tisztulásba belenyugodnak, mint a szeretetbe szoktunk belenyugodni, vagy amint az igazságnak átadjuk magunkat. Az ő szenvedésük titokzatos, lélekbeható és békés; nem zökkenti ki őket nyugalmukból, nem tölti el lelküket izgalommal, nehezteléssel vagy csüggedéssel. Az ő szenvedésük inkább várakozás, mint változás lelkükben, mert derült nyugalmukat nem zavarja meg.

A mennyország még teljesebb és tökéletesebb nyugalom — örök *nyugalom*. De vajjon az én tökéletességem abban áll-e, hogy nem dolgozom többé? Vajjon életem célja a tétlenség? Hogyan boldogíthat engem a semmit-

tevés? Félek, hogy nem értem a tiszteletre-méltó *Requiem* magasztos értelmét, attól tartok, hogy csekély belátásom miatt nem becsülöm adományodat.

Igaz, hogy a munka fárasztja és emésztí életünket, de tudod, Uram, hogy egyedül az formál bennünket. Mindíg lecsúsztunk hivatásunk magasztáról, valahányszor ellanyhult buzgóságunk a jótékony erőfeszítésben, amely összetartja és fönntartja lelki erőnket . . . Igaz, hogy a mindennapi munka néha súlyosan nehezedett vállamra és vánszorogtam a nehéz teher alatt, mint a hajósok, amikor a nehéz kötelekkel vállukon partra vonszolják a bárkákat.

De ha nem lett volna kemény munkám, nagyon elkorcsosodtam volna. A vitéz harcosokat nem a lusta Capuában keresik. Vajjon, ha munka nem volna, lehetne-e a nyugalom igazán jóleső? Nagyon sokat köszönhetek a rideg munkának. Ha eltűnnék életemből az az idő, amelyik nagy küszködést jelent, majdnem minden érdmem el volna söpörve, és bizonyára legbecsesebb emlékeimet veszíteném el.

De bírni mégis jobb, mint vágyakozni. Jobb veled lenni, mint feléd igyekezni. Jobb téged megismerni, mint csupán sejteni. Bizonyára erre gondoltál, amikor Egyházadnak a gyá-

szos dallamba öntött édes *Requiem*-et sugalmaztad.

A benned való nyugalom nem hasonló a mi szegényes, gyöngé pihenésünkhöz. A mi nyugalomunk tele van romlással, szennyel és halállal, mert talán sohasem a teljesség nyugalma, hanem csak félbeszakítás. A telt és az üres edény a nyugalom két formáját, két végétét jelenti. Mi pedig a földön mindig a kiüresedés felé hajlunk. Ha pihenünk, inkább az apályhoz, mint a dagályhoz hasonlítunk. És csak azáltal igyekszünk magunkat újabb munkára alkalmassá tenni, hogy abbahagyjuk erőfeszítésünket s nem dolgozunk.

A te nyugalmad, Istenem, a teljesség. Ki merné semmittevésnek mondani a te teremtő nyugalmadat, amely szüntelen tevékeny? Ki merné káromolni az isteni működést, amelyből szüntelen létét meríti? A teremtés világa, amelyben élek, a te *nyugalmad* műve és örökkévalóságom is az lesz, midőn annyira tied leszek, hogy egészen veled leszek eltelve és a veled való egyesülésben egész művedet szeretem és annak teremtetlen forrását a Szentháromságot. Ebben a megismerésben és szeretetben lesz egész örökkévalóságom legtökéletesebb tevékenysége.

A te nyugalmad csupa összhang. Az én földi nyugalmam mindig hézagos. Én nem foglalhatok mindent össze. De általad a leg-

különfélébb dolgok is tökéletes összhangra találnak. Neked nem hiányzik vagy nem fölösleges semmi, hogy a dolgok örök rendjét megteremtsed.

Ami végleges, az rád emlékeztet. Add, hogy benned végződjék minden törekvésem. Nem kértem, nem kérhettem tőled, hogy létezzem. Semmiségem nem tiltakozott ellene, hogy létet adj nekem. Nem én kértem a keresztséget sem. Mikor lelkiismeretem fölébredt, láttam, hogy már birtokodba vetted életemet és a te jegyeddal jelöltél meg. Semmi sem vagyok, hacsak nem általad és az én értékem az, hogy hozzád juthatok. Te életem kezdete óta vonzol örök szeretetedhez. Fejezd be művedet, törd le minden ellenállásomat!

Amikor Mózes a kis gyékénykosárban ott úszott Nílus hullámain, egyedül te tudtad, hogy ez a gyermek egyszer vezetője lesz népének s veled beszélni fog a hegyen és a te ölelésedben fog meghalni.

Minden nyomorúságom ellenére nekem is hinnem kell, hogy isteni hivatást adottál életembe. Nem akarod, hogy kicsinyesen gondolkozzam magam felől, hanem azt kívánod, hogy reménykedve szüntelen ismételjem, hogy végtelen irgalmadtól várom a mennyországot. Nem vagyok olyan, mint a kisgyermek a gyékénykosárban, nincs meg már az a lelki

üdeségem, életem jó része belesiklott a mult-
ba. Uram, napjaim egymásután hullanak le,
mint a gyümölcs, ha ősszel erős szél rázza a
fákat.

Vezess engem a te utaidon, a te nyugal-
mad felé. Add meg nekem a mindentől meg-
vált és benned bízó lélek nyugalmát. Ha ne-
ked úgy tetszik, vezess át a tisztuló lelkek
útján, akik haláluk után várakozva készül-
nek, hogy örökké bírjanak téged. Végül kér-
lek, hogy amint végtelen jóságod minden
jóval elhalmozott, úgy hallgasd meg szá-
momra az Anyaszentegyház nagy kérését s
az összes keresztényekét és vigasztaló Szent-
lelkedét, hallgasd meg, hogy beteljesüljön
rajtam és a tieiden a nagy *Requiem*, az *örök
nyugodalom*, — az *örök világossággal* együtt,
amely te magad leszel és a *béke*, amellyel
eltöltesz minket. Ez az, amit térdenállva kérek.

M. I. N. D.

TARTALOM

Bevezető	3
I. Színig	9
II. Az építők	14
III. Boldogok, akik sírnak	19
IV. Boldogok a szegények.	24
V. És betelnek.	29
VI. Az a tanítvány nem hal meg	35
VII. A hitetlennél alábbvaló	40
VIII. A szívek világossága	45
IX. Vala pedig éjtszaka	50
X. Aki hátranéz	55
XI. Nem tudom, Isten tudja	60
XII. Ha üldözés támad	65
XIII. Konkolyt vetett	71
XIV. A világ életéért	77
XV. Midőn a fügefa alatt voltál.	83
XVI. Hogy a jót megkedveljük	88
XVII. Amikor visszatérek.	93
XVIII. Nem tudván, mit mond	99
XIX. Két fillér	104
XX. Fölemelvén szemét :	109

XXI. Elhagyván hálóikat	115
XXII. Velem vannak	121
XXIII. Én vagyok az út	126
XXIV. Ítélet van a világ fölött	131
XXV. És igen jók valának.	136
XXVI. A véka alá	141
XXVII. A kétévesektől lefelé	146
XXVIII. A vadászok töréből	151
XXIX. Parancsolt a láznak	156
XXX. A lépcsők zsoltárai	161
XXXI. Az egyszülött . . . az elsőszülött	166
XXXII. Akik szeretik az ő eljövetelét .	170
XXXIII. Örök nyugodalmat	175

